

Nagytiszteletű Lelkésztestársam!

Itt küldöm némi késedelemmel az egyke ügyében készítendő alpos tanulmány alapjául szolgáló kérdőívet. Nagyon komoly kérés, hogy a kérdőív valamennyi pontjának tekintetbe vételével igen alapos dolgot készítessen. Ez nem sablonszerű Kérdőív. Itt Baranya jövődjéről van szó. Csak akkor érünk célt, ha minden lelkésztestárs úgy tekinti e feladatot, hogy annak hű betöltése hozzájárul a gyógyítás munkájához. Késedelmemre való tekintettel, a munkálat beküldésének terminusául március 25.-ét állapítom meg. Sürgetést nem küldök. Leányegyházak tanítói jöjjenek segítségére az egyházak lelkipásztorainak.

Pécsett 1934 február 28.-án

atyafiui szeretettel:

Nyáry Pál s.k.esperes.

K é r d ő p o n t o k:

/:Jegyzet:/Általános szempontok a helyzetkép megrajzolásához-helyenkéntbővíülhetnek a viszonyok szerint. Kívánatos, hogy a kép minél teljesebb és részletesebb legyen, konkrét példákkal megvilágítva. Főntartás és aggodalom nélkül feltárandó minden, az adatok felhaználása olyan módon fog megtörténni, hogy senkinek se lehessen kellemetlensége belőle.

1. Amennyire kinyomozható: a község és a gyülekezet története.
2. Ahol vannak németek, telepítették-e őket és mikor, vagy beszivárogtak? A németek milyen vallásúak, vagyoni helyzetűek, milyen viszonyuk a magyarsággal, általában milyen érzelműek, van-e köztük nemzetiségi mozgolódás, tudnak-e, akarnak-e tudni magyarul?
3. Milyenek a gazdasági és birtok viszonyok, az átlag földbirtok, a földbirtok minősége, a gazdálkodási ágak/gabona, állattenyésztés, gyümölcs/4. Az értékesítési lehetőségek.
5. Van-e földhiány és éhség?
6. Jól, vagy rosszul gazdálkodnak-e?
7. Van-e szorgalom, igyekezet, szerezni akarás?
8. Télen dolgoznak-e vmilyen háziipari téren?
9. /szövéstb. ipari pályára mennek-e, van-e az iparosnak megélhetése?
10. Sok-e a német iparos, mi a véleményük az ipari munkáról, pályáról?
11. Az elkülönítés hatása. Kimutatható-e az egyke kezdetének és növekedésének kapcsolata a megváltozott gazdasági renddel/igényesség megszűnése/s a gazdasági és birtok viszonyokkal?
12. Mikor kezdődik az egyke s milyen arányban haladt a birtok halmozás milyen mérvű, sok ház és birtok kerül-e idegen kézre/beszivárgott cselédség, németek stb./?
13. Munkálatlanul marad-e föld dolgozó kéz híján?
14. Kiadják-e felébe a földet olyannak is, akik még jó munkabírók?
15. Volt-e kivándorlás külföldre, s hová?
16. Elvándorlás belföldön, városba, vagy más vidékre?
17. Mikor miért és milyen vidékekre? Viszont: milyen méretű a beszivárgás/cselédség, németek/, lakosság régihez képest fogyott, vagy nőtt?
18. Általában a lakosság száma régen és most?
19. 100 év előtt és ma mutat-e lényeges eltérést? Ha régen a ma sokszorososan meghaladó szaporulat mellett sem volt nagyobb a lakosság, hová lett a szaporulat?
20. Mennyire változott meg a lakosság összetétele, a község arculata? A beszivárgott nép milyen, jó minőségű-e, vagy selejtes, anyagilag milyen a helyzete s milyen erkölcsű? az ő lakosság elegyedül-e véle, összeházosadnak-e véle, az összlakosságnak-e volt-e valamilyen népi művészete /faragás, szövőstb. s él-e még belőle valami? Régi viselet, szokások, eredeti népdal, régi tánc él-e még valamennyire s különösen hogy vélekedik és beszél róla a nép?
21. Megveti vagy csak nem törődik vele, a népi nyelv él-e még, vagy megromlott?
22. Általában: az urgyűlölet, és urmajmolás tünetei.
23. Az egykezés erkölcsi kihatásai.
24. Hogyan kezdték?
25. Manapság mivel manipulálnak/preventív coitus interruptuson kívül az abortust előidéző hunyor, elkenés stb./?
26. Maguk csinálják-e vagy mással csináltatják?
27. Tudva van-e kik a kenő asszonyok, bábák, orvosok, akik gyakorolják?
28. Hol mutatható ki lelkiismeretlen működésével kapcsolatosan a pusztulás meggyorsulása? Családi élet, nőrendszer. Öregek, ifjak, gyermekek helyzete a családban, erkölcsi légkör az egyházban.
29. A megvesztegetés dolga-e s ha igen, milyen milyen munkát, vagy ve-

26.

A menyecske dolgozik-e s ha igen, milyen munkát, vagy pedig az első években alig van egyéb dolga a nemi életnél és az abortusok levezetésénél? 27. Aza anyaság megbecsülése vagy gyalázása. 28. A másodszor szülő asszony helyzete? 28. Meddővé vált asszonyok, gyermektelen házaspárok milyen számban vannak? 30. Fiatalok, rokonok házassága, a vele járó degenerálódások-láthat-k-e s miben nyilvánulnak? 31. Általában milyenek az egészségi viszonyok/teh stb./ terjednek-e a nemi betegségek, különösen a lues? 32. Lányok, menyecakék járnak-e városban piacozás stb. alkalmával találka helyekre? 33. Milyen a vallásos élet? 34. Vannak-e komoly keresztyének s mi a vélekedésük róluk a faluban? 35. Fén-ű-zés, kényelem-szeretet stb. mennyire terjedt el?

36. Tudatában vannak-e, beszélnek-e róla, hogy kivesznek? 37. Ha igen, mit mondanak róla? 38. A közhöz, a nemzethez való kapcsolatukról milyen fogalmuk van s mit mondanak róla? 39. Telepítésre alkalmas-e a hely s kt. milyen mértékben? 40. Nagy birtok van-e, melyből telepítés céljára sajátítani lehetne s milyen mértékben? 41. Különöse nemzeti szempontokból/ németek miatt/ szükséges a telepítés? 42. Intenzívebb állattenyésztésre és gyümölcstermelésre megvannak a talajbeli feltételek? 43. Lélekszám 1833 és 1933-ban. 44. Birtokviszonyok a, földetlenek, b, 1-5 holdasok stb., 45. Hány a házzszám? Ebből mennyi a kiürülő ház, t. i. ahol már nincs utód/vagy senk sincs már abból a családból/hány az egykés ház? 46. Volt-e nagyobb számú kitérés az elmúlt 100 év alatt, ami a gyülekezet fogyását igazolná.

533/1934. exp. számhoz.Nagycsányi ref. egyház.Mérvölöv.

- 1.) A körjeg és a gyülekezet története? Mint filia, 1817-ig Kis-csányhoz tartozott. Az egyháztagok vasár- és ünnepnapokon délelőtt a kiscsányi templomba jártak; egyébkor is alkalmatlan időben meg volt engedve, hogy a nagycsányi Tanító helyben, az iskola-teremben tartasson istentiszteletet. 1819-ben Kiscsány új templomát épített s mivel a nagycsányiak az építéshez nem voltak hajlandók hozzájárulni, onnan kitiltatták. Ekkor nyertek az egyházmegyétől engedélyt arra, hogy a praecoránus minden vasár- és ünnepnapon helyben tartasson istentiszteletet. Ugyanekkor Lőrösköz csatoltattak.
A jelenlegi templom 1841-ben épül: 14x8 m nagyságban, 8000 frt. költséggel. A régi tanítói lakás 1865-ben alakították át jelenlegi formájára 1600 frt. költséggel. Az elkülönüléséskor 1864-ben kapta a tanítói juttatásmérés, a sellyei uradalomtól 6 hold szántót, a lelkiéri juttatás pedig 20 holdat. A gyülekezet legregibb tanítója: Tömörköri ... 1818-tól - 1843-ig.
- 2.) Vímerek? Vímerek.
- 3.) Gardasági és lőrösközi? Átlag 5-10 hat. holdon gurdálkodnak. Gyengébb minőségű homokos talaj. A mészgurdálkodás főleg gabonatermesztésre szorítkozik. Állattenyésztéssel intenzíven foglalkoznak; főleg a hidegvérű lovakat tenyésztik, a kereskedelem rézére. Gyümölcstermesztés minimális.
- 4.) Értékesíteni eléggé könnyen lehet, mert köves út mellett fekszik s a piacok Vájrón és Sellyén elég jó forgalmúak. Állateikat a környéki vásárokon jól értékesítik.
- 5.) Földhiány és ehhez nincs.
- 6.) A népművelési előadásokon hallottak, - továbbá a saját házukban tanultak alapján: az érszerű és cölre-

ru gardálkodásra kerdenek attlenni. Népiünk
kényelemzerető, inkább Tanyának mondható. A sze-
nem akarák élénkem él, de nem szorgalommal, in-
kább könnyű utakon (öröklés, hárság.)

- 7.) Telen szővő-fonás: is endei munkával foglalkoznak.
- 8.) Tpari pályára nem mennek, a körtük élő iparosokat megbecsü-
lik, ezeknek megelhetőség van.
- 9.) Az egyke, mint aránylag eleggő új népbetegség, nem nyúlít vis-
szra a megvallott gardesági viszonyok idejéig.
- 10.) Körülbelül három évtizedre verethető vissza, ezen a ténnyel örvende-
tek javulás jelölhető a legújabb időben. Birtokhalmoz-
rás nincs, a ház is birtok nem igen kerül idegen kézre.
- 11.) Földek munkálatlanul nem maradnak.
- 12.) Munkabírók földet felesbe nem adnak ki.
- 13.)-14.) Kivándorlás és elvándorlás nincs.
- 15.) Beszivárgás csak a mérvű; kacsakialból áll.
- 16.) A lakosság 1817 ben: 227 lélek volt, ma: 160 lélek.
- 17.) A 17 pont alatt a legújabb adat. Eltérés: 77 lélek.
- 18.) A lakosság önzetetele nem változott; halvinista magyarság.
A kevés beszivárgott: selytes. Az öslakosság nem há-
zasodik vele. Az öslakos ormányosai népiünk
fajmagyará, szővő- és kivarraire jellegzetes, sok
csofos fennmaradtak szék, kapuk, egyéb háttörőis
szőttek örök, ezek ma nem élnek.
- 19.) A régi hagyományokkal nem törődik. A népi nyelv még él;
jellegzetes hangnállal. A úrmajmolás benedben is ru-
háskodásban szemlélhető.
- 20.) Az egykeire kihatása a magratelhejtés.
- 21.) Szarrivóis- elkenénel kerdeik.
- 22.) Szarrivóis abortus előidézésel.
- 23.) Szarrivóis is csimáják: kötötüvel, lábával sorrosi beavatko-
ránd.
- 24.) A hák erekekkel foglalkoznak, az érdekeltek előtt körismertek.
- 25.) A pusztulás főként a család életben mutatkozik. Az öreg
helyzet a családban mindenképp háttérbe kerül, az
ifjak veszik át a vezetést, a család is gardesági ügyek-
be beleszólásuk nincs.
- 26.) A menyegző az első évben csak könnyű munkát végez, inkább
nemmi életet él.

- 27.) A anyaságot nem beüli. A másodszor születő utószót „meg-
nőljék.”
- 28.) Mokka arany, gyermektelen házaspár négy van.
- 29.) Rokonság nem házassággal össze.
- 30.) Egészségi szempontból különösen a tudóvise jöhet rámi-
tásra, mely elég nagy mértékben szedi áldorátát.
Nemi betegség csak nagyon kivételes esetben fordul
elő, husz nimes.
- 31.) Tulajdon helyekre nem járnek.
- 32.) A vallásos élet köreper.
- 33.) Komoly kereszténynek vannak, de ezeknek nem egyszer gyű-
sz orvályosruk.
- 34.) A fényezés is képméltóságot nagy mértékben elhanyagol-
tatt.
- 35.) Hogy hívesnek-e, azt nem akarják tudomásul nemni.
- 36.) Nem beszélnek róla.
- 37.) Csak a körzeti élet érdekli őket; a nemzeti tartásra
csak másodrendű kérdések vannak.
- 38.) Telepítésre nem alkalmas.
- 39.) " alkalmas nagylírtok nimes.
- 40.) Nemzeti szempontból a telepítés nem indokolt, mert min-
nyagor a lakosság.
- 41.) Különösen gyümölcsfajtaikra alkalmas a talaj.
- 42.) A telepítés 1833-ban 225-30 körül volt, 1933-ban 153.
- 43.) Birtokviszonyok? 1.) Földtelenség: — ; 2) 1-5 holdasok: — ;
5-10 holdas: 9 ; 10-20 holdas: 25.
- 44.) Házszám: 43. Kiürülő ház, utód nélkül 3. Egyke: 10. —
- 45.) Nagyjobb kiterés nem volt.

Nagyvár, 1934. március 22-én

Bálint János
Jem'zo.

FELSŐ-RANYAI REFORMA
ESPERES
Érkezett: 1934 MRZ. 26.
661 szám.

Vasgyógy

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

55.-934.sz.

FELELETEK AZ "EGYKE" KÉRDÉSEKRE:

Nagyharsány, -ugy is, mint politikai, ugyis, mint egyházi tömörülés, - a leg-
régibb időre viszi vissza keletkezését. Az első bizonyítékot erre nézve a
"Féher kódex" szolgáltatja, IX. 4-9 és 55: /melyszerint 1249-ben Miklós, dubic-
hiai gróf kapja IV. Béla királytól, aki várát építtet a Harsányi hegyen, mely
akkor Szársomlyó néven volt ismert. E vár romjai ma is megvannak. Sokszor cse-
rélt a helység gazdát. Urai voltak: Balog Mihály, ennek magva szakadt, utána
Lőrinc nádor fia, Kemény ispán öröklé, illetve nyere IV. László királytól. Ez
idő óta többször, mint királyi birtok említették. 1388-ban Zsigmond király
Körögyi Múlpós fiának, - Istvánnak adja. Utána neki Kis Tamás, majd a Gerébek
birják 1543-ban - Szulejmán szultán hadai, Siklóssal együtt elfoglalják, hoc-
aztán 1687.-ig, mint a mohácsi szadsákság egyetlen városa, török birtok is
maradjon, mig nem az 1687. aug. 12.-i harsányi csata után meginduljon a törö-
uralom alóli felszabadulás kora, melynek végső akkordjául van a zentai csata
megörökítve. A történelem szerint a harsányi csatában jelen volt Eugén fő-
herceg is és e csata döntötte volna el a török sorsát. Lehet.

Az egyház történetét összeállítottam részletesen a mostmar talán készen
is levő "Baranyai egyházak története"-c. munkához, azzal most nem tartom szűk-
ségesnek foglalkozni. Csupán felemlitem, hogy a harsányi egyház keletkezésére
összeesik a többi baranyai egyházakéval, tehát a reformatio első évtizedére
tehető. Fontos helynek kellett lenni akkor is Harsáynak, mert itt Palocsek
szertrendje lakott s a templom egy része, -mit a töröktől sikerült 100 e-
züst talléron megváltani, -még a 13. századból való s, mint országos műkincs
van ma is nyilvántartva. E templom hitviták helye volt s komoly csatát vív-
tak a kath., az unitárius, -lutheránus és kalvinista felfogás harcosa. Hogy
milyen késhegyig menő volt a disputa, misem bizonyítja jobban, mint e költi
mény: 1574-ben Vörösmarty Illés reform. püspök ismét disputára hívta az uni-
tárius Alvincy Györgyöt, aki Tolnay Lukács paptarsával meg is jelent és a
vitában alul maradt Alvincy elfogták, a Kopár hegyen felakasztották. Tolnay
Lukácsnak sikerült elmenekülnie, az akkor szintén unitárius Pécsre. Az 1576.
évi hercegszöllősi kánonok aláírói között szerepel "Valentinus Harsány",
így akkor már reformátusnak kellett lenni közösségünknek. Mostani templomát a
régiehez 1723-ban toldotta, anyakönyveit 1741-ben kezdte, sok kiváló papot,
vagy hét esperest mondhat magának és egyből: Palász József, /papai pap,
majd dunántúli püspök lett.

A gyülekezet ma is egyike a legrendezettebbeknek, a község talán legszebb
baranyai falu, járdája, villanyvilágítása, Kossuth szobra, hosi emlékszámla
köves utja, tiszta, szép épületei, művelt, erős magyar érzésű lakói, minden
szépért lelkesülő férfiak s nők, nem túlcicomezott, de izléses öltözetű lea-
nyai, asszonyai, jól gazdálkodó férfiak, ---mind méltók arra, hogy tisztelet
vagy köztűnységet. A mai nehéz időben önkéntelenül érezem: E nép jobb szára
érdemes! Aki nem ezt vallja, :ellenesége! Ha csak szeretetem mordatná velem, tén-
elfoglult lenne ítéletem, de átélte tapasztalatom mordatja ezeket, igaz tehát!

Gyülekezetünk lélekszáma 100 évvel ezelőtt: 1200-1300, ma: 808.

Számottevő pusztítást a kolera vitt véghez acaiban, 1881-ben, mikor is
81 lélek halt el.

Az "egyke" pusztítása sem tagadható el. Nehéz azonban megállapítani annak
lélektanát okát. Ezekre igyekezem alább feleletet adni. Még nehezebb említenem
hogy a mai harsányi nép, -mint reformátusság, -is az értékesebbek között van
Ha bárki nem akarha fokmérőül elismerni az áldozatkészséget, nemcsak ügyekért
való lelkesedést, azokkal én ellentétes nézetem vagyok! Csak azért tudok ál-
dozatot hozni, amit szeretek, amit parancsra, vagy csak illemből is teszek,
ebből nincs sok áldás, csak immel-ámmal levőtt tartozás! Fivéim már felsorolt
áldozatain kívül az egyházakat sem hallgathatom el. 1900-ban tornyát vihar
dönti le, újat épít, 1901-ben templomkertjét díszes kerítéssel veszi körül,
1924-ben három harangot vesz, /: 12 g. súlytan, /: orgonáját 1930-ban új si-
pokkal látja el, 1930-31-ben paplakát 10.000 pengő költséggel alaposan meg-
újítja s valószínű keves hozzá hasonló van az országban, /: 7 szoba, konyha,
fürdőszoba, magtár, csatlós szoba, előszoba, vízvezeték, /: A belső értéket
az emelkedő templomlátogatás, az Urvacserázók számának évről-évre szánót-
tevő növekedése, az adakozási készség, minden nemes cél felkarolása, stb.
beszélő bizonyosságok mellett. Mindezekért Istene a dicsőség!

S most jöjjön a nehéz felelet.

2. Németségünk nincsenek, 1-2 vincellér, v. bányamunkás, nem állandó lakos.
3. A gazdasági viszonyok ma mindenütt rosszabbak, de maga a talaj a jobbak
közül való. Megterem mindent, főként búzát, árpát, tengerit, de itt terem a
község kincse, :a jóhírű "harsányi bor", sajnos, a múlt években elemi csa-
pások dézmáltak mindennemű termekünket, annyira, hogy elég lesz kiheverni
lakóinknak, kik épen a biztos hasznót ígérő bortermesztés reményében, nagy
befektetéseket eszközöltek s ma súlyos terhekkel küzdenek.
A birtokeloszlás nem eszembetűnő. Több igazi jópolgár van, de a 15-20 hól
szőlőttermés az irányadó, mert ez van mindenkinél több-levesebb, a föld
adára is még belőle, ma ez a moca világába tartozik, állatait elköttyve-
tyéli-adóért is -s más tartozások fejében a törvény "betűje"! Ha ma kelet-
kényszerének mondják! Nehéz el is hiszni, meg el sem hiszni!
4. Népünk a földhöz ma is ragaszkodik s csak a végső esetben válik megtöle-
Ami eddig elkelt, sikerült hivatkozni közönség átiratit.

5. Jól gazdálkodnak. Szorgalmasak.
6. Nincs házi iparuk, legfeljebb seprőkötés és a legszükségesebb gazdasági eszközök készítését végzik. Minden iparcsa van tőlt is helyben a megélni ezek is, mint ma mindenki nehezen.
8. Német iparos nincs.
9. Nem mutatható ki.
10. A múlt század 60-70-es éveitől a század végéig, ezután stagnál, majd a világháború után emelkedik, vibrál aszerint, amint több, vagy kevesebb az új házasság. Több családtan van 2-3 gyerek is s az utóbbiak a legfiatalabb nemzedéknek nyilatkoznak, ami némi reményt nyújt a jobb jövőre.
11. Nem marad munkálatlan.
12. Csak ott adják ki bérbe, hol nincs munkaerő. Több eset van, mikor távoli rokonnak, vagy más hívünknek átadják a gyermektelen, örökös nélküliek birtokukat olyanformán, hogy tőlük bizonyos évi összeget, -ami a kényelmes ellátást biztosítja- kapnak s haláluk után a birtok ezeké lesz. Két évvel fogadás is történt, erdélyi menekült hívünket fogadta magához a magára maradt öreg család. Erre ma is gond van fordítva, hogy amíg csak lehet, a vagyon idegen kézre ne menjen, főként más vallásu kezére!
13. Nem volt kivándorlás.
14. Kivándorlás sem, inkább bevándorlásról lehetne szó, amennyiben községünkbe szelnek az idegenek és ha lehet, itt is ragadnak.
15. A beszivárgás a bányányitással kezdődött s aszerint, amint az üzem tartott, több, vagy kevesebb munkás jött s ezután itt maradt pincelakásokba. Ezek között híveink alig vannak. Számuk pár százra rúg már, sok gyerekkel, mondhatatlan nyomorúsággal, mit nem illeg ha az időnkint kínálkozó munkaállalalon enyhít is, mégis megállapítható, hogy ezek a községnek egyenesen kárára vannak, hisz erkölcsileg kótelezve van eltartásukra, sőt egy tantervvel növelni kellett az iskolát is, annyi a beszivárgott elem gyermeke.
16. Híveink szánát nem változtatta meg a fennirt beszivárgás.
17. Pontosán megállapítani nem lehet, hogy mennyivel kevesebb ma, mint 100 évvel ezelőbb híveink száma, kb. 300 lélekkel, -az akkorinak 30-32 %-ával.
18. A község külsőleg még a régi, jellege rei., birtokosai is azok, de a fenntebb érintett okok már annyi katolikust gyűjtöttek itt össze, hogy az iskolakötelesek 2/3 részét teszik csaknem ki ezek gyermekei. Ezeknek községünkben letelepedése mindenben káros. Erkölcsiükben nem feddhetetlenek! A nagy nyomor mindenre készíti őket. Ha valami botrány, bűntény előfordul községünkben, mindig ezek a részesei, ezért a község lakosai a véd. A téli iraségeknek ok a tárgyai, kikkel a ref. elem sok jót tesz. Az önelakosság egyébként távol tartja tőlük magát, házasság pedig egyáltalán nem fordult elő közöttük.
19. Sem úrgyűlölet, sem úrnajncolás nálunk nincs. Divatja régi, gyakori a zsinoros magyar kabátka.
20. Az "egykézés"-t én ragadó bűnnek tartom. Nem itt keletkezett, ide csak eljutott, mint a ragadó betegség terjed. Nem lehet feltartóztatni! Fáj a tudat, hogy köztünk van, egy-egy eltemetett gyermek pótlásának reményét sem táplálhatni szívtörően, együttérzés a boldogtalannal, mint a halálos beteg egyénél nehezebb a tehetetlen emberi erő s tudomány!... Tarsaságai nagyon óvatosan, ritkán, hivatalos szolgálatban, felelőssel merjük érinteni a kényes kérdést, miha puszkaporca kordók között gyújtogatni a gyújtót, mert tudjuk, hogy nagyon sok köze van ennek előidézésében a múlt jobb idők mulasztásai! Politikai okokért értek első sorban! A vallásnak sokkal nehezebb a helyzete, mert csak mennyei ajándékokat ígérhet és az egyházfenntartásának védjét, -illetve ennek kérdését, -foglalhatja s hordozhatja az ezt kevéssé ostromozó nagán. Félre re értessem! Nem a felelem tartja vissza, hanem a tehetetlenség tudata az Ur szolgáját a gyakori catorozástól! Olyanformán, mint egyszer a prófétát tették, csak ma nehezebb helyzetben, mert ma még annyi felelem sen él a lelkekben a büntető isten iránt! ---- Az ellen több reménnyel és több sikerrel is gátolhatta volna meg a bűn terjedését, de ennek vezetői nem ismerték fel, vagy nem törődtek vele, hogy hova visz a vezedelem bennünket! Egy példával élek: Ha ezelőtt 50 évvel törvénybeiktatják, hogy minden barnadit gyermek után három köztul csak egyet visz el halottnak, a másikat csak úgy, ha önként szülőnek, mikor fiat, -mint birtokfenntartót, -vagy egyáltalán nem, vagy gyermekek családokat add és más kedvezményben részesíti, /:pl. reveltetési stb., /: e körülmény még ma is hathatós eszköz lenne a halálos veszedelem ellen. Az állannak jól fel fogott érdeke megértette mindent mindenivel s kaput nyitna mindenki előtt a nemes versenyre! Hogyan? Miként? ----
21. Nem tudok feleletet adni.
22. Erre sem tudok megfelelni.
23. Egyről hallottam, -egy valahonnan ideköltözött, utóbb községi eltartottá
24. lett s itt nem rég eltemetettéről, hogy nem régen egy szerencsétlen nön tiltott műtétet vitt volna véghez, aki szintén meghalt, másról nem hallottam, ezekről is csak haláluk után.
- 25.-26. A fiatal menyecskének tudtommal nincs semmi kedvezményük, egyik több, másik kevesebb dologgal van, de nincs anélkül.
27. Jó anyáknak látszanak.
28. Másod, sőt harmadszülöttek is vannak, mind élők s jobb módúak között is.
29. Pontosán nem lehet megmondani, kb. minden tizedik, vagy meddő, vagy gyer.
30. mektelelné vált.

31. Az egészségi viszonyok is normálisak. Az anyakönyv tanúsága szerint az életkor elég magas, akik korán haltak el, rendszerint valami heveny lefo-lyású kór következtében. T.b.c. halál okkal alig találkoztunk 8-10 évben egy egy esetben s igen gyakori a 75-85, sőt idősebb életkorú is. Nemi betegség-ről nem tudok, ez lehet, de nem adják másnak tudtára.
32. Leányok vásárookra, piacokra maguk soha nem mennek, fiatal asszonyok is csak anyuk kíséretében. Találhatóak a házban halottak.
33. A vallásos életre vonatkozóan már legelejt nyilatkoztam. Nem mondom, hogy senmi kívánni való sincs e téren, de gyűlekezésem az álláson feljül áll e tekintetben is, épügy, mint általános műveltség dolgában.
34. A fenti felelet ide is vonathozik.
35. Fényűzést nem enged a mai kor meg senkinek sem, tisztes ruházatra törek-szik, de beletörődik abba is, hogy sok mindentől le kell tudni mondani!
36. Hogy kivessz e szép magyar iajt? Fáj nekik is, de meg jobban fáj azt hal-lani egy-egy nyomorúság láttán: "Nem jobb enek, ahinek nincs egy sem!?" Ezért nem tudok én szabadulni attól a megállapítástól, hogy az "egyke" gazdasági okokra vihető vissza, ellenére annak a tapasztalatnak, hogy e szegény elennél ma is több a gyermek! Talán a sok gyermekesekről nem réz-rek a szülők semerre, nem gondolkoznak aha semmire, ... talán jobban megér-tik az evangélium tanítását: "A ti éltetek felől ne aggódjatok, ---sem a ti ruházatotokról ne gondolkozzatok --- az élet drágább az éledeleknél, a test az éltözetnél, --- nézzétek az égi madarakat, --- a mezők lilionait stb. ---" Clyceria talány az előttem, mint az a másik, t.i. a mi hiveinket általa-ban az a vád illeti, hogy nem clyen buzgók, mint a pápiata atyénkfiai, -- pedig a mi hitünk tanításaiban gazdagabban nyilatkozik meg minden, ami a Krisztus tanítása, isten igazsága, --- mintha mi gazdagabban lennénk vallá-sos igazságoktan, mint ők, és mégis másként nyilvánul meg pl. a templombé-járás.
37. Hallani parancsot, hogy rossz a gyermek, jobb ahinek nincs, mertha nincs bűne, reménye, nincs tanata sem!
38. A közhöz, a reményhez való viszony magas téma, szerintem nincsen össze-függés a hivelink gondolkozása és az "egyke" közhöz.
39. Nem alkalmas, nagybirtok nincsen, esetleg egy 500 hold körüli grófi bir-tok, határunkat, de falunktól 4 km.-re.
40. Nem is szükséges a telepítés, na még van mindenkinek rokonsága, hire s vagyon azall, ha talán gyermeke nem lenne is. Nemzeti szempontból sem, mert bár szomorgósságunkban már nemetség lakik, ezért községünk kuruc nagyari!
41. A gazdálkodásban nincs szükség változtatni, amire a falaj alkalmas, li is megpróálják a megfontoltan, telterjesen, mint ma mondják.
42. A telepítésre felett hivathoztam, kb. 1200-1300. ma 808 lelek.
43. Földtelen 5-10, 1-5 holdas úgyasernyi, a többi 10-80-90 holdig.
44. Házszám: 320. Ettől kiürülő 40 lelek, egyke is ilyenkorán, de a házasságok révén e számla jobbra változhatnak.
45. Kitéréséről nincsen tudomásunk, nyilvántartásunkban több a hozzájár-attért.

Ezekben igyekeztem lelkiismeretesen megfelelni a kérdésekre. Tudom, hogy teljesen tiszta képet nyújtani nem lehetett, de talán mégis nyújthattam egy-két olyan adatot, ami által némi fény derül e nagy títokra!

Vagyok Negytiszteletű Eszperes Urnak nély tisztelettel,

köszönettel szolgája:

Nagyborsány, 1984. március 21.-én.

Hiveg János
református lelkész.

U.i.: Amennyiben érdekel bizza, -ha nem is tartozik az "egyke" ügyel szoros kapcsolatban, -megemlítem, hogy Nagyborsány a XVI.-és XVII. században a debreceni főiskola particulája volt, ahol tehát latinul is tanítottak s ahonét nyerte rectorait. Voltak itt declinisták, conju-gisták, grammatisták és syntaxisták. A rectorkéreseinél ilyen ígéreteket tettek: "A nagyborsányi iskolamesternek ígéri, hogyha jó lesz, 110 és még több tanítványa is lesz!" A tandíj 8 garastól 2 nárjénig terjedt 1849 után csak eleni iskolája lett Nagyborsányrak.

h. 4573/225.

48/1934

Nagytiszteletű Esperes Ur!

Hivatkozással 533/1934 sz. nb. megkeresésére, mellékelten tisztelettel megküldöm az egykeügyben küldött kérdőpontokra adandó választ.

Kiváló tisztelettel maradtam Nagytiszt.Esperes Ur

Nagypeterd 1934 márc. 22.

tisztelő hive:

Papmérő
lelkész.

Feleletek az esperesi 533/934 sz kérdőpontokra.

- 1./ A község, illetve a gyülekezet története Illés Géza terehegyi lelkész részére megküldetett, s a közel jövőben megjelenő könyvben megtalálható. Tudomásom szerint ezen kérdőpontok jeles feldolgozója a nevezett munkát kézhez fogja kapni, s így nem tartottam szükségesnek, hogy e történeti ismertetést, mely semmi különös újat nem tartalmaz, ide csatoljam.
- 2./ Német település nincsen községünkben.
- 3./ Híveink átlag földbirtoka 8-10 magyar hold föld. Természetesen vannak szegényebb, csak házzal s egy két kis darab földdel rendelkezők is, -de csak néhányan. A földbirtokok minősége elsőrendű. Leginkább gabonát termesztnek, s fő jövedelmi forrásuk az állattenyésztés/ ló, csikó nevelés/. Szőlő birtoka is van minden gazdának, de boruk nem sokat ér.
- 4./ Értékesítési lehetőségek vannak, mert országútja, vasútja van a községnek. Hét kilométerre van Szigetvár, hova majd minden héten bejárnak, ugyancsak Pécs is közel van, melynek piacát igen gyakran felkeresik.
- 5./ A gyülekezetben olyan, akinek semmije sem volna, nincs. Ez nem azt jelenti, hogy nincs szegény sorsu család. Tehát van olyan család, nem egy, ahol földhiány van. Földéhség az egész faluban van. Még olyan család is föld után kapaszkodik, amelyik még azt sem tudja a maga erejéből megmunkálni, ami van.
- 6./ Amennyiben megállapítható, jól gazdálkodnak. Rendkívül szorgalmasan dolgoznak. Igen sokan a tulhajtott munkában rokkannak meg.
- 7./ Az asszonyok télen szőnek fonnak. Ugyan a fonással kezdenek felhagyni, mióta Hirden elég olcsón kiváló minőségű fonálra cserélhetik be az általuk termesztett kendert. Régebben természetesen sokkal többet szőttek, mint ma, de azért még kevés házból hiányzik télen a szövőfa. Iparos csak egy ősi család van híveink közül, de már érdeklődnek az ipari pályák iránt, melyeket megbecsülnék.
- 8./ Német iparos nincsen a faluban.
- 9./ Az egyke elterjedésének okát községemben részben a földéhségben, részben kényelmi okokban látom. A földbirtok után sóvárgó gazda nem tudta másként megoldani a vagyonszerzés kérdését, mint az oly egyszerűnek látszó összeházasításban. Azzal nem törődött, hogy az egykezés keserű gyümölcsöket is termett. Itt még a mai viszonyok között is hamar talál gazdát az eladó föld, s aránylag elég magas áron. --Az egykezés következményeként a gyermekáldást, ha az nagyobb számú, nem tartják kívánatos dolognak.
- 10./ Az egykezés az anyakönyvek tanúsága szerint a múlt század kilencvenes

éveiben kezdődött. Ma már kezdenek áttérni a két gyermekes rendszerre. A községben körülbelül 6-7 család van, amely viszonylag a többinél jelentősen eltérő, és öröklés által felhalmozódott birtok tulajdonosa. Nagyjából birtokhalmozódás nincs. Idegen kézen földbirtok még nincs. Bevándorolt xx cseléd népség, vagy iparos család csak házat szerzett.

11./ Munkálattalanul nem marad a föld. Van munkás kéz /cselédség, sőt nyáron cigányok is./ 12./ Munkabíró család a földjét ki nem adja, ha csak anyyija nincs, hogy nem bír vele. Akkor is csak a kapálást és az aratást.

13-14./ Kivándorlás itt még nem történt. Egy családról tudok, amely eladván itteni birtokát Pécsre költözött urizálni, de ez a példa szerencsére nem akad követőkre. Ezzel szemben a bevándorlás eddig még nem nagyméretű. A házaknak k.b. 10 %-ában laknak bevándorlottak. A lakosság száma sem nem nőtt, sem nem fogyott. Az egyke pusztítása nyomán támadó réseket megtöltik a bevándorlottak, csak hogy ezek természetesen nem reformátusok. 16./ A lakosság mai száma 526. Ebben a lélekszámban a csatahely pusztai katolikus cselédség is bennfoglaltatik. 17./ A száz év előtti lakosság számáról nincsen adatom. A mai sokszorososan meghaladó szaporulat nem jelentett mindig lélekszám többletet, mert ennek arányában a halálozások száma is sokkal nagyobb volt, különösen a gyermekhalálozások száma szembetűnő.

18./ A község arculata a régebbihez viszonyítva annyiban változott, hogy ma már vannak megtelepedett idegenek, amilyenek még ezelőtt 15 évvel nem voltak. A beszivárgott csekély számú katolikus egy-két kivétellel jóminőségű, xx szegény, elég szorgalmas. Az őslakosság eddig még nem elegyedett vele.

Az őslakosság régi viseletét már levetette. Csak a gyászoló öregasszonyokon lehet még néha látni fehér kendőt, fehér szoknyát. A temetési tor is kiment már a divatból, pedig ehhez ragaszkodtak a legtovább. Lakodalmak alkalmával a régi szokásokból még maradt meg, mint a leánykikérés. Egyébként a régi szokások, régi dalok, táncok /a csárdást kivéve/ feledésbe mennek. Az új generáció már fölényesen mosolyog az öregeken, s régi szokásaikon.

19./ A népi nyelv a régi. Azonban lehet már a magát modernnek gondoló ifjúság között olyanokat is találni, akik affektálva beszélnek s próbálják a városiakat utánozni. Ez azonban csak ritka példa, s az ilyeneket kinevetik. Általában öltözetben igen nagy figyelemmel kísérik a legutolsó divatot, s ruhára, selyemre, lakcipőre, selyemharisnyára, kalapra nem sajnálják a pénzt. Adóra, egyháziadóra nem kerül. Ha ezeket kell fizetni, tele vannak panasszal.

de ha ruháról van szó, még a falat kenyeret is megvonják szájuktól. A di-
vat egyébként még tápot ad az egykének, mert egy gyermek öltöztetése is ki-
meríti anyagi erejüket. Az urat gyűlölik, mert akikkel találkoznak, / talán
még a falusi lelkészt, tanítót kivételnek tekinthetjük / -azok mind az ő zseb-
jükből élnek. Azt mondják, hogy „ők azért dolgoznak, hogy az urák szivaroz-
hassanak”. Még azt is hallottam, hogy „régebben a betyárok a Bakonyban voltak,
ma a hivatalokban ülnek”. Bármennyire gyűlölik is azonban az urakat, majmol-
ják őket, s titokban mindnyájan urak szeretnének lenni, mert azt hiszik,
hogy urnak lenni annyit jelent, mint semmit sem dolgozni.

20./ A kimondottan egykés családok valósággal propagandát üznek az egyke ér-
dekében. Kicsufolják és kinevetik azokat az anyákat, kik a második gyermek-
kel esnek teherbe. Az elkényeztetett egykék pedig igen sokszor kidobják a
lakószobából az öregeket, mikor azok már munkaképtelenek lesznek. A kényük-
kedvük szerint nevelt egykék ifjúságukat dologtalanlásban töltvén, hajlan-
dók az erkölcstelen életre, mincképpen következményeként sokszor megdöbbentő híre-
rek jutnak el a lelkipásztor fülébe. - A magzatelhajtás mindennapi dolog. Ebb-
ben a bába, a sok falusi kenő asszony, s igen sokszor maguk az orvosok mü-
ködnek közre. Mindenki tudja, hogy ezeket a dolgokat kik csinálják, de felje-
lentő nem igen akad, mert bizonyítani nem lehet. Azután meg a bűnnek igen xx
nagy a hatalma, s az embereket szolidáriszá teszi. Van olyan is, aki maga ma-
nipulál. Egészen természetes, hogy a fiatal menyecskék hamar tönkre mennek
az örökös abortusban, s hamar vénülnek. Mint e vidéken általában az öregasz-
zonyok uralkodnak a családban, ők engedélyezik a gyermek szülést, ők azok,
akik az abortusra biztatják a fiatal asszonyt, sőt annak végrehajtásában ma-
guk is közreműködnek. 26./ A menyecske elsősorban ingyen munkás. A fiatal le-
gény a legtöbb esetben azért nősül, mert munkás kézre van szükség. Sok dolgu-
kat végezvén, nem érnek rá a gyermeknevelésre. A gyermek nyűg, akitől nem le-
het dolgozni. 27./ Az egyke természetrajzához hozzátartozik, hogy a többgyer-
mekes anyákat a faluban nem sokra becsülik. Igen sokszor kicsufolják, kine-
vetik. 28./ Meddővévált s gyermektelen házaspár kb, 25 %-ban van.

30./ Fiatalok ma már nem házasodnak össze. Ritkán történik meg, hogy mivel
munkásra van szükség, lévén az apa munkaképtelen, a fiatal lányra vót hoznak.
Egyébként itt az a panasz, hogy a legények megvénülnek, s mégsem nözülnek.

31./ Általában az egészségi viszonyok elég jók. Legtöbb áldozatot szed a tu-
berculosis. Vértől nincs tudomásom. 32./ Lányok menyecskék sokat járnak
városra, de arról tudomásom nincs, hogy találkahelyekre járnának. 33./ A fa-

lu vallásos életét ismerjük! Látszat kereszténységbe takarózott pogányság.
Istennek hála vannak komoly keresztény lelkek, de igen kevesen. Általában a
keresztény máz alatt pogány gondolatvilág, anyagias lelkiület lakozik.
35./ Fényűzés csak a ruházzkodásban van meg. Kényelemszeretet, illetve az utá-
na való vágy megvolna, de valóságban igavonó állat módjára dolgozik mindenk.
36./ Amak tudatában vannak, hogy a gyülekezet száma fogy, de azt, hogy ki-
vesszenek a legmeggyőzőbb érvelés dacára sem hiszik el. Azt mondják, hogy
igy van ez már régóta, s mégsem pusztultak ki. 33/ A Közhöz, Nemzethez való
kapcsolatuk kimerül magyar szokás szerint hangzatos szolamokban, szalmaláng
lelkesedésben, márc. 15.-i ünnéplésben, de sajnos a faji öntudat, amely a
bevándorolt magyarországi németekben olyan erős, itt nem található fel. A
szerb megszállás alatt sokszor lehetett hallani, hogy mindegy az akárhová is
tartozunk, csak jól menjen sorsunk.
39./ Telepítésre úgy vélem alkalmas volna a község. Nemsokára lesznek üresen
maradó házak. A község határában van egy középbirtok, melyből lehetne kisajá-
titani. 42./ Intenzívebb gyümölcs és állattenyésztésre igen alkalmas a köz-
ség határa. 45./ Házsám 100 körül van, melynek kb. 20 %-a belátható időn be-
lül megüresedik. 46./ Nagyobb számu kitérés az elmúlt 100 év alatt nem volt.

FELSŐBUDAI REFORMÁCIÓS	
ESPERES.	
Érkezett:	1934 MRZ. 26.
671	szám.

Károlyi

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

4593/227

A nagytótfalui ref. lelkeszi hivatalról

sz.

193

Felelet a Filep-féle kérdő pontokra.

A község neve az árpádkori és későbbi okmányokban előfordul s egyaránt vonatkozik Kis és Nagytótfalura. Valószínű, hogy az ott említett Touthfolu e két község közös elődje. A község lakói a siklósi uraság jobbagyai voltak. 1818-ban a községben nagy tűz pusztított, amikor is sok ház leégett. Az első templom fából volt, amelyet villám tüze felgyújtott és teljesen leégett. Utánna vályogból építették fel. A mostani templomot 1782-ben építették kőből. Azóta többször javították és bővítették. Az egyház az 1700-as években már anyaegyház.

Német telepések a községben nincsenek. Két évvel ezelőtt két német család költözött be, egyik konvenciós, amásik borbély. Házuk, vagy más ingatlanuk nincs. A nagytótfalui szőlőhegyen rácpetrei és vokányi németek, mint külbirtokosok kisebb nagyobb darab szőlővel bírnak, amelyet vétel által szereztek.

A gazdasági, illetve birtok viszonyok kielégítőek. Az átlag földbirtok 5-25 k.holig terjed. 50 holdon felüli birtoka egy családnak van. A föld minősége különböző. A község körüli földek jó minőségűek, az u.n. Sári-pusztai rész gyengébb minőségű, néhol vizes. Gabona termesztés és állattenyésztés divik, gyümölcs termesztés még kezdetleges, de már vannak biztató jelek. Ujabban a földi eper termelést kapták fel. Egyesek próbálkoznak ugorka, dinnye és paprika termeléssel is, bár ez utóbbiak vízhiány miatt nem igen sikerülnek.

Földhiány és földéhség nem tapasztalható. Az OFB által juttatott földeket az igénylők nagy része visszaadta. Ez azonban annak tulajdonítható, hogy a leromlott gabona árak miatt nem tudják teljesíteni a súlyos feltételeket, mert a földek, amelyek legnagyobb részt gyengébb minőségűek, még a termelési költségeket sem hozzák meg, nemhogy az árát fizetni tudnák.

Az értékesítési lehetőségek nagyon rosszak. A siklósi piac túl van terhelve, ugyszólván ingyen kell odaadniuk termelvényeiket. Pécsre körülményesen juthatnak el, csak kocsival, ami különösen télen nehéz azért, mert a nagy sár miatt nehezen jutnak ki megterhelt kocsival az országutra. Egyébként hetenként vonattal is mennek Pécsre árulni. Azt mondják, hogy nem sokat keresnek, mert az utazási költségek sokat felemésztene, viszont vonaton nem vihetnek sok holmit.

A szakszerűséget tekintve jól gazdálkodnak. A szerezni akarás meg van bennük, bár a szorgalmuk ezzel nincs arányban. Bizonyítja ezt az is, hogy a legtöbb gazda a szőlő kapálást, valamint az aratást kiadja. Sokaknál ez kényszerűség, mert a kevés föld is sok ahhoz, hogy minden munkáját maguk tegyék meg, mert kevesen vannak hozzá. Az egyke átka itt jelentkezik első sorban gazdasági téren. Kénytelenek pénzért munkáltatni, vagy felesbe is kiadni, mert a családból nem telik munkaerőre.

Háziipar nincs. Egyesek, főleg az öregebbek még szőnek télen. A fiatal leányok a kézi munkázáson kívül semmiféle más kézügyességhez nem értenek.

Ipari pályára nem mennek, mert nincs is aki menjen. A községben két kovács és két borbély képviseli az iparosokat, de ezek is e mellett gazdálkodással foglalkoznak, vagy napszámba járnak, mert a mesterségükből nem tudnának megélni. Az iparos pálya egyébként megbecsült előttük. A férjhez menendő lányok szívesebben mennének iparoshoz, ha kérnék őket, mert, amint ők mondják az iparosnénak nem kell annyit dolgozni.

Elkülönözés nem igen van, mert a fiatalok az öregekkel együtt vannak. Van olyan család, ahol a két fiatal család együtt lakik az öregekkel. Ha két gyermek van, a birtokon csak az öregek halála után osztoznak meg. Míg az öregek élnek, addig nem adják ki kezükből a birtokot. A férjhez ment lány, aki kiment a házból tulajdon képen csak a szülők halála után kapja ki a részét. Az egyke kezdete a megváltozott gazdasági renddel való kapcsolata kimutatható, amennyiben a születések száma hirtelen csökkenést mutat. Egyébként a mellékelt házasságkötési, születési és halálozási kimutatás szerint már a múlt század elején is több volt a halálozás, mint a születés. Tehát a fogyás nem az egyke kezdetével indul meg, hanem már egy fél századdal előbb. A halálozásnál feltűnő kb. 1885-90-ig a nagy gyermekhalandóság. Nem számítva a járványokat, a halálozások kb. 45-50 %-a a 16 éven

aluli gyermekekre esik és különösen sok az 1 éven aluliak, sőt a néhány napos gyermekek nagy halandósága, ami rendkívül rontotta az arány számot. A birtok halmozás nálunk nem feltűnő. Ház nem igen került idegen kézre, föld is csak azoknál, akik olyanoktól vették meg, akik nem helyben lakók voltak s így a reájuk eső kis darab földért nem volt érdemes állandóan más községből átjárniok, így hát eladták. Ezeket vették meg a németek.

Munkaerő híján föld nem marad munkálatlanul, mert a legrosszabb esetben kiadják felébe. Sajnos olyanok is, akik kis befektetéssel és szorgalommal maguk is megmunkálhatnák.

Sem kivándorlás sem elvándorlás nincs. Ellenben van bevándorlás, jórészt napszámos emberek, családok, de sajnos közöttük csak elvétve akad református, leginkább rom.katholikus és magyar emberek. Vallási megosztottság szempontjából Nagytótfalun kb. 74 % a ref. és a többi r.kath. Általános tapasztalat, amit a polg. rok. maguk is mondanak, hogyha valaki bejön a községbe, akár mint gazdasági cseléd, akár mint napszámos, az nem megy ki innen, hanem itt megtelepedik s állandó lakos lesz. Mivel pedig szolgákra mind nagyobb mértékben van szükség, így az idegen beszivárgás is emelkedik..

A lakosság száma a régihez képest fogyott. Csak a reformátusokról beszélve a fogyás csaknem 50 % száz év alatt. A lélekszám egyébként ilyen változást mutat: 1817-ben: 579, 1824-ben: 582, 1825-ben: 590, 1830-ban: 609, 1831-ben: 585, Közben nem tudtam kinyomozni egész 1886-ig. 1886-ban már csak 440, Erről a nagymérvű fogyásról panaszkodik már az akkori lelkész a püspöklátogatás alkalmával készült egyház rajzi leírásban is. 1890-ben: 457, 1900-ban: 343, 1910-ben: 353, 1920-ban: 375, Jelenleg 326.

A száz év előtti lényegesen többé születés mellett a fogyást megmagyarázza a feltűnő sok gyermek halandósága, az időnkénti járványok. Ezeken kívül 1895-96 években mintegy 39-en kitértek az egyházból. Az anyakönyvi bejegyzések szerint a kitértek közül csak nagyon kevesek tértek vissza, alig 2-3.

A beszivárgott nép nem a legjobb minőségű, azt lehet mondani, hogy inkább selejtes, vagyontalan, napszámból tartja fenn magát. Az őslakosság nem vegyül vele. Összeházasodás nem igen történt, az is a szegényebbek közül.

Néművészet, régi viselet, szokás, népdal, tánc nincs. Ha volt is, nagyon régen lehetett, mert az öregek sem emlékeznek rá. A népi nyelv él.

Az urgyűlölet megvan, de inkább csak a mai nehéz helyzettel van összefüggésben, mert szerintük az urak az okai mindennek kezdve a buza ár leromlásától a magas közterhekig. Az urmajmolás tünetei nagy mérvűek. Rossz néven veszik ha ezt szemükre veti az ember, azt hiszik, hogy az irigységgel beszél ellenük.

Az egykeezés erkölcsi kihatásai az önzés, a kapzsiság. Az egyke elkényeztetett, szüleivel szemben tiszteletlen. Ő az ur a háznál.

Hogyan kezdték az egykét? Nem állapítható meg. Az abortust bábák és orvosok segítségével csinálják. Maguk ritkábban, mert tudják annak életveszélyes következményeit. A múltban nem egy fiatal asszony pusztult bele a magzatelhajtásba.

A vőrendszert divik. Az öregek káros befolyása a fiatal házastárs életében sok helyen érezhető. A legtöbb helyen az anyós határozza meg még azt is, hogy mikor legyen gyermek.

A menyecske kezdettől fogva dolgozik. Néha éppen azt tapasztalja az ember, hogy a fiatal asszony terhes állapotára nincsenek tekintettel és nem kímélik a nehéz munkától. Az anyaság nincs különösebb megbecsülésben előttük. Községünkben a másodszor születés nem ritka. Ahol az első gyermek leány, ott rendszerint születik még egy.

Gyermektelen házaspár a gyülekezetben 6 van. Az egykéknél a degenerálódás észlelhető, testileg fejletlenek, gyenge szervezetűek, szellemileg visszamaradottak.

Az egészségi viszonyok általában jóknak mondhatók. Aránylag hosszú életűek. Tbc.-ről nem tudok, nemi betegségek esetleg lehetnek, mert párnaság nem ritka bűn.

Hogy a lányok és asszonyok pácozás alkalmával járnak-e találka helyekre, nem tudom. Még nem hallottam róla.

A vallásos élet igen soknál a templomba járással és az egyházi adó megfizetésével ki is merül. Nincs bennük lelket átható ereje. Van egy néhány komoly keresztyén férfi és nő, akik belső és külső életükben igazán jó reformátusoknak nevezhetők. Jó hatásuk és példájuk a gyülekezeti életben érezhető.

Szeretik a szépet az öltözködésben, a lakásban s ezért áldoznak is, sokszor talán erejükön felül a szükségesek és nélkülözhetetlenek rovására.

Tudatában vannak annak, hogy kivesznek, de nem törődnek vele. A másnak élnek, csak magukra gondolnak, s hogy utánuk mi lesz az nem o-

koz nekik gondot. A közhöz, s nemzethez való kapcsolatukról nagyon homályos fogalmaik vannak. Nem akarják belátni, hogy az egyke nemcsak egyéni ügyük, hanem nemzeti ügy is. A hazafias érzés gyenge bennük. Bizonyítja az is, hogy a katonai szolgálatot mint valami családi csapást fogadják s nem sajnálják az áldozatot sem, csak hogy felmentessék magukat. A napi politikán kívül, amelyhez csak annyit értenek, mint hajdu a harangöntéshez, nem igen érdekli őket semmi sem a nemzeti életben.

Telepítésre alkalmas a hely s volna is alkalmas nagy birtok a telepítés céljaira a gr. Benyovszky birtok, amelyből a földreform alkalmával csak a legrosszabb minőségű területeket hasították ki.

Az intenzívebb állattenyésztésre és gyümölcsstermesztésre a talajbeli feltételek a lehető legjobbak. Nagyon fontos volna, hogy az értékesítés lehetőségéről gondoskodna az állam. A mostani értékesítési lehetőségek mellett hiába való volna minden intenzívebb termelési munka, mert rossz közlekedési viszonyok mellett, távol kereskedelmi gócponttól nem volnának képesek versenyt tartani.

A lélekszám 1831-ben 585, 1933-ban: 326. Házszám: 108. Egy családnak van három háza, ebből egyikben a konvenciósa lakik, másik bérben van kiadva, a harmadikat maguk lakják. Két család van két házzal, ebből egy egy bérben van. Három olyan ház van amelyik ki van adva, holott ha a fiatalok külön lennének az öregektől maguk is lakhatnák.

Egykés család van 21, két gyermekes család 16. Nagyobb számú kitérés, ami a gyülekezeti fogadását elősegítette 1895-96-ban volt, amikor 39 tértek ki. Ezekből később néhányan visszatértek

Kimutatás a házasságkötésekről, születésekről és halálozásokról 1828- 1933-ig tíz éves szakaszonként.

I d ő	Házasságok száma	Születések	Halálozás
1928-1837-ig	107	193	175
1838-1847-ig	79	215	162
1848-1857-ig	54	145	146
1858-67-ig	63	156	153
1868- 77-ig	45	117	184
1878-87 -ig	55	102	134
1888-97-ig	32	105	136
1898-1907-g	20	51	83
1908-1917-ig	19	53	100
1918- 28-ig	39	53	70
1928-1933-ig	10	23	47

A halálozás számát járványok emelték 1840, 1870 és 1893-ban, bár e két utóbbinál, ha a közvetlenül megelőző és követő évekkkel összehasonlítjuk nem oly nagy az emelkedés, míg 1840-ben csaknem kétszeres. Feltűnő sok a gyermek halandóság, előfordul pl. hogy 19 közül 7, 13 közül 8, 16 közül 9, 15 közül 7, 11 közül 4. A fogyaszt nagyban elősegítette, hogy kb 1870-ig igen sok lány ment férjhez más falubelihez. Ezeket a házasságkötéseket a fenti kimutatásba nem vettem bele, mivel a születésekre nézve számításba nem jöhetnek.

FELSOROLÁSI REFORMÁTUS
ESPERES.

Dátum: 1934 MRZ. 28.

712 szám.

Vagyis fali

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Nagyvát

- 1.) A község Szepárd-kori település. Körnemesek lakták. A török hódoltság alatt megfogyott, elcsorogott, a törökök kiűzése után jobbra költözött, a falu felé költözött, a falu felé költözött. Majdan a Péc - Szigetvári országút mellett fektetett a falu. Török dúlás, rác dúlás miatt 3 km-rel északra költöztek egy völgybe, a falu, mai helyére. A régi település helyét ma pusta-falu dűlőnek hívják.

A egyház a reformáció előtti állapotában alakult, de irattal feljegyzések csak 1868-tól vannak. A régi irattal 1865 körül felvázolt leltárak el a templomból, az ott őrzött képek, képekkel együtt.

- 2.) Nemzetiségi település vagy bekezdés nem volt
- 3.) A község határa 2000 k. föld, ebből 500 k. az Esterházyé (erdő) a katasztrófa után 1848, illetve 1869 óta (akkor volt az első földrengés) 1500 k. föld van. Ebből 400 k. legelő és erdő, rét és rét, rét 1100 k. Ebből reformációs kényszer van 1050 k. Átlag birtok 6-12 k. ezzel rendelkezők a gazdák 50%. (40 gazda)

A határ jó bura termő föld, lankás és sík terület. Alkalmas mindenféle gabonára, káposztára, gyümölcsökre, csak kevés művelésre nem. Főleg a bura-kezelésre és állattenyésztésre. Különösen a ló. Mivel, hidegvérű lovakat tartanak és nevelnek. Továbbá sertések (mangalicák) és sovány marokat, különösen teheneket, Van kecskák. Felsőleg a helyen tartás van a kecskák eladására miatt. A gyümölcsösök most kezdik felkutatni. Szőlője mindenütt van. Eladása kevés mennyiség.

- 4.) Állom 6-7 km. köves út 3 km-re. A sár ismétlődő. Nagyobb piac Péc 36 km-re. Kisebb Szigetvár 10 km-re.
- 5.) Föld hiány nincs, jelentős erdő van, de az állományok nagy, mert mindig földesek. Szorgalmas, igyekvő, szerencsés, a nép nagyobb része - a kisebb rész beletett, mert nincs család, munkás. A szerencsés emberekben nem lesz előbbre jutni, mert kevés az erdő erőt fölemeltek a fényűzési verseny, akár lánya van, akár fia! A nánti gazdálkodás jó, okos. Rélyével nem bővül, pedig jó feltétel is jó jövőtelükre. A földeslővel is bővültek okosan.

Minden évben sok napjának a többi nap, a szombati és a vasárnap, így a kassai-
lára, de semmi se arra kiállításra.

7.) Telen a férfiak erőre járat (későn mennek, korán jönnek)
közben pincérnek. Az asztalok szőnye, lepedő és szék.

8.) Opari prilya (cipész, antalos, bogár, kovács,) előtűt szilveszter jelét,
mert az ilyen kis falu iparos mind szegény és rőcses, a kiket a
garda tenér. A kovács a köcsög szolgálja. Ellenben pár évvel
előtt falumban 3 egyke is kitartotta a szilveszterét. Ez nem
kivétel nagy fiúkat megerőltetést.

9.) A jobbágyok megszűnése a követeléseket eredményezte:

A garda életmódja nem emelkedett. Továbbra is egyenlően él,
lakott és ruhát hordott. Robort helyett napjainkban dolgozik
az uradalomban. Tökélt gyűjtött. 1860 körül sok új ház
épült (de valójában) a régi mellett (és nem helyén) A nagy jobbágy
porta kettőre osztott. És, megosztotta földbirtok. Az egyke
10, a 80-as és 90-es években kezdődött. 15 ház, maradt a mai nagy
üzem* ebből 7 házat idegenek, illetve, más vállalkozók vettek meg,
katholikusok, a kik azelőtt uradalmi családok voltak. Kellő,
illetve házat némelek vettek meg. Egy némelek prilyától
földet is sikerült megszereznie. Munkálatlanul föld nem
12 maradt. Felében csak munka képtelenség miatt a földjü-
13 ket. Kivándorlás nem volt se külföldre se hazai városokba.

14-15. A népesség megmaradása a követelések: 1833-ban cca 400 a lakosság
ebből református 390. 1853-ban 400, az ömlakosság, (ref. 415)

1853	400	390
1870	504	441
1900	477	408
1910	478	418
1920	457	361
1933	506	350

A református népesség fogyása még nagyobb lenne, de 1900-1916-ig 7
népes család költözött be Almáskeresztúrról. A némelek elől
menekültek el, ahol azok többségben voltak a ref. magyarság
a maga erejéből végül felépítette a lakást.

17. A szaporulat hajdan nem volt olyan nagy mértékű, mert ha nagy volt is

* Értékesen fog maradni 22 ház, 44 nincs egyenes leszármazott. A garda,
illetve családok száma 80

a születéssel száma, nagy volt a halálmérsék. (lásd a 100 évi statisztikát)
A utóbbi évtizedek egyike a korta fegyverrel a köröz polgári lakosságánál
prótolt a családtag beidővágása és más naprakész elem, a kite
nek egy része hullámzó mozgást mutat. Betekintés egy egy gárdai
háza, a mielőtt nem lenne belső fiú, hanem robosztus polgár.
A fagy 40 napjának egy sora és kőzha ára. Német 3 telepedés
meg Tolna megyéből. Mind magyarra lea. Van egyiken 5 gárdai
a kit nagyobb (14, név) németül is tud, de az kisebb csak magyarul.
A beidővágottakat az öslakosság lenézi, vele-mivel más vallású, nem
reveredik, öne nem károsodik.

18. A népi művelés, a mi csak a növekedés nyilvánult, teljesebb kihal.
Éppen így a régi népdal, a históriás dalok, a miket még
40 évvel ezelőtt nagy szeretettel s haldm kihalólag énekelték, teljesebb
kiverett. Nem volt még csak költő, volt csak népdal.

A népi nyelv, mint, régi népi elnevezések kiverett, a népi nyelv
mivel haldm eltorzítva s szögedi dialektusban bont.

20-25. Egy 74 éves öregasszonyal beszélgettem a napokban. Beteg, alig ha
fog felkelni többet. 20 év óta igen lenyelomos, libliás, imánszós
asszony. Sokat sir, a bűneit siratja, a parancsait is.
De az egykérést nem. Kiseb megüldözt, mikor az egykérést
eltektem neki, de attól a síre nyugvott volt, mert ő nem kij
lolt el gárdai. A fegyverrel kellett mindig vigyázni. Elhallottam
máskor. A preventio coitus interruptus, a rendszer. De ha vigyázat
karsz kérését, ott volt a baba, aki ha idejében született neki
elkente (hogy a elkenés, mikor állott, nem monogámia)
10-15 év óta, a méh-gyűrűvel védekezett. Képtelen
a szentlőrinci patikában, de ittthon is, az egykérést, aki
kikarós menyeit kapt belőle raklárban s ő maga is
helyeri. A jelenlegi kiskasszusi baba születés után a méh-
saját ferdíti el kérésrel. Egykor öt kérésrel a kiskasszusi
a non-vó a Vagyfaluba felérzemher, mert az ottani baba elaggott,
rendellen, pörkös volt. Nagyon ajándékozta művelésel. Persze hiába,

A havi iskolások ilyenkor már nagyon kíváncsiak.

.. A családban az az úr, a kicsi birtok, vagy a kicsi föld birtok. A városi termékeknek sava se lehet, a városi menyegzőkért pedig a házhoz, ott egyikenek nincs sava. Az „angán anyu”, vagy „magyar anyu” párosról s más arat megőrzéséről, jeltőlásról szólunk, a menyem verő és a konyhájáról.

Az öreg, ha mindeketten élnek, erősen össelátanak a fiatalok ellen. De ha már csak két-körmű munkára alkalmasak, vagy arra is kár megvárni, akkor min is becsületes.

A gyermek a nagy mama neveli. A szomszédok, derék, köreke, mint a zarda, bejöttök bűv (36 éves). Éve beíratta egyetlen leányát a pécsi polg. iskolába a nagyvilág hordjára néki. Nem adhatta be, mert a szüle nem engedte be. „Édesanyám el akar kaparni a hár-
töl” — panaszolt az apa, a ki szintén egyetlen fiú is leendő örökös-
„bejöttök ki gyelmezt vele, mert csúszásosnál.”

Gyerek előtte nyelvére renki se vágja. Talán a nem i lebűke-
re. Egy nőbaban fekszik, sokszor egy éjjel a gyermekkel
s az vagy alszik, vagy nem.

26. A menyegző a merőn dolgozó és a kis kertben is, meg kell
fogni neki a kárnyal. De a hár dolgozó, míg bírja, nem
adja ki a hár bűv a szüle. A ki először vastag, az megbecsüli
féltek és oltalmaznak a leendő reménytel. Azután, míg
súlyos, kíméletlen van vele.

27. A másodszori viselősség még nem séggen s rendkívül az
angán anyu beleszerezővel költözködik, de nem mindegy
az előntán. 4-5 év időközre kell lenni. A harmadik
gyermek arat már gyálal. K.K.-né 4 évvel előtte
maga megörül séggeniben és bánatában, mikor
harmadik gyermekét hordotta síve alatt. A anyja harapdos,
amony lársai pedig ^{hátmozgás} csufolódta, siörüködte, és anyjánál-
rontak nemtől nemben.

28. Meddő házaspár van 9. Régen utol, nékiük serege marad és hár
a 80. bűv!

30. Ujabbra a fiatal házaspároknak (főképp 18-19, legfeljebb 20 évesekben házasság)
nincs gyermekeik 7-8 éves korig utána. Múlt évben született
egy 6 éves házasság után. Rokonság és házasság nem diva-
los.

31. Az egészségügyi viszonyok jók. Gyermekek halandósága minimális.
A T.B.C. előfordul, arca 9%-a. A lucifer szenvedők száma
kiszámíthatatlan, de 4 család volt bűnműve van.

32. Lányok nem, de menyecskék fiataloknál is Pécsen látat-
kat adnak szeretőiknek.

33. Ünnepi keretük. A templomok rendezése csak az
ifjúság, ledöntés és legények látogatás, továbbá fiatal
menyecskék és öreg asszonyok. Főként nagyon gyűlölt.
Komoly, bibliai, imádkozó lelkű az öreg asszonyok között
látásként. Felismerő a család életre, hogy van itt egy öreg
nő, aki minden vallásos élet, minden bibliai örök
jelen volt nagy örömmel. 3 év óta nem jöhet, nem
szent a lányai. "Mam való kecs már oda." Páncsok
egy ízben.

35. A fiatal menyő lány szép hátsókat complete bevonatát
kap. Így az ő nobája, ha nem almanak benne vola.
Ruháitára főképp nagy gondot fordít. Képesek, fő-
képp kecs, így kíváncsi mihez kell és van, főképp hátsó nagy
széles prímus a legújabbakban; selyem hátsó
szab.

36. Hogy fogynak, járhatnak, az látható. Kivételre nem gondol-
nak, nem hívják. A földi ragaszkodnak, utódaiknak armát
főbb lesz. A relléret, majd megmunkálják, csak hadd jöjje-
nek a robotosok! Aaggantja őket, hogy ezek a robotosok
más hírlék szeg az egyházi iskolát főntasam nem
segítenek. A régi nemek köztellenként ^{és igény} kialakuló-
ban hívők. Magyarokba bűnök, a világ első népe
látják, maguk, mindenről a veretőkét oktatják, de maguk

Édeskeverést gondoltuk arra, hogy rajtuk fordul meg valami.
 Messzebbi éleket nem lehetünk. Áronnal megvalósíthatókat
 magában lehet kívánságokat közzé. Trianon faj ritkább is.
 39, 40. Tekintettel nemcsak nemzetségéből nincs szükség jelentős.
 Kétféle cseledek, vagyis két fajból és 1-2 hold földet rendel-
 merők (O.F.B. föld) napnánál nem tudnak megélni,
 mert nincs. Áronban két év alatt alatt a kihaltó család
 helyére 10-20 család telepíthető volna magában a faluba
 s földet a nemzetség Csata hely pontától Kaphabán-
 nak, a melyből az O.F.B. földet is kiiktatták.
 Csata hely cca 600 hold.

42. Litenrívebb állatfajokról is gyűjöltségekkel is lehet-
 mas a hely. Folytató a próbálatás mindkettővel.

43. Lelenán. 1833-ban 390 ref. (400) 1933-ban 350 (506)

44. Vagyvátlan család: 3

1-3 holdig " 6

3-12 " " 40

12-20 " " 20

20-40 " " 9

40-50 " " 1

50 -

45. Hársán 106 (Ref. család lakik 80-ban, ref. háza 88

~~46~~ Egyszer utóbbi névű marad a 80. b. 22 22

Egykés ház 28

100 év alatt magában Vagyvátlan Kitéris nem vult.

Ellenben a fagy és pótvala az almas almáskén-
 turiala lechöktövére. (l. a 14-15 pontok)

Vagyvát, 1934 április 12

Vagyvát
 ref. helyen

Nagyvátly-Kacotai ref. egyházból

É.v.	Születés	Házasság	Házas	Jegyzék	É.v.	Születés	Házasság	Házas	Jegyzék
1833	18	29	9	Minden házasság, a házasság közt lett, a házasság közt, jegyzetelt.	1864	15	17	2	
34	22	20	4		65	15	20	4	
35	14	15	4		66	14	15	8	
36	31	20	11		67	21	14	5	
37	18	10	—		68	20	25	10	
38	16	15	1		69	23	19	8	
39	19	12	5		1870	20	19	5	
1840	20	19	8		71	22	12	7	
1841	18	18	8		72	11	16	6	179 184 58
42	16	16	4	192 174 63	73	11	19	4	
43	18	16	6	Minden házasság jegyzetelt.	74	9	23	6	
44	18	18	11		75	15	19	4	
45	11	16	9		76	12	14	4	
46	17	17	4		77	16	14	4	
47	17	14	2		78	10	13	1	
48	18	6	11		79	21	12	25	
49	15	19	4		1880	11	20	2	
1850	25	20	2		81	21	13	2	
51	10	14	23		82	17	15	2	143 162 37
52	18	21	8	170 161 60	83	13	8	3	
53	14	22	2	1852 óta a helyben született házasság jegyzetelték be.	84	16	12	6	
54	17	16	3		85	13	24	5	
55	17	12	2		86	24	16	4	
56	10	11	4		87	14	7	2	
57	19	19	4		88	24	25	3	
58	17	11	3		89	16	16	5	
59	11	24	1		1890	20	11	6	
1860	10	21	5		91	16	16	2	
61	13	13	3		92	19	27	2	175 162 38
62	19	15	9	153 164 37	93	18	12	3	
63	18	14	3		94	13	18	4	

Er.	Sublet's	Hala'olalo	Hala'olalo		Er.	Sublet's	Hala'olalo	Hala'olalo	
1895									
1895	12	19	8		25	15	11	3	
96	14	16	6		26	10	4	6	
97	18	15	2		24	4	16	3 3	
98	7	10	2		28	11	9	3	
99	16	16	2		29	11	10	3-	
1900	18	17	5		1930	13	3	4	
1	15	10	4		31	9	9	4	
2	12	13	6	145 146 42	32	5	4	2	95 102 35
3	20	12	7		1933	5	13	2	
4	14	18	5						
5	16	14	4						
6	13	8	4						
7	14	14	2						
8	5	4	3						
9	8	9	8						
19 10	10	15	4						
11	10	13	4						
12	10	20	5	126 130 49					
13	16	16	4						
14	10	14	5						
15	5	14	2						
16	9	8	22						
17	4	13	2						
18	5	15	2						
19	11	11	11						
1920	16	7	6						
20	12	13	3						
22	18	10	5	103 124 40					
23	8	21	3						
24	6	12	4						

Nagyvátly-Kacsóta

FELSŐBÁNYAI REFORMÁTUS	
ESPERES.	
Érkezett:	1934 APR. 16
815	szám.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Nyugoszentesebes.

Régi község, már 1383-ban megvan. Lakói az Esterházy hercegi uradalom jobbágyai voltak. Feltérjük, gondolatok és módjuk ma is elárulja. Főszékének ismeretlen.

Az egyházi Baranya reformációja alkalmával be-
 került. Ettől kezdve a körjegye lakossága a szász elején
 tiszta református. A legújabb feljegyzés 1715-re mutat vi-
 szta, amikor az egyház előjárói saját költségükön ha-
 rangot keltettek. Eleinte Nagypeterd filiája, 1786 óta
 anyae gyház, ekkortól kezdve megvannak anyaröngvei,
 kecsével későbből nainadasi és jégyölönyei. 1834-ben új
 templomot építettek, mert a régi használhatatlanná vált.
 1858 júli 1-én tűzvész időzate lett néhány lakóhárral
 együtt a lelkészlak és melléképületei. Még abban az évben
 épült a lelkészlak és melléképületei. Még abban az évben
 épült a lelkészlak és melléképületei. Még abban az évben
 épült a lelkészlak és melléképületei.

A németek bekövárása megkezdődött, de megakadt, sőt visszajelődött.

A földet körülbelül 1000 hat. hold arddal, legelővel együtt. Elaládokként állag 6-12 hold kántóföldjűk van, mely elsőrendű gabona, takarmány és tölőföld, kisebb laukádombos. A lakosság főjövedelmei főként a búzatermelés és hidegvérű lótenyésztés, tavaszmunkák eddig csak tartottak, de nem tenyésztették. Pár év óta fordítva nagyobb gondot a tavaszmunka tenyésztésére és tejtermelésre, mióta a búza is először nagyon lecsökkent, aminek következtében a munkájuk jövedelmük népe hiányosságokkal elmaradt és elmaradt. Gyümölcsösök, legyek, a földi élelem nagybelső a jövedelmük kiegészítése. Általánosan nagyobb a föld és borsó, amiből aratban jövedelmük alig van, mert a termelési költségük sok idő, munka, kántát igényel borsó, anyagilag is, aratásuk is nagy borsó van.

Az étkeztetési lehetőségek előjöl, 10 km-re van a tenger-
vári piacról, mely a gabonakereskedelemben egyúttal központja, na-
gyobb ártürlőbörrel ezután Pécsre is viszik a termést, a lakosság-
félétet pedig egyenlőre itt étkeztetik. Az asszonyok tenger-
közeli övezetében, Pécsre járnak piacra.

Földhírné is föléltető midőn nagy volt, de kileleztém,

terjeszkedni sokkal lehetett. Ertirelően bevétele nem
mirelt gardát és nem volt vásárlható egy darab föld sem.
Föl gardálrodna, a megöröklés. Mindj megvolt benne
az igyekvés és keresni akart.

Főlen az asszonyok nőnek. formak, a férfiak az erdőben del-
gornak, saját fájukkal munkálják föl, fölben, a kisebb
erdőrésszel bírók, az uradalmi erdőbejártnak, ahol munka-
jukért fát és kevés pénzt kapnak.

Az iparosnak megélhetése nincs. Igazi polgára nem
munka. Egy asztalos, egy bognár /his bittolások gemeréi/,
egy szűz, egy bádogos /házzal bíró volt urad. és két gemeré,
került ki a községből. Az utóbbi kettő elöltözt.

Mélt iparos kettő került a községbe. Az egyik fiatal
mőllén Rómába volt. Beretben alatt polgári iskolát nyitott,
attól a ref. egyházba, beházasította egy regény ref. család-
bárába a községi kocsmát, ma saját házában hatós
nyitott nyitott, 4 gemeré van. A másik 4 évvel ezelőtt jött
a községbe, dejesenolok nyitott és több némaiban bevélt
házban. Az igazi polgár nem volna bevélt.

Az egyike az 1870-es években kezdődött saját bizonyosan
a megöröklött gardái rend, a földhizony, a munka és bevélt.
hiány indította meg. Dolgozni, keresni addig az uradalom-
jártnak, meg a községet két oldalról körölközték samlóron.
nem hiszomullak, hissing földjük jóvelelmén kívül más
jóvelelmén forrás nem nyílt meg előttük, a megélhetés mind
nehézebb lett, ezért lettek egyházak, házasítások sokan.

A birtokhalmozás a világháború után indult meg,
s csak az elmúlt néhány évben terjedt valamennyire,
amikor 3 garda körménent, egy gemerélele idős házas-
pár Péter költözött, kettő birtokát eladta, egy esetben pe-
dig két család két gemeré önkéntesül. Egy másik
esetben pedig 3 ^{szék} család birtoka került össze házaság követt-
télén. Ezek a birtokok 4 család körébe jutottak.

A birtok 2-3% háján a ref. öslakosság kezén van.
Idézet, bevéltárpott r. kash. család /eredetileg leplegetők/
birtokába kb. 10 évvel ezelőtt került egy ház és birtok
(8 hold). Ujabbán minden hapható lakásba jön idegen,
renben ref. családok, mely nagy részben a község határait
kerül, de keutdicus és semony községkeher, kassói kölk-
ben és az uradalmi kölkben talál napnauol.

Föld munkálatlanul nem maradt, 4 garda, kinek
birtoka megművekedett, családok több, két kis birtok
van kassai feles, illetve kassai művelekre. Az egyik
családban nincs férfi, mert a háborúban elesett, a má-
sik öreg házas pár, mindkét család leánygemeré,
más községbe vitték férjhez. Sok meg munkálkod

földjüket ki nem adták.

Kivándorlás külföldre nem volt. Egy öreg kőműves költözött Pécsre itteni birtorát eladva.

A beszivárgás nagy. Már is ellett 20 idegen család költözött a községbe. Ezeknek egy része jövő-menő cseléd, de több család állandóan letelepedett. 3 házat vett, 3 épített magának. Mind magyarok. Köztük 66 lélek román. hatk. 26 református. A beszivárgott lakosság pótolja a község lélekszámban azt a veszteséget, amit az öslakosság az éghérséssel veszett.

A lakosság 100 évvel ezelőt kb. 300 volt, ma is annyi, de a ref. lakosság csak 232, tehát 1/3-re esett román. hatk.

A beszivárgott nép selejtes, kegyetlen, az öslakosságból vele elvetve a nehezebbtől sőt elgyűl a házasok, a birtokosság nem. Erősen idegen közműveltség, mint az öslakosságé.

Az öslakosságnak népi műveltsége nem volt, lefolyóbb házi műveltségbe vittek egy kis dicséret.

Régi viseletet, szokásokat elhagytak, mindenben, társaságban, dalban az újat, a divatot magyolják, ott találják szépséget, a régiét alig emlegetnek, nem törődnek vele. A népi nyelv már nem is.

Az üggyölöslet megrövidült, csak annyiban respektálják az urat, amennyiben hatalom van a birtokosban, hírik, hogy azok mind jól élnek, sok az érdekes képek. A házatokat is.

Amióta az éghérés taljai lettek sokak azok lettek, de hi-
vált a germertelen menyasszonyok erőteljesen váltak.
Általában a paráznaság, lopás, káromkodás nem bűn a nemükben. Senki sem hisztetik elötköz, ahová a lefolyókáborítókat cseléd szűk, az a férfi, az a nő legyen az. Egy-egy kőrívó cseléd mulatnak, de el nem itéltek.

Elhajadt koros, hogy a testesség megelőzése vezett a co-
lure megkerülését s kívül fejezik be. "Karitani lehet, de
vetni nem szabad" - voltak hangok. A testesség meg-
szüntetése vezett trükkösre, meggyötörre járnak a bibák-
hoz, ott megtanulnak valamely erővel való beszivárgatni
a mellebe, majd az elmaradt vértessé megindítja, s később
már maguk csinalják, amiért néhányan eladással
fizetnek. Egyszer már ezelőt az a földművelő, az a városi
menyasszony, aki máskor germertel nem varta világra
fiam. A közéleti körökben kevés, ott kell meg.

A menyasszonyok dolgozik, főként, hogy a kőrívókat híve
minden munkát sejt, különösen a mellei munkát.

Egy germertel megbeszéltek az anyát, ha több germertel
van kigymagolják vagy legalább nem tartják okosnak,
ügyesnek. Egy családban a menyasszony germertel nem lehetett

Nyugatszenttervénél

egy idősebb férfi azt kérdezi mánap löliük: „Maj ott is meg-
baptizáltak?”

E körteleken mintha valamely jobb belátás kezdene elter-
jedni. Egyrészt után 2 fiatal menyasszonyok születését ger-
mese s óvatlanságukból nem látszik.

Meddre volt asomoly náma (kiknek sokan volt gyermekük)
10. Gyermektelen házaspárok náma 11. Rokon hátravágók
micsenek. Degenerációkénak feltűnő jellei nem mutatko-
znak.

Az egyházi viszonyok általában jók. Két családta su-
dol luesről, egy egyházi pedig kottulatrólórólban bevez.

Falakra helyekre a menyasszony körül járnak. A la-
nyok díszes ruhákban.

A vallásról és megmondta. A háború előtt pártatlan tevé-
lomla járó nép volt, ma kevésbé. Komoly keresztények a
szó igaz értelmében micsenek.

Az egyház a leányok és a fiatal gyermektelen menyasszonyok
ruházatában mutatkozik. Kezelen kezdett nem tjezt.

Micsenek tudatában annál, hogy kivételnek, Ha emellett.
tük elötkük, egykedvűen verik. „Nem lehetünk róla”. „Főszly
tudunk megélni”. A mának élnek, a jövővel nem törődnek.

A közösség iránti érdeklődés nagyon gyenge. Félrehozva önről.
A nevelésről való kapcsolatok lara. Könyvek be-
lenyújtásának egy más nevelésről való hátrahozás,
ha az könnyebb, jobb megélhetésre bírósítana. Kiren,
hogy magamról elkezdem és az érdeklődésem.

A hely települése általában. A köztér körvonalai köze-
leben van az helyen Enkeházy munka, kb. 500 helyen rántó
is nagy erdőszék. A köztér a németek házában felvált, ellát
a kempontból is szűkebb volna a település.

Az iskolák állatanyagokhoz nagyon nagy a legjobb talaj-
beli feltételek. Gyermekeskedésekre is.

Létezésük 100 és eltt kb. 300, ma 232 (ref.).

Hitokorviszonyok. Földtelensz: 8; 1-5 holdasok 17;
5-10 k. 13; 10-20 k. 14; 20-30 k. 1; 30-50 k. 3; 50-nél
több 1. A házakban 20; kirenlő lár: 5; kezen kívül
10 olyan ház is van, amelyekben az örökös más köztérbe
költözött, vagy más családbe költözött hátravágó kö-
vetkezők.

Egy ház van 24.

Kivétel sokan volt.

Nyugatszenttervénél 1934. április 3.

FELSŐRÁNYAI REFORMÁTUS	
EGYHÁZ	
Érkezett	1934 APR. 3.
747	szám.

Kovács Sándor
lelkes.

55/93 4. szám.

Az egyházi vonatkozó adatak az Ókerég-Nouvoletti
egyháznak.

Ókerég

- 1.) A gyülekezet a reformáció korában keletkezett.
- 2.) Nemzetiségén az egész vidéknek minirende.
- 3.) Gardasági viszonyok kialakították. Philónózián állat kereskedéssel foglalkoznak, de a gabona és gyümölcs termelésben hanyagolják el.
- 4.) A temények értékesítése könnyen történiük helyén, Pécsen és a városokban.
- 5.) A földet 1921-ig, de a könnyű pórádalások miatt már nem tudták venni.
- 6.) A gardasági módosításokkal és mozgalmakkal.
- 7.) Pécsen a helyi munkák és kevés helyen ipar.
- 8.) Nemzetiségük minirende.
- 9.) Az egyház kezdete 60-70-es évek körül indult meg, de helyesen csak a 90-es években volt látható.
- 10.) Az egyházzal a helyi halmozódás is megindult, de idegenek (nemzetek) nem kerültek.
- 11.) 12.) A földet megújult munkájuk.
- 13.) Előmozdítás minirende.
- 14.) Városba házasság révén inkább beemelték.
- 15.) A bemozdítás Pécs és a többi városban a falvakba történiük.
- 16-17.) A gyülekezet 100 év előtti lelkészait megállapításai nem lehetett.
- 18.) A bemozdítás többnyire katolikus családok, van köztük jó is sejtés is, az önkéntesek és meg nem indult meg. - Az önkéntesek a helyi viszonyok miatt elhagyták.
- 19.) A nyugdíjokat részesen, de az „szociális” annál nagyobb mértékben megvan, ami nem csak erkölcsi

kannem, anyagi romlásuknak is előidézője. -

A 20-27 kisdíszekre legyott akaratom mellett nem tudok feleletet adni. -

29. Gyermektelen házaspárok kevés számmal vannak. -

30. Rokonság házasság ^{utalás} szintén megtörténik. -

31.) Egyszerű viszonyok fűzhetőek. -

32.) Feleletet szintén nem tudok adni.

33.) Vallásos élet most indultában van. -

34.) A Komoly keresztényekhez nem igényeljük se nem bányák. Sajnos kevés számmal vannak. -

35.) A feijnyűrés, kegyetlen vesztet sajnos szintén megvan s az ifjúk anyagi romlásba is jutnak. -

36.)-37. A Kivencsöröl ha előjön a ró. töltetűre azt mondják, hogy "a mai néhéz viszonyok" s ezzel minden elhárítanak. -

38.) Nemzethez való ragaszkodásuk megvan. -

39-40. Telepítésre a hely alkalmas, mert az egyike nagy birtokos kb. 2000 holdas püntiját eladta s most egy bank már csanád meg a földet nem nagy mértékben, de ide telepítet. Itt azonban nem mondható fejleszések, mert a földet csak birtokosokkal adva. -

41.) A talajbeli feltételük megvan. -

42.) Lelkiesség 1883-ban nem misztikátó ki. -

45. Százszám 68.

46. Pártok elutasítják a rendet. -

Hitván csak 1910-ben volt, de lassan viratának. -

Berény. 1934. márc. 23.

Gutty László
L. László

Nagykirályi Esperes kör

533/1934 n. leírásra a községet illeti. Old község lakói magyarok és reformátusok voltak 1900-ig. Akkor jött a faluba két cig. sv. német férfi, akik idejöttek vőnek. Gyermekük reformátusok és teljesén magyarok, így hogy németül nem is tudnak beszélni. Erre állapot fennállt 1930-ig. Ekkor jött a községbe 3 német vőn. kash. család felesmunkásnak. A mult év őszén jött még egy. Mikor idejöttek gyermekek nem tudtak magyarul, az idősebbek is rosszul. Most az iskolába megtanultak jól beszélni magyarul, az idősebbek is jó magyar beszélniüknek mutatják magukat. A község lakosai zsidók sokan. A föld közepes minőségű. Főfoglalkozás gabonatermesztés és állás tenyésztés. A termény értékesítése nagyon nehéz, mert sem vásár, sem pedig kövesút nincs. Ha megjön az őni esős idő, a faluból kocsival kimenni sem lehet mind addig míg vagy a hó le nem esik, vagy a tavani nélfel nem rávítja a járhaszlaton sárat. Föld hűség most nincs, de volt az elkiölönözéskor, mert 1100 kh. föld volt körülbelül 500 lélek kereke. Jól gondálkodnak. Szorgalmas székelyek, nevezni vagy meg van bennük. Telen az amonyok fennak, növeked. A férfiak ipari pályára nem igyekeznek. A faluba 2 kovás, 1 bogdár és egy szipén van. A bogdár is az egyik kovás német származású, de teljesén beolvadtak a magyarokba.

A székely, az elkiölönözés után kezdődik. Míg 1860 előtt a székelyi arány szám 18. volt. 1860-ban lecsökkent 13. 1867-ben 7-re csökkent. Ettől kezdve 7-14 között változott. Erre a változásra 1887-ig, a mikor a székelyi arány szám 9. Ettől kezdve 1901-ig lassan fogyt, 1901-esek 2-nél kevesebb volt. 1901-1933-ig a székelyek arány száma 5.

A birtok csak egy esetben halmozódott fel. 180 kh. föld van egy gyermekes és egy amony kereke. 5 esetben 35-45 kh. a többi 30 kh. alul van egy család kereke.

A földet megmunkálják, parlagon nem marad. A megöregedett családtagok feles megművelésre adják ki földjüket. Mivel munkabíró ember, aki a mások földjét elfogadná feles-vann hannot bérbe megművelésre kevés van, ^{a családtagok} ~~csak~~ földjének megművelésére jöttel be idegenek a faluba, akik kötött az usóbbi 3 év alatt 3 német család van, akik a nem-meme levő német-Márok köréből költöztek ide. Kivándorlás nincs. Beszivárgás ez idő szerint még kevés. A lakosság évente fog 4-6 lélekkel. A körös avulata, nem-reisig nem-pantjából néve, 1860 óta nem változott. A lakosság 1860-ból 155 ket fogyott.

A beszivárgott nép, munkás, norgalmas negy ember, Háripar a növe, de csak maguk részére nőnek az asszonyok. Ősi viselt nem volt. Népies nyelv használata ma is meg van. A gyűlölet nincs, talán dőrt, mestér sír nincs, de az kőmajmolás a ruhakodásnál muszáj korik.

Az egy-két a következménye, az egy-gyermeknek majmolásig való nevelése, a mely a gyermeket önzővé teszi, mivel a gyermek kiskorától az látszik, hogy a háznál minden csak ő erre kötelem, vagy kötelem a hogy ő akarja.

Az asszonyok maguk manipulálnak, de mult ebből volt egy eset amikor egy asszony segédkezt az kitudódt, a bíróság el is ítélte, de csak két hónapra. A megbetegedett asszony el-meg, a dokor-hor, hogy magát gyógyítsa. Hogy kik családjaik az a nem-rei pusztítást, az nekünk nem mondják meg. Szegény divat-már, hogy nem akarják különösen az öregek hogy keskeny több gyermek legyen, ne hogy a föld népe-arabokadjik samson újra földtelenekké legyenek. A fiatal menyecské dolgozik minden.

Gyermektelen házaspárok száma 15, akik 10 évvel belől usód nélkül halnak meg. Rokmok nem házasodnak össze. Egyérségi viszonyok kis légitől, nem-betegségek tudommal nincsenek. Találka helyre nem járnak, de parancsokat előfordulnak.

Kunok vallásos íriszi emberek vannak, akik fájdalommal látják is fájdalját népünk pusztulását szeretnék megvált-

sorva lásnia a mostani nomorú helyretek, de megváltorlatására
semit sem tehesnek. Itt még nem kéri, hogy kipusztul.

Telepítésre alkalmas hely, mert úres hái most is van 4,
10 év alatt pedig lesz 15. Mindenik házzal föld birtok is van.

Keszési nempotból azért kellene ide telepíteni ref. magga-
rokat, mert ekkor a megüresedett házakat is földet, a be-
nivarogó németek veszik meg.

Gyümölcs és kerti vetemények termelésére a falujal-
kalmas, éghajlat neki való, csak a termés értékesítése nehéz
mivel sem közút is, sem vasút nincs. Lélek szám volt
1833-ban körülbelül 456. Ez a szám meg volt 1860-ban. Ma 269.

Földtelen, de háia van, 10^{mh} 1-5 k l. 75 k. 5-15 k. 30.

15-20. 18 k. 20-30 k l. 10 k. 30-40 k l. 6, 40 k l. 2 ember.

Háik szám 89. A kiirtó háik rövidesen 15. lesz.

Az én véleményem szerint az egyike ellen a közérdekek-
kel kapcsolatosunk sikerrel. Tagosítást a földet, hogy az
egy tagban lévő földre nagyobb lehasznosítás. A fiatalok
kint lakhatnak a kanyán, így kiűzők elvein az öregség,
kiszakadnak azok felügyelet alá, megpróbálnak azok
városságát, nem avaszkodhat be helyőreik be az öres
arany. Hússág közis nagykorúságig ne engedjenek.

Háirunknál több családú ember adókedvezménybe részesül-
jön. Örkösödés: illeték a nagy családúak számára kedvezően
állapítottak meg, míg az egy személyűk emelkedik fel.

Az egyike kérdésben a földhöz való ragaszkodásból történő,
semit's gazdasági kérés volt, időnk folyamán megpróbált,
divassa lett. Majd a községbe megélhetési istán való
vagyakozás is támogatta, kiegészítő neveset erősítette.

Telepítés hozzájárulna az egyike megújításához, ha az
ide telepített nagy családú ember ~~kel~~ "anyagi segítésé-
ben" részesülne sokkal vére frissítene fel a meggőrében
elszámolt egyimeket.

Old 1934 márc. 25

Ki való bizselettel

Dr. J. Balázs

FELSOROLÁS
ESPERES
Érkezett: 1934 MRZ. 28.
711 : szám.

Old

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Nagyfőiskolai Esperes úr!

593 nán alatt küldött körlevelére Bálint Géra tanító úr nimes információi alapján tisztelettel válaszolom a következőket.

1.) A község és gyülekezet története. Páprád az 1700-as években keletkezett. Kezdetben fából épült ref. imaháza volt. Később a mai tanítói lakás helyén iskolát építtek, mely imaházzal volt kapcsolatban. Egykori épület volt, salma tetővel. Ismételtetkezre Besencébe jártak. 1863-ban építették a ma is fennálló templomot és tanítói lakot. Kezdetben Besencéhez, később Mindorathoz tartozott, mint filia.

2.) Kéneth nimesnek.

3.) A gazdasági viszonyok általában kiegyesítő. A falu határa 512 hat. hold, részben jóminőségű mirtőföld, részben legelő, részben erdő. A földön gabonatermesztéssel, szarvasmarha-, és sertés-tenyésztéssel, kisebb részben gyümölcs-termesztéssel foglalkoznak.

4.) Értékesítési lehetőség: elég jó kintézők Vajszló-n.

5.) Földhiány csak az újonnan beszármazóknál van. Enck igyekeznék megvenni is, de az öölakosok nem. A jobb megőrgasági viszonyok idejéből sok teher maradt az ingatlanokon.

6.) Télen háziiparosok mövéssel foglalkoznak.

7.) Iparosok nimes. Itte nem is élhet meg.

8.) Kint iparos nincs.

9.) A hintokfelapörözdés a gyermekek számára befolyással nem volt.

10.) Az egyke kb. 25 éve tünt fel. Általánossá vált. Birtokbalmorásra eddig nem veretelt. A beszármazó hath. vel. láni magyarak most kezdnek hintokhoz jutni.

11.) Megművelhetetlen föld nimes.

12.) Újabbban kezdik parahorbeliek is felidő adni földjeiket.

13.) Kivándorlás nem volt.

14.) Elvándorlás sem volt.

15.) Besivárgás: a Piestől délre eső rón. hat. vidékről maggyarajhú szellőmerek, némik növekszi, főként a bőséges gyermekhaladás miatt.

16.) Péprád lakosainak száma hosszú idő óta nem változik, narottatva mértékben.

17.) A reformátusság fogja a rón. hat. szög főként besivárgás útján növekedni. (De sok gyermek is van.)

18.) A besivárgott nép maggyarajhú, rón. hath. egén meggy. Jó, munkabíró népesség. Különösen az öslekesregeket szeret bebarácsolni. Népi művészet nem is volt. A sövest ma is folytatják, noha kisebb mértékben.

19.) A népi vízesetet, nohasohat ivi majmolásból elvetette. Iggyehnik a városiakhoz hasonlítani.

20.) Az egyház hatása folytán a családi élet szilárdnak mondható. Egyházi tekintetben bizonyos könyvűnység mutatkozik.

21.) Az egyházat öregasszonyok vezették le. Főként

22.) elkenés. + kőmélés. Az elhalt fél is 4 ne-
gyeshe és kőz került miatt a pécsi kórházra. (3 tón.
hath. és 1 ref.)

23.) Kénle kőmélésről nézik.

24.) A faluba elya asszony is van, amit többnyör
bírtettek maggyarajhújáról.

25.) Sok rákást ott a családi életben, különösen
az asszonyok egéniségi lemondása folytán.

26.) A negyeshe csak a hős hősül dolgozik.

27.) Az egyházat kőmélésnek mint főös-
leges rosszat.

28.) A másodszor nő az asszonyt közzé éri. Mitte
megvetésről kőmélés.

29.) Elég nagy a gyermektelen házaspárak száma.

30.) A rohamhárosság nemigen fordul elő.

31.) Földölözés alig akad, nem betegeskedik mincs
fudorosa.

32.) A hős nem elhúzza a kőméléshez járható.

33.) A vallásos élet általában hősökben.

34.) Kőmélés kőmélésben mincs. Most nagy
érdeklődés az egyházi ügyek iránt, de főként a kőmélésről.

készenalás miatt.

35.) Igen merül a városias lévelnetés figyelmezt.

36.) Jól tudják, hogy elfogy a lehossz, de

37.) „legalább gondozott len” mondják, „hisz nincs
miből oly sok gyermeket tartani.

38.) A hűhöz, merethez való viszonyukat jól ismerik,
de sokszor még tekinthet, mint ellenséget.

39.) A hely telepítésre alkalmas, mutatja az álló-dó
benivárosos.

40.) A Kultusminisiteriummal 520 holdas birtoka
van Pépöröden s ennek több mint 30% szántóföld.

41.) A helyi hőrségeben már sok a német ezért
jó lenne egy his nagyszívű erősítés.

42.) A földek jósa nagyszívű állatkeres-
tést is ajánl és termelést is elbírna.

43.) A hőrség lehívhat náma az utóbbi évtize-
dekben állandóságot mutat.

44.) Birtokviszonyok: A vör. kath. családok nagyszí-
ve nagyszámúak. A református vallásúak birtokviszonyai
a következők: a.) teljesen nagyszámúak: 4 család, b.) egy-két
holdas: 1 család, c.) 5-10 holdas: 6 család, d.) 10-20 holdas
15 család, e.) 20-40 holdas 1 család.

45.) A házak náma 57. Ebből 10 ház gyermekte-
len, 38 egyház és 3 többgyermekes.

46.) Nagyszívűségi hírvés az utóbbi 100 év alatt
nem volt. A gyermekesek csak 10-15 év óta fogynak.

Pépöröd 1834 márc. 17

Köszönettel

Kiss Károly
ref. s. lelk.

FELSŐ-RAVAYAI REFORMATÓ'S
 ESPERES.
 Érkezett: 1934 MRZ 20.
 624 szám.

Párvaid

NYOLC
 TUDOMÁNYOS AKADEMIA
 EGYETEM

nr 4593/233.

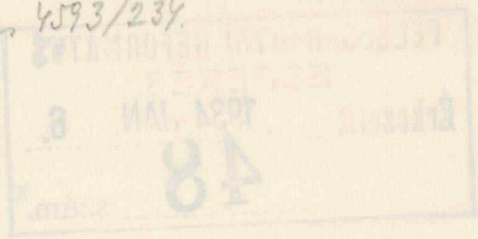
Kimutetus

12 pööradi ref. peyhi suile-
teji ei hoolalorasi pödetainof.

<u>ev</u>	<u>suileteji</u> <u>name</u>	<u>hoolalorasi</u> <u>name</u>
1913		6
1914		4
1915		2
1916		4
1917		1
1918		3
1919		2
1920		1
1921		2
1922		1
1923		3
1924		3
1925		1
1926		3
1927	—	1
1928	—	3
1929	2	7
1930	1	4
1931	—	3
1932	3	2

8/934

h. 4593/234

Öröktisztelt Úrasszony!

Síves elismeréssel kérem, hogy a jóprádkorhoz sú-
latozó és halálközeli statisztikai adatokat addig be nem
küldhettem, sőt most is csak részben küldhetem meg.
Még azelőtt a jóprádkorhoz anyagok gyűjtése nem.
Adatok és anyagokhoz anyagok gyűjtése irattak be. Amennyi
ben a temetést minden esetben a Sanitárius ügyek, az el-
helyekről a nyilvántartásról és a rejtett. A művelési a-
datok nálam 1927 óta vannak bevezetve, amikor én
jóprádai adminisztrátor lettem. A fővárosi és a környező
Sanitárius, Hygienikus és a többi meg Besenecsen vannak.
Tegye én nem küldhetek most mint ami a kórházban van
1927 óta a művelési és a jóprádai Sanitárius iratok ma meg
kapott halálközeli adatokat 1913 óta.

Berényi László 1934. jan. 5.

Kiváló Tisztelt Úr!

Berényi László
ref. hely.

et petrosi ref. egyház lelkihi hívatásától

60 sz.
1934.

Peterd.

Nagyszombatú E. petrosi hsz.

Ar egybe kérdésrel kapcsolatban a petrosi ref. egyház helyi rötét ar alábbiakban rajzolom meg. A köz. amelyet én most feltárok nagyon rötét, de van vizsgálati jelenség is, mely még is nyújt egy kis reménys a jövőre nézve, hogy ez a nemreiség köze volt kis ref. gyülekezet megrem pntul el, hanem a magyarországi továbbra is védőbástyája len, mest ha bár most a sok öreg elhalelésével a lelkiismeret isz látni, mintha tovább fogyna, azonban az utolsó másfél évvel azóta enged következteti, hogy az 1908 óta itt ma látható egybe rendes megnemik és kettő gyermek felnevelése len általánosra, szinttalan ar új nemreiség felnevelésével a több gyermek, családok sokasága fog követni. - Igy az a reménys könnyen megremni ritketi itt a közeben - nem ar egy világon átvonuló gondolatokig váltóig - hanem a kéven keresztül a közeget sújtó elemi csapások - jégverés, anály, vörösk és évi ama nagy elemi csapás, hogy a merő gondolatokiban minden munka hiába való volt, mest az őni természetet ki kellett noíntani, a tavasziak is pntulókban vörösk, a takarmány hiány, előjelei mutatkoztak - stalan a közeget lakóinak utolsó darab állataikat is el kell adni, ha valóban váltóig nem töte - nik, kemény vódel miatt is terheik firsésre, ami valószínűleg vörösk - lort sokakat attól, hogy családtagjaik náma't egy új taggal növeljék.

A professzionnal ar egybe kérdésről megkezdés t folytatam, rajnos e megkezdésben kemény olyat nem írtam el, mi a kérdés megkezdésével vörösk, nem hallottam olyan vélemény, vagy tervet, mi a közben regisene. De hinen olvasom a Református Élethe, a napilapokban vörösk foglalkozó cikketek, vörösk tervet, melyik len célra vörösk, melyik len vörösk a jövő fogja megmutatni.

Itt nemtem ar aranyalány vörösk - a lelkiismeret vörösk találatos feljegye - teket s ha különösen a lelkiismeret vörösk ar valósgot megkezdés - vörösk alapján egy 1877. vörösk vörösk ar általán most leírando módon vörösk a petrosi ref. egyház is a köze képe, míg eljutott a mai nomori állapotba.

[illegible]

rodas, ole e a exornetkuel megnirits.

A ref. lakosság, hogy fog, okai egyrészt természetesen az ország, de a mellett az ellátás is, véniel az láthatólag ref vallású falvakban, hisz mielőttben városba. Ten arután hihiatt hajlik is, hogy a egyének vőnek, más faluba megy, város, a leány más faluba fejezhen - s mikor az öregek meghalnak - ide ugyan vőma nem jönnek - len ires ház s most az ös lakosság pővőrel nem rendelkezik, a más községben megélni nem tudó, hisz pővőrel véniel rendelkező német ajkú egyen véni meg az család háziat földet s a község arculata valóvok. Magyar - német nem igen háziadók öme - Sparat az ös lakosság nem foglalkozik, az a németek kerin van. Sparat nem lenne. Jelen a gazdasági en - kővők hiányait pővőrel, a nőt, vőnnat nőnek, de valóvok kővővők Sparat nem ires velt. Megállapít kővő, hogy a mővővők gővő nevetik s a földet. Mindesegis családokat van. hisz s az ország miatt hiány vővők időgen munkát kővővők alhaluarni. A ref. vallású kővővők, napvővők, ház van itt uradalom, oda nem megy munkára ma, reglement. Termégekhez Pővővők Sikkővők értekeritik, de most minőkővők mome van, vővők nem tudják árúkat megfővők időben eladni, regén momebb is elmentek, de kővők ma mome is alhaluarni erre, most kevi, a családok s kővők őket a kővők kővők vővőkővők mome.

A családokban megvan a gyermeknek majom szeretete, úgy
éppen, hogy az egy gyermeket elhígyer tetik, ennek következtében
sokan az, hogy a gyermek parancsát az övének s aminek az
utkora az iránya, de sok helyen s követelménye mint az is elő-
fordul, a tehetségen, mintha keje telve van get nem lehet. —

A menyegette - egyöntetű függ - szorgalmas, de mindennél van
 Kivétel. A faj - egyéniség.

Mihor kezdődió itt az egybe nem tudom megállapítani.
 Mihorvölkerölődió a lelőknain fogja s mihez névű kevé
 notat, az is hivany talan - őll vendelkerése mure, az alant
 leire kinnu lant, nevint 1842 után. 1848-1855 között körül
 80 lelő kelkeresék. ezt talan magyarárra az akkuis kor.
 A miut nárad máradik felőlön volt tölt 3-4 ok egyeneker,
 erőlád - őregek beundára nevint. 1908 után egyke, 1920 után
 kessőke van tölt helyen. Volt nagyobb fogja, 1908-1920 évők

A petroli ref. egyház lelkesi hivatalától

60 n

1934.

Visszaesés

Leleknán 1817-től első felelőseket 1913-ig nem vállaltak, itt talált feljegyzéstől isten ki - 1913-1931 évek két teljes évtől nincs feljegyzés, mert minden a kiterjesztés volt - de a kiterjesztés, mind a kiterjesztés - és a lejegyzett adat - nővérekkel nélkül volt - az 1933-évi adat Petrol 138 lelek nővérek 32 lelek - kiterjesztés, ha a leleknán is adataik.

év	lelek nám	kiterjesztés	Magyar	év	leleknán	kiterjesztés	Magyar
1817	325	12	8	1881	294	14	12
1823	-	20	7	1883	299	27	21
1833	-	16	10	1893	298	10	4
1842	415	15	10	1903	266	6	8
1843	-	16	16	1913	239	7	7
1848	405	21	14	1923	-	2	6
1853	-	16	18	1925	-	2	6
1855	320	16	16	1927	-	6	8
1862	312	16	15	1929	-	5	2
1863	-	14	17	1931	-	1	5
1873	317	11	23	1933	170	2	1

Próbák vizsgálata

Földtörek 1-5kh. 5-10kh. 10-15kh. 15-20kh. 20-30kh. 30-40kh.

1. 8. 6. 7. 5. 7 2 -36

Földtörek 36.

Kiható 6. Egyre 20. Kettőre 10 - önnel 36.

Földtörek Petrolen 1934 évi május 1. én

Petroli ref. lelkesi.

Jelentés

az 533-934. eszperes körlevélhez.

Piskó igen régi község. Baski-i néven már a török hódoltság idejében meg volt; lakói ~~is~~ már ekkor reformátusok voltak. Földvár: Adalékon c. műemlékben (I. rész 30. l.) említi, hogy a Baski ref. egyház erős kőtemploma anyagát is a szigetesi vár erősítésére hordotta a török. Egy érdemes feljegyzés a Köveskerőnes monlja: Baski feküdt a mostani temető helyén, Piskótól északra, 3 Km.-re, az úgynevezett „Szilváson” ban. Innen költöztek le mostani helyükre. A lejövetel onnantól Köveskerőnéig beszélünk a régi útegről. Baski két vármegye - Somogy és Baranya - stében feküdt s lakosait mindkét vármegye hajtotta robotba s hogy ettől szabaduljanak, jöttek le s egyesültek a piskóival. Eddig Piskó Baskihoz tartozott. Oda jártak templomba még a huszadik, Kemseien, sőt a zalatörsön is. A később felelő épült templomunkat pedig nagy huszadik le barson Piskóra, amely 1861-ig megvolt, a község déli szélén. Az egyház mostani kis harangja még Baskiból való, 1810. évből s mint emléket, a világháború is megörökítette. Régi temploma festett deszkáiból pedig még ma is (1902. é.) láthatók maradványok néhány helybeli lakosok melléképületein.

A tűzelmélet bevezetése után a Piskóiak magukra maradtak. Legutóbbára, 1846-ban, a Kemseien „előimádókori állomás” felállítására engedelmességyvén, barátságos egyetértéssel váltak el, az öket illető 1/3 rész (templom, paplak, mentőház) megváltása fejében, a község pénztárából 234 ft. 50 Kr. váltó pénzben kifizetettvén. A megváltásra maradt piskói egyház 1858-ban megvásárolta a mostani papi fundust 600 ft. ért s rajta 1862-ben paplakot építtetett 3000 ft. költséggel; egyidejűleg szabad széken, a község körepen épület kb. 19.000 ft. ért a díszes, az egyháznak eme egyik legnagyobb s legzelebb temploma. A fundamentumban a Köveskerő irás látható: Ezen Piskói Istenegyház alapja letétetett 1858-ik év október 1-én, dicsőös és szent u. r. Ferencz József császár és király, főszertelendő Báthory Gábor supervízorral helyettes, Napszínseleki Nánási Fodor Pál fő és m. t. Aszari Szalai Antal al eszperes után idejében. Letétetett volt Burján Sámuel. Az alap/letétetett az akkor folyamatban lévő érc pénz nemek egy-egy példányra, m. m. 1 db. ezüstkorona 1823, - 1 db. ezüst korona 1791; 1 db. ezüst koronázás 1848; egy ezüst és koronázás 1815; egy ezüst korona koronázás 1826; egy rész három pengő koronázás, egy rész két pengő koronázás, egy rész pengő koronázás 1851; egy váltó koronázás 1807; egy váltó koronázás 1812; egy db. két koronázás váltó és egy db. váltó koronázás mint később 1800-ik évtől.

Iskolája s tanítóháza ott maradt a régi templom helyén, de 1869-ben 1350 forintot e célra új széklet s hárszék vásárolt. A 70 és 80-as években sok csapás érte az egyházat. 1866-ban a paplak ömlesztésének épületei tűzvén pusztultak el, 1885-ben a Keresztelők előtti nagy kőtemplomunk is tűzvén

Soronyás a vihar ledöntötte, míg 800 ft. mélységgel újra felépítették.

Az egyházi iskolája a leopoldi irodák a község énekei nében, fél km-re fekszik a templomtól, ami szomszédos, egyenesen nére így nékemestek volt, olyan járók nappalra is szomszédosra. 1928-ban egy burgó, valóságos nő: Örv Varga Jánosné, Molnár Julia földműves asszony egy nép nagy családai házával, 1000 ft. belsőleggel, az egyháznak ajándékozta azonnal, hogy az iskola ne kerüljön. Így került az egyházi veteményes kertje: iskola, szomszédos a templom körébe.

A község s így az egyházi songjai is szomszédos. Derék, józavár, norgalvas, józan elvár, feljebb valóit kinteleni tudó, becsületos nép.

Pisrók nőtől, nagy birtokkal, a pécsi székes királynak birtokával van körül vére s így minsemmel meg az exsursio iránta fejlődési lehetőségei. Földművelésnek csak egy módja lehet: ha egy birtokos mezt, mások család birtokosát veri meg veleri. A legbirtokos ma is nyarannak a birtokos, mint 50-100 évvel ezelőtt. Az átlagos 6-8 kis hold birtok még a megjelölési lehetősége se adja, nem hogy fejlődési lehetőségeit nyújtson a családnak. Régebben, a háiborn előtt Szlovniától hoztattak jószágokkal kereskedni, ma jószág tartás nélkül boldulhatna. Földje község jó minőségű, melyen szőlő, szőlő, hármas forrás rendesen gondoskodásról foglalkozik. Az állattenyésztés mellett újabb munkák kezdtek a forrás gránitokát kezdeni. Az ideiglenes többi már al-ma személté hozasson a nékemestek a gardán. Nagyok keresik a földet is min-ször a gardánok. Minden felől díszeset kapnak és. Telen fa és fürdőre munkát nékemestek, míg 1913-ban a leendő állandó rendeletet tanfolyamok tanulnak meg során. Az asztalok újabb ismét munká-veték a leendő, kezdtek, gyakran keményen a leendő is nékemestek. Az ipari pálya iránt nem érdeklődnek. Csak a község birtokosai kezdtek földet lehetne megjelölésükkel kezni.

Az elkövetkező után, csak a 90-es években kezd mutatkozni az egyre 1829-ben 369 a reformátusok néma, amikor 13 nőtölés volt.

(Az 1886-iki püspöki látogatásról, 57 évvel később 432 nem van felszámolva a lakosok néma, így valamifélekor azok adtak nekünk lemm.)

A nőtölésük így változnak.

1801-ben születet:	19	—	1864-ben születet:	14	
1811.	"	15	—	1869-ben "	21
1821-ben	"	14	—	1871-ben "	6
1830-ba	"	14	—	1872-ben "	10
1840-ben	"	10	—	1876-ba "	11
1850-ben	"	20	—	1880-ba "	16
1860-ba	"	12	—	1890-ben "	11

Ma: 1934-ben a lakosság: 290.

Kivándorlás csak nékemestek fordult elő, Amosinába.

Elvándorlás armba nincs, beérkezések így csak.

A népi viselkedés elmarad, növekedés a régiak, nékemestek és meg-molák birtokai munkák még nem látszanak. —

Leginkább abortusz, elkesés, vagy elhajító mer bevételevel anélkül, hogy meg a rücsit. Múlt évben három fiasal nő halt meg az anyas
következő, valószínűleg magzat elhajító miatt. Munkák csúcsán,
A családi élet, öreges megbecsülése rielőző, a gyermek majom nevel-
se sanyargatás. A meggyezés minden munkában régebbi, nyugat-
mában dolgozó s nem látni, hogy a munka életnek élne. Az anyas-
iure megbecsültek, mint gyabók. Túlra a két gyermek között van
meg s így a másodikra néző arány nagyobb. Meddőse véle
arany 8, gyermekesek hársát 114 van a gyabókra a 100 ca-
lós nőre. Hármasz gyermek nők min; régebbi időben nőket
hársával, degenerálódó nem látni. Általában az egészségi vi-
nyonok rielőző. Lányok iskolán életnek, meggyezés 10%-
ban járnak csak piacra. Vallás életük rielőző. Komoly munká-
min, fejezés s meggyezés mellett sines.

Az egyházi presbiteri gyabókra, férfi ömögödelésen ho-
mélnek. Újnyon fogadók Kiss Sára: Proloskán Harkán meg-
jelent cikke, a nyugat-élet rielőző s egyre okának, bár a jóse
modornak meg jobba meg van a egyre. A munka életük rielő-
ző. Telepítésre itt rielőző meg min. Túlra általán s
gyabók rielőző az általán lehetősé meg van, a selyben
felelős.

Biztos vitany a Kivétel:

Feljes vanyatala élet: 10; Egy-éle holdas: 17;

5-10 holdas: 25; 10-20 holdas: 29

A hár rielő: 104. Egyházi hár: 40

Rokon mérték, rielő hár min.

Nagyobb arány rielő nem velle. —

Pisró, 934. márc. 20.

Labószósch
ref. leírás

FELSŐBUDAI REFUGIUM	8
ESPERES.	
Évkönyv:	1934 MRZ 23.
640	szám.

Piskó

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Nagytiszteletű

Nyáry Pál református esperes urnak

P É C S .

Vonatkozással Nagytiszteletű Esperes Ur 533/1934 száma körlevelére, tisztelettel jelentem a következőket:

Sajnos, gyülekezetem történetére vonatkozó adataim nincsenek. Anyakönyveim 1852-től kezdődőleg vannak meg s az 1890. év előtti időből mindössze néhány házassági „contractus-t” őrzök. Amikor ennek oka iránt érdeklődtem, presbitériumom azt a feltételes okot adta, hogy esetleg az egyház régebbi anyakönyvei és okmányai szintén benne lehetnek az egyház kincsesládájában, amelyet a 80-as évek táján betörés folytán egész tartalmával elvittek, miután felfeszíteni valószínűen ott a helyszínen nagyobb zaj nélkül nem tudtak.

Ítél felelek mindjárt a kérdőív 9. 10. 17. és 43 kérdéseire. Az anyakönyvből rendelkezésre álló 80 esztendő két részre osztottam: 1852-1892-ig és 1893-1932-ig terjedő 40-40 évre. Az első 40 év alatt a születések száma 576, a halálozás 645, fogyás tehát 69. Szükségesnek tartom megjegyezni hogy járványos betegséget ez idő alatt az 1883. év mutat kizárólag, amikor a „torokgyilk”-ban meghaltak száma az átlagos halálozási számot 17-el emeli. Az 1893-1932-ig terjedő 40 év alatt volt 318 születés, 414 halálozás, tehát fogyás 96. Az első 40 évben az évi születési átlag: 14, a másodikban már csak 7. Ahogy lapozom az anyakönyvet, 1906-tól veszem észre a születések számának az addigiakhoz viszonyított nagyobb aránya esését. /Ide mellékelem egyébként az utolsó 20 év házassági és születési táblázatát a nevekből is megítélhető rossz házassági viszonyokra való figyelem szempontjából./ Az 1833.-i lélekszámot nem tudom, 1933-ban 336. Sajnos tehát, gyülekezetem az anyakönyvileg elérhető legmesszebbi időtől csak fogyaszt mutat.

Nemzetiségek egyáltalában nincsenek. Az átlagos földbirtok 8 kat. hold középminőségű föld, amelyen általában jól gazdálkodnak, nagy gondot fordítanak az állattenyésztésre és így a föld termőképesége megőrzéséhez szükséges anyag rendelkezésükre áll. Az értékesítési lehetőségek rosszak és nehezek. Rossz utakon tengelyen szállítják a terményeiket 20-30 km. távolságra piacra, ahol 2-3 pengővel olcsóbban értékesítheti terményének q-áját a tőzsdei jegyzés alatt. Az átlag földbirtokon felüli földéhség nincsen. A 10-12 hold földdel bíró ember nem is igen kíván többet. Az ősszel beszélgettem a szomszédommal, aki coa ennyivel rendelkezik és látom, hogy néhány száz pengős csaknem teljesen fölösleges építkezést csináltat. Felhívtam a figyelmemet arra, hogy ezen a pénzen jó darab földet vehetett volna. Minek nekem a föld? Van má -hála Isten- ölégi! ez volt a válasza. A meglevőhöz azonban feltétlenül ragaszkodik és arra vigyáz. Népem általában szorgalmas, megállapíthatóan takarékos, eladósodva nincsen. Munkálattalanul föld nem marad és a legjobb gazdák, tőkepénzzel rendelkezők annyira maguk dolgoznak, hogy cselédet sem tartanak. Télen a nők szövessel foglalkoznak. Ipari pályára nem mennek, a betelepült kevés számú iparos megél. Kivándorlás, elvándorlás nem volt, beszivárgás jelentéktelen. A régi „ormánysági” viselkedést levetkezték, a régieknek csak az emléke ^{és} még. Az „eredeti népviselet” levetkezése egyébként községekben körülbelül csak 15 éves, a szekrényekben még őrzik a régi ruhákat, amelybe nagyobb alkalmakkor beöltöznek/ pl. a mult püspöklátogatáskor kértémre/. Engem 1926-ban az egész falu népe ormánysági viselkedésben fogadott. Festői volt. Nem veti meg a multat, csak nem törődik vele. Az urgyűlölet, ha kis mértékben is, megvan. Különösen a gazdatársadalom nehéz megélhetési viszonyai s az a közérjük fújt gőg, hogy az urakat ők tartják s nélkülük azok nem élhetnének, táplálják ezt a gyűlöletet. Belőlük élnek és mennyivel könnyebben élnek, mint ők.

Hogy a természetes szaporulat megakadályozásával manipulálnak, az bizonyos. Megtörtént, hogy egy 42 éves, egy gyermekes nagymamának, miután a „rettentő szegény” miatt magát sem felakasztani, sem a gyermek világra jövetelét megakadályozni sehogysem sikerült, gyermeke született./ 8 napig élt./ Az első gyermeke 23 évvel azelőtt született, azóta sem. Mivel manipuláltak itt 23 esztendőig? Azt hiszem, preventive akadályozták meg a szaporodást. Hallok ilyen tanácsokról, csak szántások, de ne vessetek! Külső beavatkozással nem tudok. Nagy baj a vőrendszert s nőuralom. A vőnek még a seprőuralom, amelyik pedig ennél a kérdésnél döntő jelentőségű. A menyecske dolgozik s vannak, akik azt állítják, hogy ez is valami kis részben összefügg az egykével, illetve a kevés gyermekkel. A sokszor teherben lévő nő sokszor és sokáig nem dolgozhat.

A többször szülő asszonyt is megbecsülik egyházközségemben. Mint a mellékelt kimutatásból megállapítható, vannak kétszer, háromszor négyszer szülő asszonyok itt. Az említett rettentő szégyen mint kivehettem, nem a többszöri szülés, hanem a magasabb korban való szülés miatt van. A szülőtisztelet az elkényeztetés és a rossz példa következtében igen gyenge.

Gyermektelen házaspár van összesen: 7. Az utolsó 30 év alatt 37 tudóvesszes halálozás történt. Az egészségügyi ismeretek, következésképp az egészségi viszonyok gyengék. Az isteni kegyelem csodája, hogy a fertőző betegségek a profilaxis teljes hiányában nagyobb és általánosabb pusztítást nem végeznek.

A vallásos élet felszínes, mélyebb gyökerei nincsenek. A komoly kereszténységgel szemben közömbösek. Mindenesetre az Ur elvégzi, amit közöttük el akar végezni.

Pusztulásuknak tudatában vannak, önző latkörük fellegén talnézni nem tudnak. Amíg ők élnek, addig lesz valahogy, azután meg mindegy, ha sehogy. A nemzethez való kapcsolatuk azt hiszem, nem tévedek, ha azt mondom, hogy szintén mélyebb gyökerek nélküli. Sok esetben hallottam ilyen megjegyzéseket nem mostanában, hanem még a jobblét idején, hogy jobb volt a szerbek alatt.

Telepítésre a hely alkalmas. Van A községhez tartozik egy ezer holdas uradalmi pusztja.

Gyümölcsstermeléssel most kísérleteznek, ami bizony meglehetősen elhanyagolt állapotban volt.

Egyházközségemben teljesen földnélküli ~~11/10/11~~ egy család van. 1-5 holdig 9; 5-10 holdig 32; 10-20 holdig 23; 20-40 holdig 5; 40 holdon felüli 1 család van.

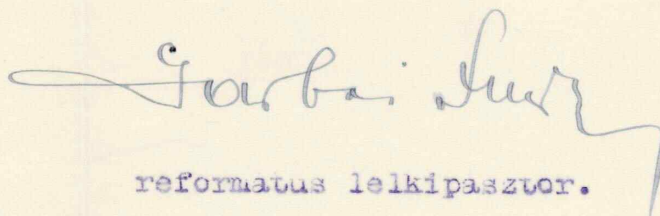
Az összes házzám 98. A kiürülő ház 6. Az egykés ház 14.

Az elmúlt 100 esztendő alatt nagyobb száma kitérés nem volt.

Nagytiszteletű Éseperes Urnak

Rádfalván, 1934 évi március hó 24-én

alázatos szolgája

reformatus lelkipásztor.

FELSŐBÍRÁTYAI BEJÁRÓK
ESPERES.

Értéke: 1934 MRZ 28.

706

szám.

Rodfalva

Nagybányai Esperes Utca

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára

Előzetes engedély

Református lelkész

Sorsz.	Házasságkötés ideje.	Házasultak neve.	Összes születés	Élő gyermekek.	Jegyzet.
1.	1914	Benke Péter, Endrőci Maria	2	2	
2.		Kovács Sándor, Balogh Anna	3	2	
3.	1917 III. 31.	Kovács János, Szabó Julia	4	4	
4.	1918	Szabó Sándor, Simoncsics M	2	2	
5.	1919 III. 22.	Kanu Lajos, Józsa Maria	1	1	Apa 1920 meghalt
6.	1919 III. 24.	Borizza János, Bonyár M.	1	1	
7.	1919 V. 21.	Iván János, Kaszás Maria	2	2	
8.	1919	Gerl János, Balogh Julia	2	2	
9.	1920 I. 3.	Kovács Vince, Pancsó Julia	3	1	Elváltak 1926-ban
10.	1920	Pancsó József, Bakó Maria	2	1	
11.	1920	Szabó János, Balázs Maria	3	3	
12.	1920 I. 17.	Kozma József, Kovács Maria	-	-	
13.	1920 II. 7.	Ács János, Bráda Maria	-	-	
14.	1921 III. 19.	Tóth Lajos, Szabó Julia	4	3	
15.	1921 XI. 20.	Fölöskei Imre Tóth Julia	2	2	
16.	1922	Bonyár János Varga Julia	1	1	
17.	1922 II. 11.	Kasza József Pancsó Zsuzsa	1	1	
18.	1922 III. 20.	Bonyár Sándor Biró Maria	-	-	
19.	1922 III. 25.	Pancsó János Babos Julia	2	1	
20.	1922 V. 3.	Bogda János Kun Julia	1	1	
21.	1923 I. 31.	Magdó Pál Pancsó Julia	1	1	
22.	1923 II. 17.	Torbó János Mohácsi Julia	3	3	
23.	1923 XII. 15.	Végi János Kovács Julia	3	2	
24.	1924 II. 6.	Mihó Lajos Biró Julia	3	2	
25.	1924 III. 19.	Tóth János Bonyár Julia	2	2	
26.	1924	Farr József Illés Julia	5	1	
27.	1926 III. 27.	Kovács Lajos Gerl Maria	2	1	
28.	1928 II. 22.	Pancsó József Ciemermann I.	2	2	
29.	1928	Gál Lajos Tóth Zsuzsa	3	2	
30.	1928 VII. 10.	Garbai Imre Kovács Gizella	2	2	
31.	1929 III. 16.	Csöme Sándor Végi Julia	2	1	Anyja 1933 elhalt
32.	1929 XI. 20.	Kanu János Pancsó Maria	3	1	
33.	1929	Bakó János Magdó Rozália	2	2	
34.	1929	Tahi János Horváth Erzse	2	2	
35.	1930 III. 19.	Kanu Pál Röth Julia	1	1	
Az 1931. évben házasságkötés nem történt.					
Az 1932. évben kötött házasság válással végződött.					
36.	1920. kimaradt	Kovács Péter Bonyár Maria	2	2	
Összesen:			74	57	

/ A hiányzó években vagy egyáltalában nem történt házasságkötés, vagy a leányt más községbe vitték férjhez, esküvője ha itt volt is, vagy elköltöztek a házasfelek. Ahol a házasságkötés idejénél pontos dátumot nem irtam, azért van, mert a leányt más községből hozta, férje s az esküvő mindig a menyasszony falujában történik./

Az adott kimutatásból megállapíthatók a következők: A kötött 36 házasságból 7 házasságból született csak 1 gyermek, tehát 19 %.
 40 %-ában 2 gyermek született / 30 %-ban meg is maradt a két gyermek /
 20 %-ában 3 gyermek született / 6 %-ban maradt 3, 10 %-ban 2, 5 %-ban 1 gyermek
 5.5 %-ában 4 gyermek született / 2.8 %-ban maradt 4, 2.8 %-ban 3 gyermek.
 2.5 %-ában 5 gyermek
 8 %-a gyermektelen

Hördönpontok
"egyke" négyben a rózsafai ref. egyházza
vonatkozásilag;

1. A Körseő története a török hódoltság idejére homályosan kimutatható. A szigetvári török helyőrség az 5-6 km.-re fekvő Büdösfa Körseőhöz (a Körseő helyi neve) portyázásaival gyakran háborgathatta az 1600-as években, úgy hogy a Körseő lakói ott hagyták falujukat s a Szigetvártól távolabb eső Szentmihályfa Körseőhöz csatlakoztak a nagyobb biztonság érdekében. Mivel a beköltözöttek többen voltak, Szentmihályfa átvette a Büdösfa Körseő nevét. - Templomok s paplakok is építettek, de az 1750-es években az akkori püspök leromboltatta s a templom maradványait Szentkirály Körseőbe hordatta, hogy ott Kocsma építtessen belőlük; de a szentkirályiak emberiségesebbek voltak püspöküknél, nem akarták "Isten hájlóikból ördög hájlókat" építeni s ott hagyták elporladni s elhorradni a sok felhalmozott épületanyagot. - Templomuk és papjuk neve volt kb. 40 évig; Nagypetrőhöz, mint anyaegyházhoz voltak csatlakozva. Mióta instamiáztak Mária Teréziánál több ízben a templom építési engedélyért, míg végre az 1791-ik évi vallásügyi törvények megadták a lehetőséget a templom építésnek, úgy hogy az 1794-ik évben már már állt a most is meglévő templom. - 1865-ben épült újra a porochia, míg az iskola 1870-ben épült.

2. Németh Miksa név a Körseőben. -

3. Az állag földművelés családként 10-12 db. föld. - A föld minősége: nehéz, fekete, kötött talaj, kissé nyirkos, még fehéres. - Alkalmas búza, kukorica termelésre, továbbá káposztára és gyümölcs-főleg alma, szilva-termelésre.

re. - Állatkörméltetés (bő szarvasmatta sertés) felkarolt. -

4., Az értékesítés - Különösen a gabonakereskedés - a lehe-
tessen rossz árak s rakodó állomások távolosága miatt
sok nehézséggel jár. - Az ország fővárosától a legna-
gyobb értékesítési piacra távol, itt lenn a legkedvezőbb
periférián terményeit a legolcsóbban Mogyorósra ár-
ba bocsátani, míg ipari segéd szükségleteit a
fentebbi árúhoz fogva a legdrágább Mogyorósra
beszeresni. - Az agrár-ellátás itt a legnagyobb tá-
voloságok mutatja. -

5., Földhiány, földéhség? Milyen erre röviden megfelelni. -
Van is, meg nincs is. - Általános elterjedt híradás, hogy
földhiány van, hiszen ez volt az „egyik” nek legfőbb
okas, ez a hiba ok most is megvan. - De ha specia-
lizáljuk az kérdést, esetenként más is más feleleket
kell adnunk. - Itt egy olyan családnál, ahol 3-4 gene-
ráció is együtt él, ami az egyik rendszer velőjáró-
ja, ahol munkások van, ott megvan a földéhség,
s mind több és több birtokos való tekintet. Még egy
olyan családnál, ahol az az egyik szines, vagy alig
1-2 tagra szűkült, de a földet birtokos föld-
jakként, céltalanul látván földi életüket, a föld ingren-
sem nélküli, a meg az elhanyagoltan gondozott és min-
den jelentéktelennek. - Az Kormányzat ezt észlelve me-
revedő ember több mint évtizedek óta s látnak, me-
revedő az alig minimális táplálék felvételre is kepte-
len. -

6., Az alföldi extenzív gazdálkodáshoz viszonyítva inten-
zív gazdálkodás, kevesebb földtel a nagy jószág tartás mel-
lett többet kitermelnek, de azért még távol állnak
az igazi ok- és szakszerű gazdálkodástól. Szorgalom,
szerelem, akarat, igyekezet megvan, ezt általában
állithatjuk, de esetenként itt is, más más képek
kapanak éppen az előbbi pont válsága szerint. -

4. Még megvan a házi vásározás, de már korábban és régi mértékben. - Ipari pályára alig mennek; ilyen kis falukban nincs is megélhetés az iparosnak; ipara mellett megőrzendő munkát is kell végezni. -

8. Némek iparos, aki ugyan már csak a nevében nőt, de helyben, érettségig, szorosan akad 1-2. - Az ipari pályán általában lennének. -

9. Az elülönzés hatása feltétlenül kimutatható, az egyke megindulására nézve. Ezt én már ~~1928~~ 1928. nov. ben. Füzetvidéki Lelkéri Körnek Füzetváron tartott értekezletén tartott felbeszámomban hangsúlyoztam. - Míg jobban volt, megvolt a maga biztos megélhetése, szinte gyámság alatt állott, attól megvolt a gondoskodás. - Mivel nem lehetett, nem is voltak nagyratörő igényei, vágyai. Később, mikor a maga lábára kellett állania, magának kellett kiveretnie a megélhetést, érezte, hogy kevéssé volt, az a nagy gát, amely a körülötte levő tövök nagy birtok alakjában intjában állt, amely növekedő családja megélhetését (intjában) mind inkább megnehezítette. - Ez volt - hogy bizonyítsuk - az a lélektani pillanat, amely az egyke rendszer intjára vité.

10. Az egyke - helyesellen mondra - a gyermek születésük feltűnő csökkenése az 1860 - 1870-es évek körül éreztetődött, amely elvileg jelentett az, 5-6 gyermek helyett 3-4-4, majd 2-3-4, végül ^{utóbb} 3-4 évtizedben 1 gyermek családonként. - Természetesen ennek a csökkenésnek fordított arányában halmozódott a birtok is. - A 40-50 éveszedő, uradalmi napimokból elő sok gyermekű család nődei jó módú "jószágok". - Idegen kére-hár és föld-akaszvárosi családok kére-re jött egyelőre nagyon csökkenésben. - Lassú beszívás éreztetődött, de németként nem lehet beszélni. -

11. Munkálatlanul föld nem marad. -

12. A földet felébe Aradán szanok is, akik még munkát.

bírók lennének. De ott csak azok felelnek meg, akiknek
még van némi; vagy ha van is még, de felelő-
menés, vagy házasság nélkül a házba elvezették, de az
örökség, a bírók még nem adták át az utód-
nak. —

13. Elvándorlás egyáltalán nem volt. Az az egy-
len ember, aki Rózsafáról Amerikába költözött, nem
tekinthető annak. —

14. Belső elvándorlás évtizedek alatt szintén
alig észlelhető, hogy legfeljebb tíz százalékkal fejezhető
le. —

15. Csak a bevándorlás megegyez, lassú, de állandó folga-
mat. — A lakosság a régihez képest fogyott. —

16. Belső Területi Rózsafáról költöztek az 1870-es
években történt feljegyzések szerint a reformátusok szá-
ma 650 körül mozgott. — Most 380 lélek református van.

17. Az 100 év előtti lélekszámról adatunk nincs.

18. A lakosság összetétele, arculata annyiban válto-
zott, hogy a bevándorlás révén a Katholikus elem szaporodott.

19. Bevándorlók népe között sejtősen tekintélyes % ake.
Nagyjából 1-2 kivétellel nagyon áll, jó részt naposmunka.
Van egy beültetett volt vaspálya és élelmiszer, jó mó-
dú ember, aki felintelligens vejeivel a Katholikus ele-
meket meggyőzték. — Erősen a költözés a költözés
között a bevándorlók Katholikus elem képviselői a sala-
k. — Összekészítés és gyakran előfordul költözés, re-
szonancia arányban megvalósul mind az új javakhoz
költözés. — Régi népművészet: szék, vésés, vésés,
népdal (eredeti) kancsák és jel, inkább csak emlékei-
ben. — Lélekben elfordult költözés és lenyom. —

19. A népi nyelv és még, de már sokkal kevésbé,
eredeti nyelvről. — Még az új gyűjtés, de új
majmolás is, különösen vidéken. —

20. Erősen kikötésről csak rövid beszámoló.

beu emlékeztetnek meg, hiszen ez a pont maga egy évszázadi téma-kör, mely külön feldolgozást igényelne. Évek: az egyke egocentrikus világképben nő fel, mely szülei aggodalmaitól hiányzik belőle, a testvéri szeretet övére; egy e-miatt nem tud s nem akar alkalmazkodni máshoz; a féltés, divathóbortok mind ennek a jellemzői; a szülők fejükre szorítják a nyomást, s gyermekük, aki aztán sem éli, sem örege szüleit nem érte; az egyke újszülöttnél mindig az öregek, a felnevelők körében van - testvére nem létezik - gyermekéi nevelése, ártatlanságának kímélete korán elcsúszik, minderről tud, arról nem is szabadna tudnia, s így valószínű, his öregei len belőle; ide kerül a korai házasság, mely mutat kére van, szűrés; e-miatt feltűnik a testi degeneráció.

21., Hogyan kezdtek? Nem tudom; csak a típus mutatja, hogy a 60-70-es években vette kezdetét.

22., Ha hogyan manipuláltak? Valószínű, hogy vagy a preventív coitus interruptusnal, vagy erőművi beavatkozással (hópes kézzel beavatás), továbbá elkesztéssel, vagy az abortusz előidézők használatával. - Azóta intim természetű dolgot, hogy én soha nem is beszéltem belőlük e-körben.

23., Maguk is csinosítják meg másként is csináltatják.

24., Fügevárak és Nagyménken van egy-egy bába, akikről Köztudomású a bűnös mesterség, mely is hircoltak már őket, de bába. - Orvostól nem tudok.

25., Az egyke puritánusnak meggyőződés, az egyke körében különösen a házasság után érlelődik. - Azóta már volt bizonyos, hogy az asszony az új a házban, Öreg, ifjak stb. kezdte a családban: a 20. pont alatt valóban olvasandó.

26. A menyecske dolgozik mindenben; ha aru-
ban él a nap, vagy más időnként asszony (anyja)
a háznál, akkor ő a sütes-főzet alap végre, inkább
a merei munkát s az istálló körüli dolgait. Szívós,
fontos igen. - Az első évében is teljes erővel dol-
gozik, mert „dolgos menyecske” kitüntetés jutója nem
kell meglátlan lenni.

27. Ez ^{anyja} megbeszélés napja galáczán. - Halottam égan,
sietről, hogy a 13-14 éves fű, mivel a faluban kevés
szület, hogy az anyjának megint lenni gyereke, magá-
ból kihelve, azt mondta, hogy haza megy s hasba rug-
ja az anyját.

28. A házasság, vagy többörvös nő asszony, de ha
nem közös akarattal kötötték a szülők, sok szennye-
ződésből kell hallgatni.

29. Meddővé vált asszony s gyermektelen házasság
párát száma 18, amely száma a 380-as letelepítési
4.7%-ánál felül megy.

30. Fiatalok, inkább házasságával együttjáró degenerá-
ciók láthatók. - Az utóbbi században, gyengébbek.

31. Az egészségi viszonyok a falusi viszonyokhoz mérten
jól láthatók. - Az tuberkulózis meglehetősen gyakori
nem nagy mértékű. - Nemi betegségek mindegyike köz-
sít. - 16 év alatt egy eset fordult elő kudommal.

32. Látni, menyecskéket városi piacokra alkalma-
val hogy járnak-e találtuk helyre, igenről minde-
gyikükről.

33. Vallásos életük a falusi magyar ref. nép
vallásosságával általában megegyezik. 34. Igaz
Könyv (Könyv) Keresztény 1-2 alkalom között. In-
kább szívesen beszélnek róla, mint leírásról.

35. Fegyver, lemezverés, különösen az első
napon elterjedt közt. -

36-37. Indatibaa vannak, hog juntuinak, benelnek is völa, hog par eotized miloa mar alip lennek, de minden marad a regiben. -

38. A nemzetek, a Közhoz való Keresletutnal az egyke juttitazaval Keresletutnal alip van tudomá-
~~sak~~. - Hog az egyke miatt a kis magas nép juttit
tal a Kőnülötte levo dleuzeges nép saporodik s
az igen nagy vengyök nyh magában, alip tövö-
nek vele. -

39. - Telepitésre maos itt süthet, mert a helyeli
népek Kell elro' roban Kelléjtemi földigénylés
reponjiból. -

40. Harmadikról Kell. 2500 Kell. hold ura-
dalmi föld van Kőnül lennünhet. - E-bittokokot
Kellene elro' roban földbittok politikai celokra fel-
használni elro' roban a helyeliek renere, s ha meg
maradna, igt cutler a telepítésre. -

41. Nemek prapontból (nemek miatt) miok
süthet telepítésre. -

42. Inteniv alla Herjostire és jünvöskermes-
tise mevvannak a talajbeli feltétel. - 2-3 év öla
propagandama Kell. 800 dr. Keli almaza esene-
től (Jonathan, Londoni pepin) ültetnek el a tele-
pítés jodoroth itemben folytatódni fog. - A mar
eddig Kermek esenape fajtak elro' Kallá minörigü-
ek igt az almag miok a silva tehinkelen. -

43. A lélekszám 1833 = ? 1933-ban a refr-
mátsok lélekszáma: 380. A Kősej ömlatossága
500 lélek. -

44. A Bittokviszonyok: Földtelek száma: 10; 1-2
holdas: 20; 5-10 holdas: 40; 10-20 holdas: 30;
20-40 holdas: 10. - Negyven holdnál nagyobb vagyonú
mies.

45. A házszám: 125. - Ebből a kiürülő ház:
28; az egyéb házak száma: 23.

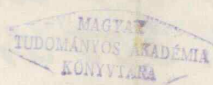
46. Nagybő száma kitérés az utolsó 100 év alatt nem
volt. -

Rózsafa 1934. márc. 25.

Imre Lajcs
ref. leltár.

Rózsafa

BARANYÁRA vonatkozó kérdőpontok variációja.

Általános megjegyzések: Tolna és Baranya a történetben rendszerint együtt szerepel, egy a Sorsukéja. Mind a kettő messze esett az ország egykori tudományos vagy társadalmi főbb helyeitől. A lakosság némi kivétellel református itt és tiszta magyar, de a román, katolikusok is tiszta magyarok. A vármegyét Átszelő szimer-folyó a Dráva, egyike a leggyorsabb és legrakoncátlanabb folyóknak. Tírói havasából ered, nem oly szép, mint a Száva, nem oly nyílt, mint a Tisza, nem oly élénk, mint a Duna. Erdők közt bujkáló, hajókra ásitózó, hidakat ásó, átonálható folyó. Fürdésre sem jó; zátonyt vet ma ott, ahol tegnap még örvénylott a ahol tegnap még gyermekek lábbaltak, ma mélység mélységet kiált. Nem egyesíti, hanem külön választja melléke népet. Népe előzőeken nyájias, beszédes. A népviselet vidékenként változó. Színekben és alakzataiban művésziessen leleményes. 13,000 házhelyével a XV. század végén Baranya volt az ország legnépesebb területe.

Egy kis sámodi korrégiság: A falu régiségéről IV. Béla királynak egy 1257-ben kelt oklevele tanúskodik, mely időben a Kalán nemzetségből származó Naza gróf tula, dona volt a hozzá tartozó 13 majorsággal együtt. Különböző emlékezet okért álljon itt a Codex diplomaticus IV. fejezet 2. pontjából vett következő eredeti bejegyzés: Bela, Dei gratia Hungaria Dalm. Croat. Ram. Serv. Lodom. Cumaniae que Rex. Omnibus praesentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Cir cumspectio regum proinde sic solet subtilis prospicere, ut et si eisdem solatia desint liberorum, tamen de propinquis suis ex beneficio principali haeredes sibi instituere possint et pariter successores. Proinde ad universorum notationem harum serie volumus pervenire, quod filialis noster Comes Naza de generatione Kalan, ad nostram accedens praesentiam, nobis humilior supplicavit, ut cum liberorum existat solatio destitutus, eidem ex pietate regia hanc gratiam facere disponamus quod de omnibus possessionibus suis tam haereditariis quam entitis, libras disponendi haberet facultatem.

Mint egyház a régebbiek közé tartozik, nona az 1700 előtti időről róla semmi írott emlék az egyház levéltárában nincs. Filiaja volt: Adorjás, mely tőle 1800-ban elvált a anyává lett. Hogy temploma mikor épült Sámodnak, arról emlékezet nincs, hanem bizonyos, hogy mint az az időkor csaknem minden temploma, ez is fából épült 1756-ban. E templom a paróchiával együtt 1763-ban elégett. Ujraépítés végett a pozsonyi helytartótanács adott engedélyt az egyháznak in prior forma excoactione ad ex lisdem marcialibus 1766 okt. 27. én és 3 év múlva: 1769-ben felépült, még azon évben fel is szenteltetett. E templom állott 1800-ig, amikor a jobb, társas templom felépítéséhez fogott az egyház, melyet el is készített 1813-ban. E templom alacsony tornya felemeltetett és megbadagoztatott: 1841-ben, templom cserep alá vétetett: 1845-ben. Így maradt 1872-ig, midőn meg 4 öllel meghosszabbított, egy öllel magasabbra emeltetett és bolthajtásra épült. Belől is egészen újra szenteltetett, színessé, árasztalával és üléspadokkal látott el. Minthogy pedig az árasztali edények elavultak, azok helyébe kőzadokozásból egy ezüst pohár és egy ezüst tányér vétetett és 2 nagyobb rézkanna készült. Az 1763-ban leégett paplak helyébe még azon évben új épült, mely közel 100 évig állott fent. 1860-ban hozzáfogott az egyház egy díszes paplak építéséhez és azt 1862-ben el is készítette. 1807-ben a lelkész udvar egyik gazdasági épülete lett iskolává alakítva. 1859 épült segédtanítói lakás. 1879-ben pedig egy 401 széles, 1001 hosszú iskola.

A vallásalapítványi uradalom részben ingóságban, részben ingatlanban egyház, lelkész, tanító számára 1863-ban kegyadományt tett, mely ma is fent áll. Egyház levéltári okmányai nagyon csekélyek, így szintén ingatlanai is. Népe vallásos, áldozatkész; megrovásra méltó bűnök nincsenek. Ami a régi népviseletet illeti, Ormánságban/ide tartozik Sámod is, /a nép fehérben jár, némi kis aranyalatti különbséggel; gyászuk is fehér. A férfiak öltözeté magyaros fehérnemű, jellemzője az egyszerűség. Felső ruhájuk fehér öreg szőr, szerény díszítéssel. Kalapjuk könnyű posztó kalán, legényviselet esetén bokrétaival. Nyakukban az elmaradhatatlan tarisznya élélmű szereket, mert az értékesebb dolgokat a szűrűj szok ország minden legényével, csak abban különbözve tőlük, hogy semmiféle ártó esztől közt nem hord sem szívében, sem kezében. Mulatni is pázsitra jár és nem korcsniba. Az említett "fehér" azonban főleg a női öltözködésben uniformizálódott. Az ingváll piros szalag közé művésziileg redőzve fogja át a nyakat, nonnet geometriai arányokban tagolva folynak le redőzetei a csípőig, hol a könnyű, habszerű patyolatot szoknya szorítja derékhoz. A szoknya, melyet ok "kebe" nek/kebel/ neveznek, mely szintén patyolatból varrva gazdag redőzésekkel és tartanak teteső alakot, mely a fiataloknál rövid, de nem szembeszökően kurta. Fehér ingváll, melynek hajtsókba szedett gyöngy és csipkedíszű tenyernyi széles szalagban végződő rövid újját a könyök felett szalaggal köti meg. "Fehér kebe" ünnepek virágos selyem, szőnapon közönséges, kis piros kötényke; piros csizma régebben, ma már fekete topán, a nyakon néhány sor kiáris: ennyi az orvanyagi leány görög szőrokról mintázott viselete. A férjhezmenetel ezen alig változtat valamit, legfeljebb a hajnak egy részét levágják, a megmaradt részt feltűzik a rá szóló levélkontyot illesztnek, melyre fehér bő fátvól borul. Ez a fátvól sok helyen négyzetű kéregpapírra tűzve árnyékolja a főt. Ilyennel végez az öltözet, míg a fiatal menyecskéből "szüle" lesz. A "kebe" sima, vagy virágos, de mindig fehér virágú patyolatját harmincz év felé finom tiszta gyolcs váltja fel, de csak a kelle változott, szín és redőzet ugyanaz maradt. Később a gyolcs halvány színt nyer, egy pár ujjigival hosszabbodik, redőzete vasaló a látt elsimul, 40-50 év felé a gyolcsot finom lenvászon, ezt ismét 50-en túl lenvászon, de mindig kifogástalan fehérségű követi. A piros kötény ugyanilyen fokozatossággal veszti színt, előbb barnás, sötétes virágzatú, később egyáltalán barna és sötétke kartonkelték változat, ak, selyem sóska. A szólólel is veszti, változtatja színt egyszerűbbre, barnára, végül feketére.

A gazdasági és birtokviszonyok nem a legkedvezőbbek. A válság, melybe már évekkel ezelőtt jutottunk, még nem múlt el, sőt éanekisebb karaként mutatunk lebeg. A földbirtok minősége általában közepesen, fonak mondható, a gazdasági életben az ak földművelés szemésterményeire szerint oszlanak meg. Az értékesítési lehetőségek dehisioját egy közeli városka forgalmi ügyleteinek támogatása befolyásolási színhelye adja meg, valamint az ott található futara-vallalat is. Földhiány és éhség nincs, de az elemi csapások minden szorgalom és szerezni akarás mellett is befolyásolják a gazdasági életet. Ipari pályára nem len szőnek, fonnak, rokkaznak zsákokat, terítőket készítenek. Ipari pályára nem mennek, de a szövés, fonás télen kereseti és megélhetési forrás. Alis van ház, ahonnet hiányzanak. Az egyke kezdete - sajnos - nem mutatható ki, presbyteri és egyházközségi izókvint idevonatkozólag egyáltalában nem tájékoztatnak és semmi támpontot nem nyújtanak. Valószínűleg azért először mert a vezetés nem akkor meg csak helyenkénti és kismértű volt, így nagyobb megmozdulások adó óvó vagy gyógyintézkedések nem váltak szakszerűségekké, masszaször azelőtt mert a templomát, paplakát látító, emelő formáló belfűző Kálo és belfűző egyházi munkásoknak elég munka volt ez a főz s fővelmer nem ragadódas akkor, a egy első sorban is egyenlő irányú beteges jelenséggel való bibelódas esetén/ mikor az még nem is volt általános jellegű semmennyire sem, beszivárgott nemzetiségek itt nincsenek. Ház és birtok csak gazdát cserél/ vihalás esetén/ A föld megmunkálásából lehetőleg mindenki kiadta fölét felibe. Külföldre eset, hogy hajlott kőr, de munkabíró egyenlő kivétel % - A lakosság 100 évvel kivándorlás nem volt. A beszivárgás is csak csekély lakosokat, részben ki- ezelőtt 75-el több volt. Értve ez alatt a reformatus lakosokat, részben ki- halt, részben más helyre költözött el. A község alapzati családosság nem elege- A beszivárgott nép anyagiilag nem nagyon erős alapzati családosság nem elege- dik vele. Egykezes erkölcsi kihatásai expressis verbis nem mutatkoznak i- det kezdeteül a betegség kisugárzó pontjait, nevezetesen a gazdasági viszonyok súlyosan megváltozása jelölhető meg. Mert míg a gazdasági egyensúly fel nem billent, addig a baranyai polgárnak sem volt különösebb oka ilyen bűnözésre és ön- iadai létszórben kielégítő. A menyecske dolgozik. Olvan munkát végez, mint kör- nyezete. Az anyaságot nem gyallazzák, de nem is magasztalják. A második szü- lö asszony helyzete nem különleges, nem is megvetésre méltó. Gyermektelen ná- zaspárok keves számmal vannak. Vallásos élet kielégítő. Tudaóban vannak annak, hogy kivessznek, nem tegeések beszélnek róla semmi különöst. Ugyisintén a nemzethez való kapcsol- latukról sem. Nagy birtok nincs, nemzeti szempontot nem szűrtégek. A lakos- 1533ban: 249, 1333ban: 174. Földtelenség száma: 14. Házszám: 84. Kiürülő ház 2. Egykezes család van: 5. Elhalt 100 év alatt nagyobb kiteres nem Tisztelettel, Kudas, Dezső, S. K.

A Sellyei református egyháza vonatkozó felelet az egyezmény Eörsé- től is Eörséi alapján.

- Ad. 1. A Eörség és gyűlése történetét pontosan és részletesen megírta néh. nitéz Fávör táncos volt sellyei lelkész. Megjelent ezen c. terelés: Baranyavár-
megye Története v. Történetje c. Eörsében. Hozzájutni azonban nem tudtam.
Ez egy röviden megírtaként a Baranyavár Története-ben. Megj. Pécs. 1933.
2. A Bach korszakban telepítettek ide 50 sziléziai német iparos családot. A
Római Katolikus vallásúak, vagyoni helyzetük, mint a Eörsi városnak álta-
lában. Van saját házuk, de a Eörsi pangás Eörsé-teleben nagyobb töre-
gyűjtésére lehetőségük nincs. Beolvadtak a magyarságba - csak egy két
idősebb tud németül.
3. A református barosság egy két Eörsé-telel elterítve földműves s nagyrészt tör-
pe birtokos, (adományok) eladósodásuk Eörsé-tele. A föld birtokos
 $\frac{1}{4}$ teler. A föld birtokos minősége: $\frac{1}{3}$ -ad részben Eörsé-tele, $\frac{2}{3}$ -ad részben
Eörsé-tele romosabb homok. Gardálrodási ágaz: gabona, állattenyésztés,
Eörsé-tele területe a mangalica sertésre. Ujabban nagy lendületet vett
a gyümölcs termesztés.
4. Fő piaca és vására van s így az értékesítés aránylag Eörsé-tele.
5. Földhidány van, földéhség nincs. - Rosszul gardálrodnak, sorakom, így-
6. keset egyesek Eörsé-telel nincs.
6. Házipari téren nem dolgoznak, aminek oka az, hogy a mizart elhelyezni
nem tudja, vagy csak nagyon csekély arány.
7. Ipari pályára nem; különösen olyan családok gyermekei, ahol töb-
ben vannak. Iparos megélhetése nagyon szűkös, aminek oka Eörsé-tele
az, hogy a Dráva teli réstől, mintegy 10-15 Eörsé-tele barossága Sellyen szerte
be a három előtti külsőleg.
8. Iparos 75% megmagasodott Eörsé-tele. Ref. híveink az ipari munkát megbe-
lik.
9. A jobbágyok megismerésével nem mutatható ki az egyez. Val a három utáni ga-
dasági élet éretetési hatását, vagy talán inkább más. Különben a mellélet főbb-
zat pontosabb megmagasodott ad.
10. Különösebben a három Eörsé-tele Eörsé-tele az egyez. Eörsé-tele felére, fha-
maddra, sőt volt olyan év, hogy az ötéves eset az szilóter háma az 1800

as é'ver a'flagának. Birtorhalmozás, tekintettel arra, hogy mind több család hal'ei elég nagy és sz'rtos kén' a be'ivárgó' iparosok és kereskedő'ek k'és'.

11., Föld művelészetlenül nem marad. —

12., Kiadja'k. Eg'iz család'okhol művelés' apa, anya, fel'v' ⁽³⁾fiar vannak. Riadta fel'be földj'et, az apa család'nak ment, az eg'iz fia triat'én tal'gal, a más'ik k'ettő' le'eng, k'et' k'isebbet f'ő'k'öny' eger'ül'et' ruház'ra'k. —

13., Kivándorlás nincs.

14., Sz'ndnyosan vándorolnak el város'okba (4-5 család.)

15., Hálom' után (Budapest; Pécs; anyagi k'ö'ny'emenés, esetleg j'obb k'ere'eti lehetősé'g, (ipari pály'a'k' le'ő'nek E'ülönösen.) be'ivárgás nagy mé'te'én, a k'ö'ség k'arok'ainak, de a ref. k'arok'ig'at'ma is me'gnö't. —

16., 1817 ben k'elt eg'har' k'irás' szerint (a 610 a ref. és k'á'ma a k'ö'ségben —

17., 1817 ben 610 — ma 704 a ref. és k'á'ma. Ig'az ugyan, hogy ~~so'k k'ö't' a~~ ^{ar'ny'lagos k'ö't'} sz'letés'ez k'á'ma, de nagy volt a halandósá'g is 1836 (k'olera) 54, 1846 (v'érha's) 45, 1865 (k'orv'g'ik) 33 s é'pen er'e'it alig k'én'ei 200-250. et a mult k'á'radbeli k'ap'orodás, mig az utol'ró 33 é'vben 116 a fogás

18., 100 é'vvel er'e'lő'tt majdnem teljes eg'ész'ben református k'ö'ségben a reforma'tussá'g 1/3-ados k'isebbsé'get é'p'iszel. — be'ivárgot' nép' teljes eg'ész'ben i'paros, n'itr'án napm'unk, r. k'athol'ikus, elég j'ó min'ősé'gű, et'kolon'ik'og a'fla'go min'imalis é'p'iszelnek. — A k'ö's'arossá'g el'eg'ül'ni k'ere'tue vel'is és el'eg'yl'is, ré'ben mest' el'ő'el'ő'nek tartja, má'ré'kt' mest' (E'ülönösen a nő'k k'ém'ben) művel'et'li k'ö'ny'gebbsé'get j'elent.

19. A k'ö's'arossá'gnak né'p'is művel'ete volt, (r'ö'v'és, fonás, faragás.) de már cs'ar sz'rványosan el' belőlük valami. A ré'gi v'iseletet cs'ar az ö'reg asszonyok hordják, a sz'rvások már az em'lé'k'ere'tben élnek cs'ap'án, s ig' é'iver'nek; valossá'ggal ré'gyeal'is v'iseletű'et. A né'pi nyelv el'crup'd'a eg'ez j'elleg'etes vonás'aitan, ~~eg'iz~~ Mind az urgy'ül'öl'etet, de E'ülönösen az urmá'gnak'is k'ö'ny'et'it k'é'that'j'us eg'es'el'nek. —

20., K'ise'nek több gy'ermere volt még az ut'c'án sem járhat'ot, cs'ar a k'ester a'lat' a ré'gebi idő'ben. Különösen az ö'reg asszonyok k'ere'tett'ek a má'rd'ny, e'setleg, harmad'ny el'elő'tt a'lap'ot'ban levő' fiatal anyá'kat. —

21. ?
22. Preventiv coitus interruptus, — humor, elenés, mályvagyöér.
(Egír fiatalasszony pár értendővel elelőtt hattneg önmagát által vég-
hezvit mályvagyöérrel végzett beavatkozás miatt.)
23. Maguk és mások is.
24. Általában tudják, de rájár bizonyítani nem lehet.
- 25.
26. Dölgör, minden munkát végez. —
27. Nem tiszteli az anyját. Bár vannak évetélek is. Épen a napos-
ban hallottam egír asszonytól, hogy lányának az anyósá (arónát
lari is.) mond^{gá}at: semit'ér' az az asszony ariner war eg gerere
van. (Eg gerere van a fiatalasszony is.)
28. 15-20% a a híves náma^{na}na. — Lásd: 20 p. —
29. 15-20% - a híves náma^{na}na. —
30. A Eörségbeliek oly mértékben házasodtak öme, hogy a degenerálódás
éimutatható - a meddőségben, a karaktergöngyösgében, neurasteniás eret-
ben is férfiaknál, mint nőknél. —
31. Ibc. sor van, nemi betegségek köröányosan. —
32. Kideries igen, helybeliek nem; volt ugyan itt is találra hely a helybeliek
náma^{na}ra eg pár értendővel elelőtt, de rétegraktatáé. — Imen máshová nem
járnak piacra, nagyon ritkán Pécsre.
33. Vallásos élet szerélys, ~~de~~ inkább egyházasak (az ^{helyi} egyházi munkát
s fáradságot nem éimélnék.), mint vallásosak. —
34. Vannak ~~komoly~~ éerentyének egy kevesen.
35. Kémyelemzeretet és fényezés elterjedt (Glócipt és helyembarisnyát hordoznak a nők)
alig van egnekány ~~éimétel~~ alalóla. —
36. Tudatában vannak hogy éivennek, beszélnék is róla.
37. Az idősebb ^{komolyabb} férfiaknak faj
38. A köz és nemzeti ~~szag~~ való kapcsolata érintetében általában Eörsöngö-
sek, de az országos belpolitikával sokkal nagyobb mértékben foglalkoznak. —
39. Yo., Telepítésre alkalmas. A Eörsöngén több nagbirtok éerül eladásra.
40. A horvátok fokozatos térhódítása miatt sülséges a telepítés.

Frilöster namna a telleyi ref eg ha'van

1808-1933.

1808 - 27	1840 - 19	1872 - 29	1904 - 13
09 - 29	41 - 26	73 - 30	05 - 16
10 - 27	42 - 29	74 - 20	06 - 21
11 - 28	43 - 19	75 - 23	07 - 20
12 - 21	44 - 28	76 - 34	08 - 17
13 - 26	45 - 19	77 - 32	09 - 27
14 - 26	46 - 22	78 - 13	10 - 14
15 - 16	47 - 19	79 - 27	11 - 23
16 - 14	48 - 24	80 - 22	12 - 18
17 - 20	49 - 26	81 - 16	13 - 19
18 - 20	50 - 16	82 - 13	14 - 16
19 - 23	51 - 34	83 - 24	15 - 9
20 - 21	52 - 18	84 - 18	16 - 12
21 - 11	53 - 18	85 - 25	17 - 5
22 - 13	54 - 22	86 - 23	18 - 2
23 - 21	55 - 13	87 - 26	19 - 14
24 - 21	56 - 19	88 - 21	20 - 19
25 - 22	57 - 23	89 - 22	21 - 22
26 - 17	58 - 26	90 - 27	22 - 15
27 - 13	59 - 23	91 - 24	23 - 14
28 - 17	60 - 11	92 - 23	24 - 16
29 - 18	61 - 19	93 - 20	25 - 8
30 - 24	62 - 25	94 - 19	26 - 11
31 - 13	63 - 25	95 - 32	27 - 10
32 - 21	64 - 22	96 - 26	28 - 10
33 - 28	65 - 17	97 - 15	29 - 8
34 - 25	66 - 23	98 - 19	30 - 15
35 - 23	67 - 26	99 - 14	31 - 14
36 - 24	68 - 38	1900 - 21	32 - 10
37 - 34	69 - 23	01 - 19	33 - 4
38 - 24	70 - 31	02 - 17	
39 - 30	71 - 24	03 - 18	

187
atlag
27

180
atlag
18

147
atlag
1402

508
atlag
203

1808-74
57
atlag
2308

993
atlag
2191

556
atlag
2224

294!
atlag
294!

111
atlag
111

1808-1900
1133
atlag
22266

242
atlag
1869

239
atlag
1195

1901-1933
atlag
1455

481

Haloter 1908-1933

1908 - 14

13 - 12

18 - 25

23 - 9

28 - 24

33 - 18

38 - 16

43 - 19

48 - 25

53 - 22

58 - 12

63 - 19

68 - 23

73 - 27

78 - 24

83 - 30

88 - 16

93 - 27

98 - 25

1003 - 14

08 - 18

13 - 20

18 - 22

23 - 23

28 - 24

33 - 8

1836 (Kobara) 54

1846 (verhas) 45

1865 (Forogite) 33

165 A 18.33

Haloter:

1900-1933

1900-23

1901 2-40

02 - 20

03 - 14

04 - 20

05 - 21

06 - 16

07 - 15

08 - 18

09 - 20

10 - 11

11 - 19

12 - 28

13 - 20

14 - 30

15 - 25

16 - 20

17 - 21

18 - 22

19 - 16

20 - 13

21 - 20

22 - 23

23 - 21

24 - 9

25 - 17

26 - 10

27 - 18

28 - 24

29 - 26

30 - 14

31 - 12

32 - 12

33 - 8

605

A 1909

A 22.5
225
300 A 20.52

296

42. Az intenzívebb állattenyésztésre és gyümölcstermesztésre kíválóan alkalmas hely.
43. Lélekszám: 1817-ben 610 1933-ban 704
44. Birtorviszonyok: Földtelen leveles 3-4%, 1-5 holdasok 25-26%, 5-10 holdasok 70%, 10-25-a többi mintegy 23%
45. Református házsám, ill. családok 216, ezek 150 házból larnak. (Egész községben 360 házsám van.) 10% a "Eüvölö". 14 gyermektelen család van, 1 gyermekes 36., két gyermekes 34.
46. Nincs tudomás arról, hogy lett volna nagyobb számú "Eüvölö" an elmúlt 100 évek alatt.

Kelt. Sellye. 1934. márc. 24.

úte: Márton József
ref. lelkész

A fellelteret terintettel arra, hogy magam is csak fél évtizede vagyok itt s nem ismerhetem a gyökeret lelki képét - egy pár Eörségi vezető fejein jegyző, orvos stb. bevonásával állapítottam meg. Néhány nem adtam feleletet teljes pontossággal, mert sem tápantatalaim, sem informátoraim tápantatalait és Eörségeit nem terintethetnek hivatónak. -

FELSŐBARANYAI REFORMATUS
ESPERES
Érkezett: 1934 MRZ. 26.
672 szám.

Sellye

MACYAR
TUDOMÁNYOS AKADEÉMIA
KÖNYVTÁRA

Reformatus Lelkésri Hivatal . Siklós .

ad 687/934 - 903/934.

Feleletek az 534/934-ri esperesi kérdőpontokra.

1. Siklősi Mihály volt az első maghiató, mint a Perényiek udvari papja. Innen a mohácsi-vén után a Perényiek saíospataki birtokára került és ott folytatta reformatus munkáját. A törökök elűzése után valószínű Nagytrótfaluban volt jó ideig a predikátor nékhelye, a mint azt az egyik a-nyakörv igazolja. Predikátorok névsora 1753-tól van, eprgy anyakörvi feljegyzések. Különben az irattár régi irásokban negy. - Iskolájának változatairól nincs feljegyzés, a díjlevelek 1809-ben keltek. - A Templom alapkövét 1791-ben tették le, s az 1803-ban fejeződött be az építés. Előzőleg 3 ^{talpas} templom létezésének van nyoma. A paplakt 16 éves, Imós Péter esperes alatt készült, a templomot Karacsony Sámuel kezdte építtetni. Dávidy Andrásról ez áll: „Óalatta verették be a kőket a kereszt elhelyezéséig.”

Az iskolai épület 200 éves körül van. Eredetileg az volt a paplakt. De van egy 250-300 évesre tehető épület is, a mely talán az első tanító vagy éppén paplakt volt; jelenleg a karacsonyó otthona. - Most 2 tanítói iskolában 83 növendék jár, de a 11-12 éves tanulók körül 14 járnak polgárok; egy rendszerű körülmények között 97-100 - volna az elemi iskolai tanulók száma. A gyűlés - keret jelenlegi lélekszáma 1142.

2. Kömetseig van. Beniváros a sváb körméből. Eddig nem politizált. Gyerekeik elmagyarosodnak. Dolgornak és szereznek! Szanuként a miadókak is kömetseig. Róm. Kath.-ok. Híreink nem igen hársodnak öme velők.

3. Gabona termelés, bor és állattenyésztés. Helyi piac van. Nincs elégé kiháználva az a klimatikus adottság, hogy itt pár nappal mindig előbbre jár a termésnek. Ennek okra a primör fogyanló leület lávalása, a drága varuti fuvart, megtoldva nem egészen megfelelő varuti mevetrenddel. A földet nagyon elparcellárolták. 30 holdon felül 5 gar-dának van birtoka. Jelenleg taguntais folyik.

5. Mincs föld éhség. A környék falvai vásározták el a határt.
6. Gárdalhodásuk pár jobbon kívül sok kivánni valóak hag magán. Szorgalmasak, bár a hetipiacokai sok munka napot elven.
7. Háncpar nincs. Nem feleltetés a napnamosnéknél. Iparos valahia forok hirtűnk síklón, most 10 síves. Svábok vernek tanyát.
8. Sok a nemet iparos.
9. 10. On egyke egyidőben kezdődött a többi baranyáival. Ha állandó bennre-dás nem volna, már felére esett volna a lélekzám. A "tűke" gzerék keres. (- síklón öslakos.) Birtokhaladás nincs. Városka is földrajzi központ lévén, a vagonos finék eltanultak, a leányok vidékre, "belső" emberekké, mentek feijker s gyenket az "örökség" rendesen eladódott a sílők halála után. Sajnos, újabban a nemetek is "földész"kednek.
10. 11. Mészer, munkálatlan föld nincs. A gyűkteret fele
12. vagonotalan. Éreket van gzernek!
13. Kivándorlás hajdan Szlavóniába volt.
14. { Nem igen van elvándorlás. A közig. létnein stagnál. A
15. } rónul ritkűnk ranti-förónal és en elvett "Hinterland" miatt. Mincs gárdarágó él. Háibon előtt jelűtő, volt Szlavóniá felé.
16. Zelenleg 1142 lélek. 100 éve 600-700 üiött volt.
17. 100%-os naporulatok. De 1880 óta stagnálunk. Sőt enűnk.
18. Hajdan a kálinisták verettek a körséghárán! Ma a sváb ott a gorda. (Szerverett rón. kiatt. ság!)
19. Minden akad. Van sok szorgalmas, de van kivető is elég. A kálinisták azouban holdulni, negyghárak tölténi nem igyeknek. Rendkívül tudnak nélkülözni! Az örag, elerettek is nélkülöz, meghal, de nem ism. vására nyomorát. Att a bevándorlónak ritkűnk annál inkább! nem
20. Képművészet megmozd. nincs senek! Városka, is az idő előbb nántott végig az őri dolgokon.

19. Népi bölcséi legfeljebb elvélve és az öregeknek akad-
 hibás a tárgyaz ige halmazata. Erőteljesen: "Mink is
 láttunk pár pambert." Mondtuk neki, hogy ~~elmeeggyünk~~
 "A nőt maj reggel ájom meg." stb. ^{elmeeggyünk}
20. Úr irigysége van, ^{de} mint a veigén mind boldog, aki
 a gyerekek ~~hasak~~ látnólág is úri sorba juttathatja.
 "Imádjátok a fixet," mint a modern dal mondja.
21. Egyház? Szokás! Ma már ezzel a nemmel és lélek-
 kel nérik. Nem imponál nekik a sok, gyerekek. A
 gyermek hiányban nincs náluk erkölcsi fönkabradás. Ez
 így szokás és így gondoságos! Jár most onk is látják,
 hogy a dologra nevelt több gyermek mellett neri a
 család. A gyerekelemek nyomorognak, mert a
 felesbe adott, kiunoravott földet alig terem meg az
 adót. De itt már elkezdett minden. - Jgen sok
 öreg van az egyházban. Tularendes arányon. A
 gyerekek megajsolják. Keun igen halnak meg
 a megmiletetek.
22. Ma orvos, műlennő, műkedvelő augyal mindelő gyan
 23. alatt van. Ők megindítják, az orvos a megengedett
 24. formák közt befjei. Betegskodás, halál eset nem
 fordul elő. Fejlett az er irany ismeret, az annak tulaj-
 donítható.
25. Er ma már nem problémájuk. Másoknál meglátják, de a
 maguk neméget és dolgát "kivételnek" kénik. Ebben egy kis ön-
 hittség és önimádat van. Így vannak vele, hogy mindig más-
 ra ítelmerik a prédikációt! ... Chaladi ömetétel.
 Sülők, nagysülők, esetleg dédek ... és egy-két kis
 "onoka". ^{ker}ántain nagy úr! Később vissza is meri
 az idején nem használt fogyszereket, fegyverek!

26. Itt mindenki dolgozik. Az örege munkaidőn a szőlőben él, a fiatal a náutót látja el, és az állatokat; legtöbb dolga van az otthonmaradottnak, mert övé a kert, a tintogatás, frös, mosás, apró és negylábu jószág ellátása és tintogatása. Hengyölőnek igen akadt a földművesek közt. A menyek is komolyan dolgozik. Itt gyermekhávaráigok min-
sevek.
27. Ma már járuló az trángyal, az anyaság megbecsü-
lésében, de nem igen követik a példát. A híklósi nőeg-
letek minden negegy soru nülő nő 10 napon át egén családja-
val sz. konttal látják el, hogy a gyermekéggat nyugodtan hifelekess. —
28. A Págos helyete nem róm ma már.
29. Erős a % - uk.
30. Ez nem járnyos. Sohan hársodulak vidékről és
mennet feijha vidékre. —
31. Kím külvárosi felgyezésre való. Azar, hogy állan-
dóan „Matuáskunket” tenetek. A 90 év körüli ha-
lott a legtöbb. A mi az egénég jószágát mutatja.
32. A törslakosság jó értékes. #
33. Vallásos élet? Ha templom járást vannak „ünneplő” gyi-
leket, ha az áldorlat koratalk nevének egyházeit,
meghatón viselkednek. Pl. Péin nincs, fristur ne-
kiesetud, de korsi, ló, nyers esubeni ew rendeltkendi-
se áll, hogy valamiképs elegend tegyen hótelerettségük.
16 ölfát lukwábú” kitemmeltek, harakordtak, öneagri-
tottak a negegyet. De 50 élet is ellátak volna, ha
anyira lett volna mód venni és feldolgoztatni. Pé-
dig ez már városlékü nép.
34. Szepen bontakozó trángyal van.
35. Mérsékelt. Túlcis nélkül öltöznek, mert az intelli-
gens elemnél (uraknál) is azt látják. A leányok
legmagasabb vágya: tanítóne anyagnak lenni!

35. Sokajton azt, hogy fogynak, de még állásfoglalásig ez ügyben nem jutottak. Másnál várják a javulást. (Valamikor rököcsödési zörvény mordítólag hatna.)
36. Az anyagi nempontról erősen módosítja felfogásukat,
37. de általában jó tapasztalatok van náluk. A soha nem remélt gondatlan lehangolás "permissimust" terjeszt.
38. Bismarck gróf birtoka öleli körül $\frac{2}{3}$ részben a környék. Ma már mindegyik a városi házra és az iskolára. Az ottani földeket vasmadagok. Nem is volt célja a földet elrontatni, nem hivatásos földművelőkkel!
39. Nagy igazságfalausság, hogy az egyenes
40. adókat megfizető föld után kerülhet kereseti adót isvet ki a kiserő a felekre. Erel a papság, tanítói földeket teljesen eiteküket vonták, de mások is, akik a felekre adással gondalkoztak eddig és elvették egy dolgot, egyetvő népréteg, a felebeülők. -
41. Nem életkezdés.
42. Jgen. Dio, mogoró, mandula tömegtermelésnek felel meg a meleg, agyag, ^{déli} hegy oldali talaj, Kéhány nemes gőntey (marion) fát is látok. Síp példányok, bőven is teremnek. Termelésük ez irányban eredményes lehetne. Fontos volna, hogy a növelőtermelés céltudatossággal folyék. A szőlőben szőlőtermelés felé kell elbékélni. Ma ez az irány megvált, de a mindenféle, vegyes borral valóvalabb piacok állandóan nem lehet biztosítani. Fontos volna a körös pince növelése. De mielőtt a "Szőlőtermelés" anyagot megkérőztették a megsegítendő népet! Nem bírnak. Pedig naktudás és energiás, céltudatos irányítás csodát művelhetne. -
43. Ez városka karakterű hely: 600 - 1192.
44. Nagyobb kitérések nem voltak. *Rumors*
Sikló, 934. 11/25. Tündel.

FELSŐRANKYAI REFORMÁCIÓ
EPPEREK.
Érkezési: 1934 MRZ. 27.
698 szám.

103.
1934.

Sikló, 934. III. 25.

RK.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

A siklósnagyfalu-i ref. lelkeszi hivatalról

27. máj - 1934.

Tárgy: az egyke ügye. Bíralmas.

Nagybírságtól Esperes úr!

Gazdasági kérdések látom az egykét. Adóval túlterheltek népeinket — általában — e címen sem tartom jobban megterhelhetőnek. Mégis valamilyen intézkedés sürdős lenne a példaadó nagy birtokokat össze halmozó egykeikkel szemben. Ők a falu vezetői diktátorai, egyik másik felesbe adja birtokait s gardálkodás a községben deficitet léve, példányú diákot az egyháson löli ki — mert másolt nem mer — s adózat az egyházi munka, élén s a lelkesz. Ez így van nálunk.

Az egykevel szemben, így vagy úgy, csak abban az esetben léphet fel az állam Maranyiban, ha egyenkénti törvényesítést léptet életbe a birtokosok stb. Taisadalom egykejével szemben. Ez esetleg elnéznie Maranya kátrínista népeink biunkésit, de magához nyulni nem enged. Nehány évvel ezelőtt sokat foglalkozott az állam ezzel a kérdéssel, lehetetlen, hogy a családi pótlékhoz képestül volt megakarítás nálunk látni volna, hogy az egykét teljesen meg kell art vonni, a nagy családoknál pedig meghagyni. En 5 gyermek közül négyet taníttatott házon kívül, küzdött perveretként gyengeségével közele a sír. Egy tanító orvos fia mondta, hogy 7-en voltak testvérek, jeles tehetséggel és mozgalmával felküzdötte magát, de neki más egy gyermeke sírva. Várhata a háza a mi gyermekeinket ennél erősebbet, ön megtagadást, mennyit nem tud ki fejtetni s idő előtt elpusztulni?

1). Lásd: Pécs - Maranyai Ismeret. 1934.

2). Nincsenek.

3). Jó közepes. Közepes minőség. Buzsa, Lengyel. Marka, sertés.

4). Nehéz, drága.

5). Nincsen. Jól gardálkodnak. Akarnak pereszni.

6). Nem f. Kevesen mennek ipari pályára, megilletik is gyenge.

8). Nincsen német. Tisztelik az ipari munkát.

9. Kezdeté melyen belemegy a jobbágyok idejébe. 1817-ben 722 lélek, 1886-ban 497. A 60-as években kezdte hatását éreztetni. A 70-es években erősebben. A 80-as években mintegy fele már a község része, a 30-60-as években. Vali 40, edes 20. A 90-es években 13.7, A 900-as években egy ére enél 12.4. A 910-es évek első éveiben a háború aránylag jobb. A 920-as években 11.7. Lelkésnappal és házassági reformátusok voltak meg. Mennem anyakönyve szerint.
10. A falu határainak harmada, nagyharsányi reformátusok voltak meg. Baisaiak szüriogtak be; birtokot keveset, de sok házat vettek meg.
11. Nem.
12. Kiadók
13. Nem.
14. Csóly. 15. Pécsre házimester pilyéle. Újra is került.
16. Besztergás évente egy család. Magyar. Fog és nevelés. Lelkésnappal.
17. népessége 1817-ben: 722, 1886-ban: 497. 1934-ben: 318. Csatlósnapján.
18. Besztergás nép elég sejtés, népünk nem degedik vele. Foul, örök, ma már kevés háznál. Részről, részről nem tudnak.
19. A nők divatjára; a férfiak is.
- 20, 21, 22, 23, 24, 25. Nem tudom. Az ilyen modern esszéi Vél, nagy féltéssel folyik a fogamzás megelőzése. Az abortus is igen. Nem engednek bele, polonc nem pusztulhat bele. A veis asszony leeresztet, kezével leeresztéssel parancsot a fiataloknak szaj, ha második születik.
26. Nagy látom dolgozik
27. Csak az első születés utánvalal becsülte meg.
28. Mégis enyhítettem kell a fát mondottak. Változik a másodszor születés asszony helyek. Az elsőforduló egyre elhalálozás, értelmetlenül letelek felházzák őre. Talán erősen felfogásuk is javul. Az bizony, hogy az új generáció, mely bibliai törvény nő fel, egészen más lesz, mint a mai. ~~pláne~~
29. 17 család 120 ből
30. Nincsen.
31. Főké.

32. Nem.

33. A fiatalok között nagyon jó. D.e. és d.u. templomban vannak, fiatal, laikusok biblia körben, jó része teljes szívvel, lélekkel.

34. Igen. Pár évvel ezelőtt még gyűmben részesültek a vallásos eseményekre járók, a felvétel, ma már ez megszűnt. Nagy hiány a gyermekkorú és fiatalok között. A felvétel megesetősödött anyag. Mégis érzik az új élet hatását.

35. Előggé.

36. Tudják, be kellene vóna.

37. Könnyen vessik.

38. Termékenység.

39. Évenként egy-egy családot be lehetne hozni.

40. Kiszármaztatani elég lehet. Nincs nagy bírák. Talán párjuszta.

41. Nem.

42. Igen.

43. 1897 és 1833 között elég lehet lényegesen bűntudás. 1817-ben: csak Lillónagyfalun - merő csak az fogott 722 liter volt, 1933 ^{ban} ~~éve~~ 390.

44. Földhely Lillónagyfalun: 30 család, 1-2 kislány: 14;

3-10: 27; 10-20: 21; 20-40: 7.

45. Lillónagyfalun 99 háttal 14 kiürülő, de nem arányos mennyiségű a családokból, de az egy rész hátrahagyta községében. Ebből 5 háznak gondoltul kell lenni. Egyéb család: 40.

46. Nem volt.

Lillónagyfalun 1934 márc 20-án

Kiváló bizalommal.

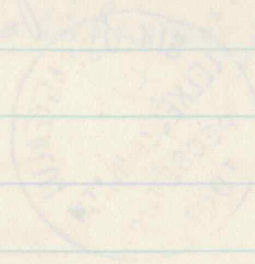

Özvegy Karó
ref. felkís.

FELSOROLÁS YAI REFORMATÓRUS
ESPERES
Érkezett: 1934 MRZ. 24.
646. szám.

Schlossmayerfalú

MAGYAR
TUDOMÁNYAKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Ar 4593/243.

A
Sivertilei reformiatus Eglai

Nepmorgalmi adetai

1930 - 1932 eiveruol.

År	Skilleter			Hörsamagot/Eölätter			Elhalälörstak		
	fi	mö	öme- sen	ref-pär	veges pör	ömeven	ferti	mö	ömeven
1900.	4.	1.	5.	3.	—	3.	6.	5.	11.
1901.	7.	4.	11.	2.	—	2.	4.	3.	7.
1902.	6.	5.	11.	3.	—	3.	6.	4.	10.
1903.	9.	5.	14.	—	—	—	5.	5.	10.
1904.	4.	6.	10.	—	—	—	4.	3.	7.
1905.	3.	6.	9.	4.	1.	5.	7.	5.	12.
1906.	6.	7.	13.	—	—	—	5.	5.	10.
1907.	1.	5.	6.	1.	1.	2.	4.	4.	8.
1908.	4.	5.	9.	1.	—	1.	4.	5.	9.
1909.	4.	5.	9.	1.	—	1.	4.	2.	6.
1910.	1.	8.	9.	—	1.	1.	1.	5.	6.
1911.	4.	1.	5.	1.	—	1.	1.	4.	5.
1912.	1.	1.	2.	2.	1.	3.	6.	9.	15.
1913.	2.	3.	5.	—	—	—	4.	8.	12.
1914.	2.	1.	3.	3.	—	3.	1.	3.	4.
1915.	1.	9.	10.	—	—	—	7.	6.	13.
1916.	—	1.	1.	—	—	—	4.	2.	6.
1917.	2.	6.	8.	—	—	—	5.	15.	20.
1918.	2.	1.	3.	1.	—	1.	2.	1.	3.
1919.	6.	2.	8.	6.	—	6.	4.	8.	12.
1920.	4.	6.	10.	—	1.	1.	5.	6.	11.
1921.	4.	4.	8.	3.	1.	4.	7.	1.	8.
1922.	2.	3.	5.	3.	—	3.	1.	2.	3.
1923.	3.	2.	5.	2.	—	2.	3.	3.	6.
1924.	2.	5.	7.	2.	—	2.	1.	4.	5.
1925.	3.	2.	5.	1.	1.	2.	4.	2.	6.
1926.	2.	4.	6.	2.	—	2.	4.	2.	6.
1927.	2.	1.	3.	—	1.	1.	2.	2.	4.
1928.	1.	5.	6.	2.	2.	4.	5.	7.	12.
1929.	6.	—	6.	4.	—	4.	2.	1.	3.
1930.	3.	3.	6.	3.	1.	4.	1.	3.	4.
1931.	1.	1.	2.	1.	—	1.	2.	2.	4.
1932.	1.	3.	4.	—	—	—	4.	4.	8.
öme- 103.	121.	224.	51.	11.	62.	125.	141.	266.	

87.
1904. sz.

Vágyhatározatú Ezeres. No. 1

Az egre kerülőpontra adott feleletemet mellé-
keltem birtokom. Mivel semmilyen időt rábólt el tőlem
súlyosom károsaini dolgotatálak való anyaggyűjtés egy napj;
kicsivel bűldhetem. Azaz az orvól mehdny érdeke me-
nem adtam feleletet. A porosom vót egyezése vonat-
koso' kerdeieser esel, megerre rieligítően mefelelni az
akkor tntol, ha beható kamilandny tárgyakon terem. A
kerdeieser jó reire pedig olyan, hogy kegyes dolgy éppen a
lelkiponttorné esel firtatásával fordulni valakikhez.
Amik hullomástól tntol meglehetősen kevés. A kivetkező
hitelem azt pamel kamilandnyokból fogó, a en-
mint gőtesolgy Dr. Filip Lajó at camere jövötlemis
fogom elbűldeni. Igyen értelemben jösem Filip Lajó
nt. mat tájékoztatni a most me' mekő kizárás.
Munkám me' kitélel.

Lapóca 1904. jún. 20.

Zurichban

FELSON VAL REFORMATAS

ENTERES.

ENTERES.

1934 MRZ. 28.

715

1. Szapora község a XVIII. sz. A.-ban a kitért
 "Létrény" nevű birtokosok a helyen volt. É
 hely fennébe melyebb mint a jelenlegi. Létrény.
 Valószínűleg a Dráva gyarai aradása
 szorították őket a magasabb helyre. Ott még
 nem is talpra hátrallónak látszik, hanem
 félig földalatti lévő gúnyhórnak. A régi
 településnek nyoma nincs (lepelő is rántó).
 Tár evézzel prelát még a régi kúrtok és
 udvarok helyét sírkövek jelölték. 1896-ban
 már a mostani helyen látnak. Adig Kénes
 filiája volt. Mintán a Reményi eph. építkezé-
 sűvéséket elpusztították Szapora Tésenfai
 község a Szapora papj kúrtok templom-
 mot épít (fa és világy fa kúrtokkal), mel-
 levélben 1888-ban elakadnak s minde-
 gyik kúrtot épít kövöl templomot. A
 Tésenfai város ideje alatt a Tésenfai
 post (építkezésben 500-600 m.) s így a ha-
 potai szekeret Tésenfai jártak jövelébe
 s a Tésenfaiak Szapora Tésenfai.

2. A községgel valószínűleg a kúrtok
 után részben parcellizáltak. Tésenfai (i. i. nem helyes)
 települést Szapora város a Szapora
 község földére. Főként Tésenfai (ke-
 gedvérii rom. kath.) magyarok. A község
 lakosság exeket gyűjtővel, lakóházak-
 nevei. Errel a kúrtoknál főként nem
 reformiták voltak a kúrtok jövelébe.
 Az ide települést kövöl, magyar ^{nép} család-
 van Szapora területén. A megromlott
 gard. városok kúrtoknál területén
 részben a földet ottapsta, helyükön is
 megjobban Tésenfai, mint jövelébe
 nyíltali faluk, vag. városok dorrek.

Szab. városok nem beküldték. A
 községi pürtök kövöl a Szab. és kúrtok-
 lítás. Települést épít pürtök ifjú. Ezen kívül
 van egy német nevű antató (Dörner)
 volt Reményi éle. Jövelébe fia ^{szab.} község-
 földén idekerült földműves (Gloffer) aki
 kövöl 100%-os magyar. Nemétül nem is tud, mert
 az örményekkel szemben a régi pürtök család-
 ból. A Szapora községhez tartozó két

juttain (Eggs a földhitelemek szűk ére-
 seiben ma is jó. Benyosky Részö bírva-
 dalma) a családok között leletnek nem-
 tel, mert helyes konvenciók család-
 nek nem igen megerősít (jelenleg csak egy
 család). Többnyire most Kőrösön a
 nem egy ékezetes nem család, sőt Tere-
 hgyűzők kerültek ide. A férfi is nő ma-
 gyan tölt a magyar nyelvű, a gyerme-
 kek, jól beszélnek magyarul, szavak a nagy
 nyelvűségük (nyelvtan) miatt a gyermekek
 nem járhatnak a helyi iskolába (4-5 évi.)

3. A birtok keves. A Lőrösön letelepedés
 (1930) 363 ref. - Összesség (munkások
 nélkül) a cca 200 helyi letelepedés egy-
 nyics 1000 kft. Lőrös. Legtöbb a 6, 7
 évi. hold alatt kisgazda. 10 holdon felül
 kanna 7.

A talaj minősége jóval jobb mint hatá-
 r. Rözpörkötött homok fölé, kisebb ré-
 ben vágy és környékben kanna, de az utóbbi
 is jó. Természetesen arra, hogy a jelenlegi bi-
 to nagy részén a régi terület, lipos, mo-
 csáros hely volt a talaj minőségének
 Tengeri termékeire nagy kárak történtek
 a kiválóan alkalmas. Pár a határ és
 részein kellő minőségű talaj nagyon jó terem-
 zymasat bonyolít is. Mesterséges talaj-
 mórny (főként kerepelt) a talaj minőségén
 volta miatt nem igen termelnek, és de
 leginkább az a nem, mert kevés a föld, ami
 antan az állományok is kihat.

A talaj minősége jóval jobb mint hatá-
 r. Rözpörkötött homok fölé, kisebb ré-
 ben vágy és környékben kanna, de az utóbbi
 is jó. Természetesen arra, hogy a jelenlegi bi-
 to nagy részén a régi terület, lipos, mo-
 csáros hely volt a talaj minőségének
 Tengeri termékeire nagy kárak történtek
 a kiválóan alkalmas. Pár a határ és
 részein kellő minőségű talaj nagyon jó terem-
 zymasat bonyolít is. Mesterséges talaj-
 mórny (főként kerepelt) a talaj minőségén
 volta miatt nem igen termelnek, és de
 leginkább az a nem, mert kevés a föld, ami
 antan az állományok is kihat.

A talaj minősége jóval jobb mint hatá-
 r. Rözpörkötött homok fölé, kisebb ré-
 ben vágy és környékben kanna, de az utóbbi
 is jó. Természetesen arra, hogy a jelenlegi bi-
 to nagy részén a régi terület, lipos, mo-
 csáros hely volt a talaj minőségének
 Tengeri termékeire nagy kárak történtek
 a kiválóan alkalmas. Pár a határ és
 részein kellő minőségű talaj nagyon jó terem-
 zymasat bonyolít is. Mesterséges talaj-
 mórny (főként kerepelt) a talaj minőségén
 volta miatt nem igen termelnek, és de
 leginkább az a nem, mert kevés a föld, ami
 antan az állományok is kihat.

A talaj minősége jóval jobb mint hatá-
 r. Rözpörkötött homok fölé, kisebb ré-
 ben vágy és környékben kanna, de az utóbbi
 is jó. Természetesen arra, hogy a jelenlegi bi-
 to nagy részén a régi terület, lipos, mo-
 csáros hely volt a talaj minőségének
 Tengeri termékeire nagy kárak történtek
 a kiválóan alkalmas. Pár a határ és
 részein kellő minőségű talaj nagyon jó terem-
 zymasat bonyolít is. Mesterséges talaj-
 mórny (főként kerepelt) a talaj minőségén
 volta miatt nem igen termelnek, és de
 leginkább az a nem, mert kevés a föld, ami
 antan az állományok is kihat.

3.) Trübjárit a dícsírókai helyen van. 8-10 km. Trübjá-
ságlan. Rungetep időt kezdéskor el 8⁰⁰⁰ 1000 - 1200 dől
trübjá megművelésével. Itthon legkevesebb 5 hold földet
megművelhetnének az új idő alatt és még erővel. A faluban
200 - 400 dől csak telepítésre vannak.

6., A tél hűtéséért miad fejték abba a fűtést és
szemmel nézve ideje. Dezel is este plátja az állatokat
napközben a hűlésnek, és a hűlésnek
sátlán felelőket (kurorikánai hűlésért, melynek a
vetél) nézi. A hűtés miad a fa (erdei) miniat is
minta a tél vége felé febr. márciusban nézi. Eset
lehetőleg a hűlésért, hűlési munka stb. - vel meg
A hűlésért a fűtésért, hűlésért, hűlésért, hűlésért, hűlésért,
hűlésért stb. hűlés.

Az asszonyok téli foglalkozása a fonás. Kenderből,
 lenből fon kálambőrtö minőségben kálambőrö szára.
 Az ideán nyáron más pártan kenderből a kird-i kő
 fono'garba vitték, ahol felülők megfonták. A tél vége
 felé (febr. vége) formát. Kőből meg minden
 hűvösre van. Formát. Kőből meg minden
 kőből, kőből, kőből - onhat, alvót, felvót, asárvát
 kőből, kőből. Kivél a utóbbi évében a pamutot
 kőből meg minden kőből a kőből meg minden
 kőből meg minden kőből.

A teli haviapórbau késített rendőret, esárvolat
a könyékheli tervni vásárolta sa a'ld. mintör t'le
gyüdi bucsóra longit eladni.

[illegible]

személy nem lenne felelős a
10. Linnar és Svithmar időben levelezés a há-
ború után kezdődött, főként a telepesek („bábeli”)
részeire.

11. A föld a hűség miatt maradt mintha'latlanul.
Olyan szeretői ügyéről még nem beszélhetünk, hogy ez-ét
szekő elteremtve, hogy a föld miatt mintha'latlanul,
ugyan heverne!

12. Amintabiról nem atjár én a földjüket sem felírta, sem bírá.

13. Kivánságok hűföldre nem volt.

14. Elvárások beföldre (viroba) nem volt. Legfeljebb
elvétre.

15-16. Reformátusok pedig a múlt század eleje
óta szaporodtak a század elejéig. Ország Sándor
ny. famitól tudom, hogy a kilencvenes években
mikor ő ideérte. 150-en felül volt a lakma-
zi pusztán. Jelenleg 115. A fogys és a 30-40
századdal ezelőtt elkeresőket egybe, aronvöl
Kaporca a világhírbőlben feltűnő sőt lóni
halálát vették. 35 a szar ref. hűi halálát pedig.
Termékek ann, hogy is a járvásokkal fertőz, csak
apát is fiatal emberek termékes rére plonett (a
pénz gyűléseketől, 10 % a) a háború utáni
terem. Szaporulat ezt is érintet.

17. A Term. Szaporulat csekélyebben elvették.
Csekély ápolás éreptően utalau. A butisig
miatt (hisztitulauság, hűtelen tipálás stb.) az
a csekélyebb vagy hársulára (vult ofan is, hogy
30, 40, sőt 50 % a) elhalt. Az utóbbi években
a terem javulás állott be a bíráló i. Stef. Központ
felállítására fogtak. 1943. ben Kénes Központtal
követi Stef. jós hervetted, aminek a' b'asos
b'asos minis érlelhető.

18. A betelepítések elengedhetetlen (d. a 2. n. alatti
felletet.) A' b'asosban lené'it ő'et. Bőve nem ha-
szorodnak velük. Csekély emberek, akik sem
trissz, sem pol. felmértéknek próbát nem jutnak
s igen ambiciós mincselek is.

Összességük speciális művelése nem volt. Az i' b'asos
átvételre nagyon nagy hársulókészlet tudnak érepteni.

Az otminásági vizeletet elhagyta. 40 éven aluli
bírá's 2-3 van. Régi polárosok (főként a lakosság)
meg sokat megértjük (leginkább az ország)

A népi nyelv és. Talán pr a, amit nagy lejjel
megörözt.

5. Gyaxdélrodai mőtör primitívnek
nevezhető. Kémek és földi magar-
saj aggar kultúrájához viszonyítva éppen
azt mondhatjuk, hogy nem tudnak gorda-
kodni. Ennek egyik oka a rossz-
közösség, másik a község földrajzi adu-
sága.

Legtöbbek egy évtized előtt mozdultak
erdős vidék felé. A földet csak
az a trió nem járta területen művelve.
A föld ösöröben volt. A jobbágyok fel-
szabadulásakor is a 66-67 es névvel "has-
sú" földet kerülték művelés alá, melyek
felülött csorjás, erdőségek stb. (vö. 15-20 évig
alacsonyabb minőségű és trágyázás nélkül is
középszerűen teremtek). A kiserőmarok pedig
gulyán éltek, a borjót ott mőt fel, sőt
120-130 évvel felül (de egyesek még
az 1860-1870-es években is) a kiserő-
maroktól téle sem volt ellátva. A gulya
a kuterban kötött, bejárta a kertet
az esetleg pár hegyi kutyát is pusztít-
tak, különben a kutyákkal a mők, sőt
hegyen, és lában maradt kutyák is
a kiserő kutyáit megélelték. Fél-sziget
egyik legöregebb és nagyon értékes ember-
től tudom, hogy 1860-as években az ifjú
vidék gulya kutyáit és egy jeltűzőt is
a kiserő elején a kuterban és állást bevezetve
s annál is másképpen azóta is, hogy az állat
élelmét megvédeni nem tudta a gulya
fűszagát metélt nyaldor kutyák sőt
mők a jónak ele. Itt viszonylag könnyű
termesztéssel is több termelésről is
sem lehet. A föld még is termel, és még
ma is terem, ami azt bizonyítja, hogy
a kuter egy két kisebb dűlőjétől eltekintve
jól földnek nevezhető. Folyó megemelt
annak protoralmi rajta, mint a földi

entier a l'epithymale homeron, ammal
eppen a primitiv feltmivvelo' u xra.

„Lustas'igibäl biföhlap sinit ar maud.
hätjil, hax min den gawas'igi omiba'
nal nieg'Esit. Rder. Lemmisen särgö.

Kiv. 3-án iram e sorokat s intem
 hogy jussint már javálsan vetés a kál-
 a traggá kordissal kéren vannak, itt
 meg 2 gondát láttam az elmélet kétem for-
 gathatósai s egy-kettőre intem, hogy
 megkeresse a paritást. Az egyik feleségem
 Tynus mondta, hogy "a jövő kétem el-
 vettem a szabot, nem bánom, ha az
 első levet is a faluban". Quasi meggye
 annyira igazságtól, hogy valaki hozzá
 másnak legyen nevezhető. Inkább próbál
 végre kiutalni, mint kendes idejében
 s utas próbákát körben szinte dicsekedve
 mondja, hogy látni érdekes is novemberben
 (Emacsny betétem!) vetettem a kizár, meg
 jöttök betétem a kizár s megismertem
 Teremt.! Bár mindig olyan lenne! Ha máské-
 nek a megíratt, kendetlen mintha az
 is van pírere, árkor általánosított és pírrel
 az általánosítottal kizáratt és pírrel
 ságtól igazság. Becsülhet antai pír-
 lántól, a jász grád, feligelt, a
 jász vetésről stb. stb. megkérdezték és
 pléngedi a fíle mellett s végül leírni
 az elvet; a píráságot kizárattal nem
 lehet. Errel egyben píráságot kizárattal
 is, hogy kizárattal kizárattal kizárattal
 vet kizárattal, kizárattal kizárattal (pír-
 sor eseten nem csak a kizárattal kizárattal
 kizárattal), s a kizárattal kizárattal kizárattal
 3-án kizárattal; kizárattal kizárattal kizárattal
 es kizárattal, a kizárattal kizárattal kizárattal
 kizárattal kizárattal a kizárattal kizárattal kizárattal
 kizárattal kizárattal, az igen kizárattal kizárattal kizárattal
 meg, kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal
 kizárattal kizárattal. Hoff antai a kizárattal kizárattal
 kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal
 kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal kizárattal

x, нерн. ел'адасон

xx) Kiszállási alkalm.

1, and there is the

7

új névénél meghonosítását és ide-
genkednek, sőt még sem próbálják.
~~(Elt men ismeret a baltacint.)~~ Spuri
névénél Termentőre (kender len-en rimél)
semmit sem lehetne rábirni őket,
sőt még a Termentő névénél petőmagot
sem baltacintozták. Rugánrodmak a
régi elvrosomot fajtához. Rilonőse
szembőlös és a vides legfontosabb ter-
mése a Intrica Terin.

Gyümölcs. - Gyümölcsöt nem igen
párt állítottak, sőt inkább, Frankha-
mar nem látja. Ha jövőre már Terenne
s penérlhetne belőle Talán minden
földjét, réjét beültetné. De mivel
5-8-10 év bekerül még a fa Terenni
kud miből nem vonódik vele. 2, Ta-
lái fel, hogy ellorjás. T. i. az a daltakos,
felpap, hogy Gyümölcsöt lopni
nem hűn, mert veréghű lett, az x, és nem hegyen
Istencadla.

Állategyesítés.

Keltelt állatjait a lov. Thidegverben
tegyesíti. Szabó orioneneleissel, mint
anyarancsú tartásával foglalkoztat.
A melyk ma társnak egyre olva az, hogy
felhív a lovat, láthat megphidritu
erős minirátó és máci erideit elvásti.

Szavassuandit a régi magyar fajtá-
ban tegetti, kistestű, szeme eszonts-
zati, rossz tejelő. Készen abból elamit
lepel. Telés zabralmat és Intrica-
páriat kap hűarólag. Elles ntals
pólvit, secretat repával, meini erő
tararundungel. 1983 decemberében
cca 40 liter megigjait a crelidem
míg 88 liter Tejre pert fed, ug, hogy
88 hebröl fajtánál 1/2 liter és 88 más
hebröl is 1/2 liter. 7-8 literes Teheir
csak a priostura telenei kóvák arid
nyajon, de ez is ritkaság.

Sertés-lov a mangalicát tegetti.

8

Rossul Tartja, ev't sup' peldangot rit-
rit, a taldu a gyenge perveret miat
gyakor a sertevise es orban oriasi
misittasa, meg ellen ottasal nem me'de-
berit. Serte's hialalissal gy-bit ember
foglakont, de ettem rendhessen. T' h'jao
disnot sordugau Tartja's. Dobrossi Lajos
Reu'si tamto' p'uanarotot, t' 1933 nya-
rai kapoccai'oe vet' hixonar ualo' b'ildot.
A tuldo' nem ette (mert nem is meste) a h'j-
horicat es mo'le'rot. M'kos me'kideste
a volt gardajit art a valant kapta, h'j
a tuldo' aron e'lt amit legelt. Othon p'etig
nem kapot' miot' mint callant. E' leti
f'oplalo' h'ira utu' ette' h'j a h'ino'hor
me'lt'o' kapla'le'rot.

Baronfi Tere'ste's feljesen az amonye
doga. Vix melle't' leve' a ho'sej' a mi
m'ingasorot' elig' le'se'ghen f'ug'it'ia
sordugau Tartja's. p'et. a h'iol'ba i' l'utes
h'ook utu' othon p' kap' eumi. Aron no'
fel, amit legelt.

A'ltalabem a' l'let'g'nt'o's sem ill
aron a smiten, mint mas' vide'len.

A'ltalabem a' l'let'g'nt'o's sem ill
aron a smiten, mint mas' vide'len.

A'ltalabem a' l'let'g'nt'o's sem ill
aron a smiten, mint mas' vide'len.

A'ltalabem a' l'let'g'nt'o's sem ill
aron a smiten, mint mas' vide'len.

A'ltalabem a' l'let'g'nt'o's sem ill
aron a smiten, mint mas' vide'len.

5. Ha az Eidenne' Lölem uulati, hogy
m'a ragvoci mi' legjellenmolt' d'nu-
sa 2 evi it tartozol'is n'tau' em is ony
at felelnein, ammit pecem felelt 36 en-
teu deig it volgaló elöt'm, a h'ostasaj.
Az ep' s'iganyon h'ianil s'igen s'ingya, ~~h'ianil~~
~~h'ianil~~ ~~h'ianil~~ nevet meg e h'ianil
nem lottam. Elgondolisan perint p'uch
ora n, hogy meg ep' ev'riatdel p'elök is
felig nomad e'letet e'lt. R'igen h'urorica
h'edyeret evedt. Legfeljebb p'imep'iesebb alul-
marok, magyobb nyari d'olagidöben e'ed h'ura-
h'engeret. E'it h'ura földtel nem igen h'edyer
vesödnie. Biorout a speciel h'uroricateru'ö
O'maisagi föld h'uricidöben re'gen h'uricid-
keten p'esterme'e a calid p'uricid'letet.
A d'orvancell' magy'it'et'ön d'ö'fö'p'essib'ly
magy'et'at'it a d'ismolot, a Fel el'ej'
p'ime d'uricid' volt h'uricid' h'ianija. A
vid'ey g'ny'it, a d'ismol'ny'at a calid
ep' - e'it f'is'it'agja v'iste, ali a'lland'öben
a' allat'ökal f'uricid'öben. Ez a' d'öb'
h'ö'terme'ö föld p'inte m'ig'gen ad'ott p'ime-
dent (h'uroricid', h'uricid' h'uricid' f'uricid'
stb. a h'uricid' p'd. h'uricid' h'uricid' h'uricid'
f'uricid' h'uricid' h'uricid' h'uricid') is a nevet
h'uricid'ness'e' tette. Jelleurö! ~~h'uricid'~~
A 48-as ~~magy'it'et'ag~~ ^{magy'it'et'ag} al'almir'al
p'uricid'ar anal a h'uricid' d'ö'öb'
p'ö, hogy ne ad'jin m'icid' földet, cal
art, ammit a j'obb'ag' vil'ag'ban h'uricid'
h'uricid' e'ed'at'ag'at m'icid' a m'icid'öben
h'uricid'et'it a h'uricid' m'icid'et'it is h'uricid'-
p'uricid' j'ig'ot. F'uricid' nem magy' "ig'el'
t'it" a földet a h'uricid'ag'as, hogy az is a m'icid'
annak, hogy h'uricid'el'öt'is h'uricid'et'it
a ep'ic' d'ö'öb'öben a leg'p'ed'ny'ebb d'ö'öb'
E'it h'uricid' h'uricid'et'it a, hogy a h'uricid'
h'uricid'at'it p'inte h'uricid'et'it is m'icid'ag'
magy'it'et'it m'icid' 7. (H'uricid'
m'icid'öben)

Thyén kocsisai mellett a fali liget-
galmasabb (lőgyutagabb) emberének
megholás, gímj társz. Egyszerűen híresítel-
jék igazságosait. Peremeltés is, közanirok
an egész fali pács, akkor az egy-ét rá nem
elő, nor galmas püher gímj, éppen an anya-
gikenderetsége miatt irigység társz.

Společně s celou rodinou. Luvani
nej krásná se urodila.

Hübör elad ex epist mēdalmi pūntāt
 rōvō berlehet birtig. A birtig eladō
 let es alruba is fūcōa't'ertal. Az
 arbori lelchētōl (halv fēreng ny. esp.)
 kirtel a bawer informaciāt a kölcsönt
 felvevēmī crani s. i. dōrē. Ő nem jō infor-
 maciāt mūdōt (talán mēl, hogy tōmer-
 se jōl a k. nép fūtasagāt es fēlt, hogy
 sōhr le nem fūlētōvō adōsagha
 fūverōnē) s a vēl chrand.

Az 25-8-10 holdas gundara gyűlése,
mint a megbeszélés szerinte nagyon
jellemező, és a dolgozatok többet, csak
amennyit éppen mináj. Funtos önel-
ar adóját (fizetési és az összes költség-
térítésorral) elegetek "már" is neki nem-
Legtöbbször E'ben nem hal, de legtöbbje
éheris, nélkülöz, nyomorog. Áprilisban
fűrés a kemény elfog és ivócsontból el.
Azért sem a helyről nem fel a mértékes ga-
lone, hanem a mennyiségét, hanem csak
2-4 holdi mértékletű gondolatok. Az
elkerülő bilincseket újra.

Köz mindenkör elfogott, hogy önhibájá-
ból félre volt nem szegem. Tot omite
eiden nek tartja, hogy ~~sz~~ nyomorog,
hogy kevés szegere nincs.

A kagymaváltási ("leadott") földért
szépen (a szegények közt), lemondját, mert
nem győzik fizetni.

12
7. Ez cipeir hegheli sül'ö' ggermere ref
kett' rönivus " " " "

(Ez antalas beuindolat rön'at)
(Dorner) meinetül nem tud

Ez " na " " " "
Ez korbis " " " ref.

Ez cipeor nem " " " ref.

Ez cipeir rön. koth beuindolat magar

Ez rönivus " " itt sül'et rön, de

Tü killeter, beuél magarül.

Ipuri páguia cat gan abja ggermerit, ari
2-3 hold földet nem tud neri adni.

Ipuriul ez sem tud megelni. Földműveléssel
állategyestessel (hajánutis/igoghalromul).

→ 8. (—)

4., Kereskedelem nianja főként szőlő.

ig km. országút 2 km. rossz kővetlen út.

Februáridején ez a 2 km. Fűrész/rosvival

szinte járhatatlan. Ezért buszját, fringli-

ját, kutyákat stb. rengeteg novemberig

szállatlatlan arálau pladui, suert tündi

szartay nem tudja nyitni az út megjavul

teremt pallitauk, de jólék mértékben

bijszóba (2 km. pass út 11 km. országút)

Es Kéniesre (2 km. rossz út) malomban,

hiszlek hiszlek és kővetitő kereskedőnek.

Hetipiacra szőlőre és bijszóba (se fe.)

járak.

Szöröslébi nubar Kénies 2 km.

amitais bijszó 13 "

Szöröslé 9-10 "

Haray 14 km.

FELBOJTOTT REFORMÁCIÓS
ESPERES.
Érték: 1934. MRZ. 28.
713 szám.

Izabella

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Tételek

Az „egyre” ügyében értesen 533/1934 sz. esperesi körlevelére.

1. A körlevél és a gyülekezet története?

A körlevél történetét pontos dátumokkal meghatározni nem lehet, legalább a megkezdéséhez illetőleg. Egy 1296 évi venáncban előfordul ilyen néven: Lanza /: árpád. új szent. X. 233:/ Hésőbe Terra Lanza néven fordul elő. Az 1542 évi adórajstrom szerint /: sz. 398.:/ a somogyvári apáté volt. Most közigazgatási lap kiadásánál Váradon pünte /: sz. 2. h.:/

A szavai ref. egyháza egyike a legrégibb egyházaknak. 1560-ban alakult. Egyre letelest a Latoray M. által alapított gyülekezetekhez. Elsőként ismét az utóbbi gyülekezet volt. Leírásának névsora 1618-tól kezdve ismerős. Ezek: Kőlygyesi Pál, Hódosi János, Hódosi György, Hódosi János, Békási Pál, Bőszörményi József, Rinnai János, Hódosi Mihály, Hódosi József, Hódosi Mihály /: immet vinné jón:/, Farkas István, Hódosi István, Benedek János, Pál István, esztendőig, Győri Mihály 3 esztendőig, Nagy Mihály 9 esztendőig, János József 1815-1832-ig, ifj. Hódosi János 1832-1842 (mih.) János Péter 1843-1868. Hódosi Pál, majd Hódosi Béla adminisztrátorok voltak, Hódosi Pál rendes lelkész volt 1870-77-ig, Csics Lajos 1878-1889-ig, Hódosi Bálint 1889-1916-ig, Felecs János 1916-1925-ig, János Ignác 1926-tól a jelenlegi napig is.

Leírásai közül Kőlygyesi Pálnak Baktayáni Teremtő Szentpál 1618-ban a követségi latin nyelvű levelét írta, amely eredetileg körlevél, mint becses történelmi emlék a szavai ref. egyház levelében sárabban gondosan őriztetik: „Hódosi Pálnak, a szavai kéri, új gyülekezet pártosának, Szava: Hódosi Pál Kőlygyesi! Hódosi Pál követségi magamat és ház népemet Teremtő Szentpálnak ajánlom. Krisztus nyáját követségi gondozd, földet, rétet, amennyi földmunkáshoz és az egyház hasznára szükséges voltam és, művelés és ezen szabad adományozás és az eressia földjei mentességének bizonyításának jelen levelét tartom meg, őrizd meg és a részes utóbornak hagyja meg. Az egyiptomi felekezeti gondját Kőly Pál és kívánnom, hogy minél előbb a kerényen valóra térítsenek. Az mindenható, nagy Szent Szentpál-mel segítsen Téged az ő anyaszentegyházának javára és mi mind a Jézus Krisztus által átlátunk. Hódosi Teremtő Szentpál 1618 május 20-án Szentpál Teremtő Szentpál.”

Az levelét érthető. Az utóbbi években benne az egyiptomi felekezeti ügy. Az utóbbi években Schwartzen Diplomáciájában írta: 1496-ban Mátyás király Esztergom püspökének megkapja, hogy „Bolyai János Apollis királyának, mint ari a Püspök gyűlés és más hadi események kíséretében érkezett, a vele levő 25 sötöttei okmányokkal együtt szabad királyt engedjen Divocsischen.”

Lehetséges, de több mint valószínű, hogy ezek a okmányok

felépített meg Szarvában. A mostani lakosok is még sok tekintetben
felépítésükre a cigányországi töltés származását nyomon /: sin, ügyesség: /

Szava mostani temploma a XVIII. sz. században való. Tornyát a József
idejében építették hozzá, amit bizonyít az, hogy tőnye nem az úcsára
vén, hanem az udvarban van /: mint ha földi az alanya a templom: /

Lehetséges, hogy a templom maga a XVII. sz. században maradt.
Ez is, masszív épület, 3 kultúra, haj, hogy a valószínű kőből
melyen van s így nedves. Eredetileg két szikla volt, aminek
nyomai megvannak. A fő bejárás ajtószára márványból van
s 1836-ban készült a rajta lévő vésett felirat szerint.

A templom 1792-ben renoválták a régi anyarúgyo tábláján olvas-
ható bejegyzés szerint: „Ezen Szarvában fennálló Isten Háza új for-
mára vételeződött és az ekkor levő prédikáló székkel megújították
József István prédikátorságában 1792-ben.”

Majd ismét: „A Templom Szeksturája le szaradván, az
reparálásai miatt, de az a deszák az erősen lén, job-
ban gondoltuk a deszák helyettesíteni. És ezen csillagos meze-
ket formába vételezni tulajdon költségünkkel 1824-ben enten-
dően, Szabó József prédikátorságában /: m k: /”

Ismét: „A Templom fala helyett emeltették és a templom
belsőjét az új vételezni, új fedél készítették 1854-ben
Jávai Péter lelkész idejében.” Azóta a mostani forma-
jában áll. Az egyház régi építési tervét megemlékező még: 1 em-
lő készült úrvasszori borsama 1746-ból, amit az ekkor-
szinál-
szint és egy réssel díszített úrvasszori vas bádly borsama, amit
1836-ban T. István Imre prédikátor csináltatott.

Az egyház anyarúgyai 1769-ben készüldnek.

Régebben a szomszéd Garé és Csarnota ref. hívei filiáiként
szarvára tartoztak, de ma már önálló egyház közösség.

A község a székely járásba tartozik. Gyüdöl, Bissével, Turnyán
s csarnotánál együtt egy községi székely község. Nagy haj, hogy a kö-
zségi Gyüdöl község 13 km-re Szarvától, amit a község lakosai sok
keleményességgel jár és sok idővesztés árnyéka. A péc-
s-határánál van
vonal mellett fenn és vasúti megálló hely. Posta is helyben van. Fel-
són állomás Dicső viselő. A község lakosainak száma a legutóbbi népszám-
lási szerint 546 lélek. De ebben a számban Vasvár p. családja is be-
számoltatik. Magában a községben 360 lélek él. A református hívek száma
196 lélek, a többi róm. kató, 3 lélek zsidó. A község helyénél a ref.
hívek többségben vannak s a község református jellegű mindaddig
megmarad. A róm. kató hívek, bevándorolt családok nép föld.

- 27.) Az anyaságok megbeszélés, de csak addig, amíg az első esetben történtek
 a sok gyermekek anyja és bányágyalásai.
- 28.) Az egy gyermeket óvja a fűvő méltó is, veségek éke. Olyan is lenne,
 ha megtalálna halni? Mi lenne? Hát /: ha lehet / sajnálunk helyette
 egy másik. Valt egy asszonyról egy leánya. 11 éves volt mikor meghalt,
 közben nem volt több gyermeke, de a halálakor után született egy
 fiú és az ma is nagyon szép és szép.
- 29.) A gyermekekkel házaspár 11 van a faluban (65 pár között)
 meglátva volt asszony az néhány van, aki szeretné, ha még lenne
 magának, de már nem lehet /: nem az életkor miatt?
- 30.) Az fiatalok s gyermek nem házasságuk is. Rendes eset,
 hogy a nőgyógyász 20-22 éves, a menyasszony 16-18 éves.
- 31.) Az egészségügyi viszonyok jók. Az orvos, a község egészségügyi, számos
 faluban fekszik, magaslatti klinikán. Nem lehetnének pláne
 hirtelen nem hallottam még a faluban, csak egy nővérrel
 ember kapott ilyen bajt a háborúban, aki most belevitt és a bolon-
 dos háborúban van.
- 32.) Súlyos megismerés piaci és alalmával találhatók meg nem
 járni, lepatolnak ilyen hűvös körülmények. Előrelátni, hogy négyen
 nem volt ilyen történet a község. A férfiak a más asszonyai után járni,
 s a menyasszony is csapdát fejt ki mellett más férfiak keresete ma-
 gának víganélkül. Egy ilyen ember, ma is él, szinte díszes volt egy al-
 kalommal fiatalon csapdázásának. De meg is mondottam neki a magam
 s azóta hallgat.
- 33.) A vallásos élet sok kívánni valót hozt magával. Több ember
 a fiatalabb férfiak is már ritkán járni, csak az öregek.
 És érdekes, hogy éppen az a templomjaink, ahol sok roma becsület
 fiatalok idejéről.
- 34.) Vannak kemény keresztények is, nem gúnyolják őket egyességükért,
 nem törődnek itt mással, mindent csak magukra.
- 35.) A fehérvári megváltó, rála már a község s egyházi történetében is,
 bár a mustani néhai gazdasági viszonyok kissé szűkítették a fehérvári
 lehetőségeit. Kicsi része a népnek, minden garast elvett az arató.
 Fehérvárról ebben a községben senki sem él, dolgozik öregek fiataljai,
 aprók maguk, „szinte el akarja nyelni a világot”.
- 36.) Nem akarja beismerni azt, hogy élnek. Azt mondják, hogy nagyon
 is így volt s mégis megváltó. Néhány keményebb ember a hitetlenségnek
 tulajdonítja az egészt, de az az ő családjában is egész van.
- 37.) A gazdasági helyzetet jobbra fordulásról várja az egybe megörökösét

Flavoi

még a földművelés reformjait, de így nagy adókat az állam ingyen földet a 2 és 3 sz. gyermekeknek.

38.) Itt kíváncsi tudni, nem él bennük, bár a házasságok megvan azonban az új és a régi közötti különbség az irányadó.

"Mindenkinek magának áll, ahogy esik" szövegét mondogatni.

39.) Telepítésre még most nem alkalmas a vidék. Még most minden házban van munkás, de ha a helyet nem választják máj 15-20 év múlva szőlő, hár szőlő, most csak a föld birtokosai vannak a munkások 20-40

40.) családok telepítésére de csak így, ha megveszik a földet. Esetleg egy-egy családok lehetnek elhelyezni a földben lévő építési

41.) Kéneket mindegyikre is kellene nem csak védelemben a telepítéssel.

42.) Intenzívabb állattenyésztésre és gyümölcs termesztésre a falajbéli felsőtelek megvan.

43.) Létszáma 1833-ban megerősített volt, mielőtt módosították megállapították. A ref. hívek száma 1848-ban 441 volt, 1933-ban pedig 204. De azt hiszem, hogy a 1848-as adat nem áll még annyira a 9.) számú feltevésem számolási mutatója. Az adatban bizonyos, hogy nagymértékű fogyás mutatkozik az elmúlt 100 év alatt.

44.) Birtokviszonyok: Felsőtelek vagyonosok száma = 16.

1-2 hűdős " = 15.

5-10 " " = 10

10-20 " " = 13.

20-40 " " = 6.

40-60 " " = 3.

60-100 " " = 1.

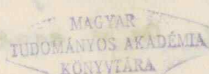
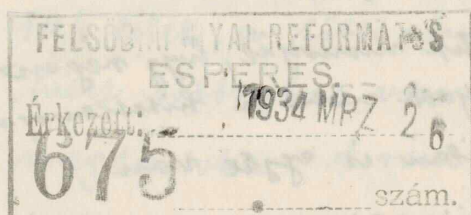
100-on felül " = 1.

45.) A vidéki házasok száma 88. Ebből az elváltok v. elváltok háza 6 egyházi házaspár 42 van a gyülekezetben (65 évűek) ^{gyermekszám = 11} ^{háza gyermeke = 12}

46.) Az elmúlt 100 év alatt nagyobb számú elvált 1898-1900-as években történt, amikor vagy 30 család lutheránus lett a nagy egyházi terhek miatt, de ezek mind 3 év múlva ismét visszatértek hitükhez s így a gyülekezet ezek miatt nem fogyott.

Legjobb tudásom szerint a fenti feltevésekre összeállításom.

Flava 1934 évi márc hó 16-24 napjain

Józan János
ref. lelkész

húgok a gép s az én emberem azt mondta, hogy már is megelégedtek.
Az udvaron árnyas fűz alatt maradéktól roszadvó asztalok álltak
amelyeken láttam, hogy miért nem várta be az én egykori ebédemet. Meg-
tudtam, hogy ott marháris leves, leveslis süsszal, csirke túrva, sült kacska,
borjúzírósok, 4féle pétes, és halás volt az ebéd, de pedig mértel-
enül ügytől. Itt is így élnek az emberek, nem eszve, hogy sokat esze ol-
gominer, hogy így élhessenek. Szerény ebédemet meggyőzőenre vissza kellett
vinnem s a családommal együtt volt másnapra.

A nép „egyfelő” s ennek az volt én ebben látom: fél, hogy felmértesse
igényeit, ha több gyermeke lenne, nem tudná így kielégíteni. És a ruhák-
szokás? Nem tudta a 9 éves fiúmmal olyan szép ruhát venni, amivel szebbet
a közönség közt már az egyen faen gyereke ne viselne. Mert hát, csak
nem maradjanak el a papmunkák” szótja mondani. A leányok és az
asszonyok divatörülteiről jobb nem is beszélni. Egy karudalom által-
mával a vendégek (már) egy éjjel 3-4 óra öltözés után, 3-4 új ruhá-
ba, de aszruar selyemmel esze lenni.

A selyemleányok is vasárnaponként lakkcipő, selyemharisnya, iniruha,
remény gallér s nyakrandóssal öltözve mennek a „főújszó”-ba.

2.) Ahol vannak németek, telepítésük e árel, vagy becsúszkáló?

A városi lakosai mind magyarok, legnagyobbak bentlakókkal. Mintegy
70-80 évvel ezelőtt jött 4-5 család Bácsföldetől, de ezek is magya-
rok s reformátusok s most a legjobb anyagi helyzetűek s a legso-
galmasabbak. Volt közöttük egy: Keller János, akit az öregapja jött ide.
Ezeken volt, ként sem kevés s az unokája már 100 m. h. földet mutat-
hatott a magának, de naponta csak 2-3 óra alatt még ez is, gazdaság
közben is.

3.) A gazdasági és birtokviszonyok egészenesek, földet mindig lehet venni annál
aki akar és aki bír. Az utóbbi években már nem is kaptak új földet. Vasárnap
puszta 800 k. földjén parcellákban alakult, de szarvai nem vették be.
Az ország földbirtok párosítását számítva 10 k. föld.
A földbirtok minősége jó. Mind bauxtermő vörös agyag. Legnagyobbak
gabonatermésével foglalkoznak, nagy szőlő műveléssel, gyümölcsösök szőlőre
viszont visznek, állatokat legelőre a tavak szőlőre s ebből gyümölcsöt
példáulnak vannak, szarvasmarhák is már tartják, de ezekben kevesen
és ezek kevesebb gondot fordítanak s legelőre esznek, az a tejét össze-
gyűjtésük révén Pécsen privátim értékesíteni tudják, mert csomó minős a
szőlőben. Pécsen pedig a tejhasznos ritkán viszik. Baj az is, hogy
1892-ben a határ tagosításakor a kötelező felosztással s minélis alá vették
s alig maradt 30-40 k. legelő, az is már, dombos, jószág nem él meg rajta,
s így a kijáró jószág is vették szarvasmarhával él.

4.) Az életrészt nagyon nehéz. Vízük van, de csak megállólag, rászoruló állomás
mire. Már megérkezett, de nem volt még. A gabonát az ocsárdi és a

elvisz a vízföldi állomáson találhatók be, de ezek már 3-3 km-re vannak Szavától nem használhatóak mivel árték - tavaszi 1/2 méteres sárban kikelik meg. A galv -
nós Felsőre (17 km) vagy Pécsre /25 km/ tengelyen szárazítják pár méter -
mással kényelmesebben. Távutóval nem is volna el.

5.) Földvíz és éhség miere. A Rév és családtag alig bírja megművelni a
megelő földet, mindezt pedig az elhízott miere nem bírja fűzadni.

6.) Föld gazdaságban, 3 as fűzött tartomány be a gazdaságban van. /: birtok, fűzött,
utánna birtokosok és szőlők v. birtok, birtok, birtok / birtokosok / 3 ismét birtok!
A föld jó, de legalább 5-6 évenként ismételt fröngyös kivétel. Milyen szőlők
fűzött veszt, birtok 3 szőlőbe, föld birtokosok stb. Fűzött nem igen akar -
náz csak a megfűzött megfűzött, birtok van néhány család, aki szőlőre nem dol -
gok és szőlő is.

Fűzött csak a fűzött szőlő birtokos, birtokos Rév és szőlő legfűzött a fűzött
birtokos fűzött, szőlők birtokos, az asztalos fűzött a szőlők.

7.) Ipari pályára itteni pályán nem adja föld. Fűzöttben az iparosok birtok is csak
a birtok és birtok el meg, meg a földes vagy, birtok, birtok, birtok, birtok is alig tud megfűzött
birtokos, birtokos birtokos birtokos, birtokos, birtokos is alig tud megfűzött

8.) Képes iparos miere a földben. Birtok az ipari mindezt mindezt birtokos
birtokos, de nem jut eszébe, hogy földes iparosnak neveljék.

9.) A megfűzött gazdasági nemek / birtokosok megfűzött / ita van egyre. Az egyre
birtokos maga után vonta az itteni igényeket. 1848-ban még az asztalos egyre
néhány szőlő 441 ref. egyre volt, birtok mindezt fűzött. 1877-ben
már 338 lélek van, 1859-ben 344 lélek, 1869-ben 292 lélek, 1871-ben 349 lélek
1873-ban 328 lélek, 1875-ben 312 lélek, 1879-ben 323 lélek, 1881-ben 281 lélek.
1886-ban 265 lélek (aztán 217 lélek) 1911-ben 307 lélek. Ita csak az
egyre névtárazban lévő adatok megfűzött, ezek szőlő a birtokos
magyar ingatlant volt. De fűzött, hogy 1911-től kezdve nagyon megfűzött
a birtokos (33%) birtokos a világháború is volt. 17 ref. fűzött el
a föld alig maradt utómar.

10.) Ita egyre kezdte a fűzött birtokos látható, fűzött birtokos csak a birtokos.
birtokosban van igazán. Birtokos birtokos miere. Egy-egy család meg -
tartotta a birtokos. Ita egyre volt a birtokos "arra" volt birtokos birtokos
birtokosban vagonbirtok. A birtokos és a birtokos meg magyar, ref. birtokosban
birtokosban vagonbirtok.

11.) A föld mindezt nem marad, annyian meg minden birtokosban,
hogy a földet megfűzött.

12.) A földet fűzött is birtokos, birtok a birtokos pályaság már nem overeti a fűzött
birtokos, mert a birtokos föld szőlő birtokos. Fűzött birtokos birtokos birtokos.

13-14.) Fűzött nem vándorolt sem, vándor sem, / 1-2 birtokos / már vándor
sem, a birtokos az utóbbi években kezdett megfűzött, utóbbi birtokos, de csak
nem fűzött itt birtokos s eltávozott újra, birtokos nem birtokos, birtokos -
birtokos. A birtokos a régi birtokos birtokos pl. 1886-ban ref
volt 265, aztán 217 ömör 482 s 1930-ban 546 ref és már vándor a birtokos

15-18. Régi sem birtokos szőlő a nép. A birtokos birtokos nem vándor, birtokos
birtokos. Ita szinte csoda. A ref. magyar nép birtokos birtokos volt.
Fűzött birtokos egyre birtokos itt miere birtokos ref. és nem birtokos birtokos,
csak az utóbbi birtokos birtokos.

- 19.) Itt és ott ország a beszivárgó sejttes néppel nem tartja fenn az összeköttetést, semmi se nem ártó nem hársodna vele.
- Itt és ott országok éltetősebb minősége nincs, de az asszonyok gyönyörűen tudnak seinni, minden igazi polgári háznál van sevivősek.
- A régi viseletet a fehér önmagyi bírtá volt, ezt már a fiatalok elhagyta. Régi speciális szavakról, eredeti népdalokról, régi táncokról nem tudok s így nem tudom megállapítani a nép ezzel szemben való viselkedését sem. A népi nyelv és (látja hogy láti, tudni, mondni stb. látja h. látom mondani h. mondjani stb.)
- A ruhában majmunkák az urak, a jövedelmek isigylis s gyűlölet.
- 20.) Itt egyetemes erélyen hatása az, hogy kigúnyolják, ainek 2 nál már több van. Itt egyetemes nem tartják bírnak - megszerették való. Most a nehéz gazdasági helyzetnek aspellálmak. Sokat dolgoznak s az egybe mellett sem tudnak boldognak /már az o' véleményük szerint/ hőt még ha több lenne? Egy 8 budlak polgári munkát, amit próbátam a lelkük vesztet, hogy nem akarom, hogy az utódaim nassanussal legyenek, inkább ne születessenek meg, minthogy nyomorúságban legyenek élniük.
- 21.) Hogy az esztét az egyet? Nincs mindenképpen megállapítani. Régi dolog - nem akontár, hogy a bírtak feledarabulják. De zivékelet vannak. Egy Bácsóba beérte tövűk jünosai apának /mogyar, ref/ 2 fia volt s mielőtt a 2 fiú elvált egyenél, azért az idősebbnek már legény fia volt, ari sirt, hogy a nagybátyja mi minőség elvált az apai háttal s fegyverek lett a fiú, hogy o' neri nem lesz több gyermeke egyenél. Ma már más az a fiú s én szerettem már 2 gyermeke s még több is lehet neki (?!)
- 22.) Hogy manapság mivel manipuleznak, ártalomosságban nem lehet megmondani. Beszélgetés közben többen érdeklődtem már ezzel eseltek is ilyen dologról felől, de zivékelet nem felelt csak muszálytól: nem kell azt tudni mondanak. Én azt hiszem, hogy a civitus ismeretűk gyarvuják, mert a férfiak idegesek, méltóság, sáppadtak. Összeresek nem használnak, mert az kevéske zivéke, azt pedig szavai embe nem ad ki semmire. Hungoról v. ellenésről nem hallottam. Itt aborkust /ha van/ csoda titokban tartják s hogy ki ideki est elő, azt senki sem tudja, maguk csinalják-e, vagy moissal hojstoják végre, az bírt, amit szerfelett ügyesen el tudnak rejteni. Éneke vagy az itt, de még ledek asszonyt nem látnak (fiatalok) zeno' asszonyról nem tudok, a hársági bába jól zivéke, fiatal nő. Próbálgatani semmit nem tudnak. Ilyen manipuláció orvost sem is merés a zivéke, legelőbb a mi falunkban nem passant ki ilyenféle eset.
- 23-24.) Itt családok élel olyan, hogy már a leány abban nő fel, hogy neki egyetemes kell lenni. Itt öregek, míg dolgozni bírnak megbeszél, az egybe fiú az is a háznál, ha leány, deidélgetik, cicomázniak.
- 25.) Itt manapság dolgozik a háznál, de inkább merés munkás. A háztartást /: süti, főzi: / inkább az anya vagy atya van még, a nagyanya végei Itt mi falunkban mindenképpen dolgozik, nem mentenek fel senki.

A szerkegyi református egyház lelkesi hivatalából.

149/1934

Nagyszombatú Esperes Úr!

583/1934 sz. levélre van szerencsém a fövélre
fölkérve válaszolni: Ez 1332. évi okmányban már előfor-
dult a ^{Körség} neve: Therembeg alias Urnus. De az 1542. évi
adórajstervezésben 1547-ben mint katolikus plébánia ste-
pel. A ^{XVI} tr. elején a Bóka család birtoka. Bóka Imrét
1532-ben Perényi Istvánba küldi azzal, hogy ő egyházi úr
hoz sem csatlakozik, de vállalkozik a korona viselésére.

Valamikor már híderon lehetett megközelíteni,
melysége, ingoványos vették körül. Határában volt kis-
fő község; ennek főtemplomát a török királynak vitel-
te. (Külfő-dűlő ma is van). A török defterekben 5
adófizető ház szerepel.

Élső papja, kiról a stájkégyomán megemlékszik,
Deme Sámuel, fűt mestere, Péter deés, a Magyarokban
meghalt. Második Dáni pap, fűt a pécs a hercegi kegyen
févőgott.

A régi főtemplom 1682-ben épült; hossza 8
öl, szélessége 3 öl, és fél láb, magassága 1 és fél öl. Ez öl-
beli lett magasabb a ma álló főtemplom, melynek épí-
tésére 1779-ben kegyes engedélyt. A papok 1830-31-ben
épült, az új iskola 1914-ben. 1930-ban generalis reno-
válás volt és három új herengol keresztünk be.

2., 1927-ben, ide jövetelünk, egy német csa-
lád volt, ma van 12. Róm. Katolikusok. Szegények; feles-
késlebből, napkénos munkából élnek. Legnagyobb a
kereskedés (szőlés). Ez ~~esma~~ ~~fióvételével~~ ~~szőlés~~ ~~meg-~~
~~szől.~~ Nemzeti mozgalom és nincs közölkés. Nemlégiükör,

vallásukhoz erősen ragaszkodnak, utóbbihoz annyira, hogy tévedésből se akad, ki gyermekét a mi elemiiskolánkba küldené, hanem küldik a 2 km-re fekvő Herkény Zsigmond katolikus iskolájába. Három német családunk több gyermeke van, mint a magyarjár a mi iskolánkba. Egy amongj kivételével tudnak magyarul.

3., A reform. lakosság jelen ma 755 holdat van; ez a birtokállomány igen keskeny ugyan, de állományon fog. Egy családra átlag 8 hold esik. 25 teljesen vagyonos, 24 egy fél holdas, 11 öt-tíz holdas, 18 tíz-tíz holdas, 9 tíz-nagyon holdas és 2 család bír 40 holdnál több vagyonnal. A földet jó minőségűek. Gabona és bors termeléssel foglalkoznak; a gyümölcs termesztés embrióban van. Van állattenyésztés is.

4., Az értékesítési lehetőségek ma rosszabbak a képest két évvel ezelőhöz, mint azelőtt voltak. A Dorván élők részén jó befolyásokról van szó.

5., Elég jól gazdálkodnak. Szorgalom, igyekezet nagyon. Egyesekben van sterczi akarási is. Az ideán egy német apától, magyar anyától stercsotok fia és egy kisebb reform. családból való járt itt törincen a gazdasági iskolában.

6., Több az asztalosok stercs; ipari pályára nem mennek. A kereskedelem még a mai viszonyok között is van megélhetése, de már a csipésznek, asztalosnak nem.

7-8., Van egy német stercs és egy német kereskedő-stercs. Sparas nincs. A miénk az ipari munkást megkezdte, de ipari pályára nem vágytak.

9., Kimutatható a jobbágy- és meztársaság meztársaságával az egyre kezdődés és növekedésének kapcsolata.

10., Az egyre 1870 körül kezdődött. Birtokosok, moztos, ha van is, amint a fentebbi statisztikából látható, nem nagyon vannak. Földbirtokosok kevés, és több került Bácskától és Baranya egyébb helyeiről berivágozva magyarok és né-

meter székre.

11., Egy degenerált fiatal ember, monoklónus gyermekes (de már nő!) földjei maradtak munkálatlanul — részben.

12., Ez a család, továbbé egy magára maradt öregy asszony, egy gyermektelen család, ismét egy család, melynek feje helytelen, egy öregy asszony 75%-os pokkront fiával együtt feladta földjeit.

13., Kivándorlás nem volt.

14., Kivándorlásról (igen kis számban) tudok.

15., A múltban igen gyakran történt. Legutóbb egy család kötődött — adósság, elcsúszás és követelésben — Pireóra. A bevétel és nagyobb mértékű. Zárás emberrel családunk napjános munkát.

16., Egy 1774 márc. 19.-én Hoichy polgármester és a németi plébános által felsejt latin jegyzékben találom azt, hogy 16 éven felüli férfi (ref.) van 123, 16 éven felüli nő 116. Azonkívül 6 katolikus család: neo-incolae. Kér írták meg engedélyezését kérésre a múlt polgármester popul de die in diem. 1840-ben a lélekszám 484. 1879-ben a lélekszám 343. 1908-ban a lélekszám 339. A legutóbbi népszámlálásról a reformátusok lélekszáma 275, az ortodoxoké 463. Ma a lélekszám 276. Iratlapok száma 12/1000

17., Az ellátás elég nagy.

18., Kivándorlás már nem sok van. A bevétel sokkal rosszabb minőségű (régibbi és reform), és nagyobb költség, egyre erősebb. A múlt évben volt egy házasság, kivándorlás és bevétel egy kat. családja között (reformátusok javára!). Népi művészet ma már nincs.

19. A régi viseletről tudni sem lehet. A bevételről. A bevételről meggyarod, németek egyenlő — egy fél és csak fivelkötés a honi viseletről. Utazás.

armajmolás egyaránt megvan. De utóbbi igen nagy mértékben

20. —

21. —

22. —

23. —

24. —

25. Az gyermek perancesol a szülőre, fide a gyermek.
fel a végtelenségig elröngyeltetik. De azért vannak eszé-
dor — jütönnösek a fide gyermekre — ahol a gyermekre
alapos munkára fogják be. Az erkölcsei légrőse megde-
sős zavaros volt a múltban, most mintha tisztultabb, de
rűltabb lenne.

26., A megadásra dolgozik.

27., Az anyarágot megbeszéli; de, ha zűtőnél
több a gyermekre stéma, az zűtő.

28., —

29.,

30., Megvan fidelel hársodnak; egyes családoknál
a gyermekre testi szenvedésükben is, értelmükben is elmered-
tek.

31., Az egészézi viszonyok általában túrkotör.

32. —

33., A vallásos élet, ha nem is olyan burgó, mint
hajdan, de tisztó, reméngteljes.

34. Van egy pár romolabb perentén; a lé-
kélber szentekre esifolják őket.

35. A fényűzés szinte halálra. Minden bál-
ra fél penda új ruha, új cipő. Hasonlóképpen az ünnepek-
re is. Itt féjedelmes szívesen fell megállapítanom, hogy ennek
képtelen vagyok gidel velni. B éves gyermekre kifertve,
pelyemben, ludd-, entilop-, stb. cipőben jönnek templomba.
Van 3-4 leány, akik túlkéig viszik ezt a más esztétom már
nem lesz, mint — bármilyen történet is — fide fell őket littenom
a templomból.

36. Földetében vannak, hogy fiveszton. 37. Fejlesen pö.
Fömlöser ezzel szemben.

38. A ^{háza} ~~személy~~ a falu, jobboldal mondván a tag határá-
ig tart. Nemzet a család.

39., Telepítésre alkalmas a helyzet. Egyelőre egy pár
minstelen család kellene ide, akik nyestámból keresnék a pe-
nyerüket. Vagy egy pár olyan család, aki egyelőre csak pár
hold földet szeretne a szüccsöve a többi. De 30-40 hold
dát is lehetne egyetere is szeretni.

40., Nagy birtok, ha nem is a földvelter szomszédság-
ban, de van a földben. Sőt a falu alatt is van egy 150-180
hold földi birtok; eladó, de a földje rossz.

41., Nemzeti szempontból okvetlenül szükséges a de-
legálás, ha már nem friss. 12 német család már van itt a
ezek nyomában önkénti fogad a többiek. 12-re is az utóbbi
pár évben szaporodott a számuk. A bécsiakkal is úgy volt,
hogy együtt húzta ide a másikat, de mégse ilyen mértékben,
mint a németek.

42., Intenzívebb állattenyésztésre és gyümölcs termesztés-
re meg vannak a helyi feltételek.

43., Jentebb a földet.

44., " " "

45., 104 ház van. 23 apórnak a házának a 12 el-
ma, ahol már nincs utód, vagy senki nincs más abból a ca-
ládából a 23 olyan ház van, ahol egyrés család lakik.

46., Nagyobb stánu jütérés az elmúlt 100 év alatt
nem volt.

47. A gyümölcszetben van 7 gyermektelen család,
29 egyrés; 26 két gyermeres és három három-gyermeres
család.

Teljes bizalommal

Terehegy 1934 márc. 25.

Gy. Gera
ref. lelkész.

FELSŐBARANYAI REFORMÁTUS
ESPERES.
Étkozott: 1934 MRZ. 26.
663 . szám.

Terchocz

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Dr. Terchocz
1934. március 26.

SZ.

193

1.

FELSOROLTAI REFORMATUS	ESPERES.
Érték: 1931 MRZ 24.	652 szám.

1. Tésenfa község kb egy száz év óta van a mai területén. Régebben a mostani községtől mint egy $\frac{1}{2}$ km-re volt, az u. n. óhelydombon. A gyakori áradások kényszerítették a népet, hogy a Drávától távolabb, magasabb fekvésű helyen telepüdjen le.
Mint a legtöbb ormaiysági falu a reformációval megismerkedett hamarosan és a református hitre tér. 1889-ig Szaporcával társcegyháza. A két egyház közötti távolság csupán 600 méter. Anya-egyháza Szaporca volt. Tanító, iskola Tésenfán volt, lelkész Szaporcán. Sok-sok egyenletlenkedés után külön váltak és Tésenfa 1889-ben választja első lelkészét Horvát Gyulát.
2. Község keleti része színmagyar, kivéve a faluvégén néhány oláhmagyar lakik. A község határában a Feketevízen túl fekszik gróf Benyóvszky Mór birtoka, amit a házas években a Földhitel bank parcellázott és így került 20-22 katolikus család Tésenfa határába. Ezek közül 5 bungevár család van. Kihívó, szinte süntet horvát nemzetiségével. (Moha inkább szerbek, csak talán szepítik a dolgot) jellemző: Egy v. o.-os bungevár lány fölvezette iskolába öcsét. A kisfiú 5 éves volt. Tripásan kértem: „No hogy hívják kishomárjait?” „Nem tud magyarul” – felelt a lány. Nem tud? „Hát hogy lehet az, hisz ő már itt született?” „Nem engedi apám!” – volt a felelet. — Ezéldem közönlök való bungevár. Tegen szelid, szorgalmas, és nagyon megbízható lány. Komoly stílusúkkal közöledett felé egy falubeli református lelkény. A lány közölte szülei a későbbi dolgot. Szülei mint a méhraj rontottak neki, „hova gondolt egy magyarhoz menni?” Magyarul nem szeretnek és nem is igen tudnak.
3. A 259 lélekszámmal reformátusság birtoka 512 kat. hold. Több állattenyésztéssel (ló és sertés) foglalkozik.

- Földjeik elég jó minőségűek. Gondozottak.
4. Terményeiket a 15 km-re fekvő Likhóson értékesítik.
 5. Még egy éve vagyok itt, azóta mindinkább romlott az ország gazdasági helyzete, a szegénység állandóan fokozódott, tehát ezt megítélni nem tudom, hogy normális viszonyok mellett hogy gondolkodik földjének igazgatásán. Ma gondolni se mer ilyenre. Elég jól gazdálkodiknak, hármas váltó gazdálkodás is folytatnak (búza, zab, kukorica). Egyébként nem nagyon értékelik megmagukat. A mezőről minden nap hazajönnek eldélalni. Láttam már magam is, hogy reggel 8 órákor még a napszámosaival reggelizett és azután indult el a 2½ km távolságra diósvizslói szőlőjébe.
 6. Félre igen szorgalmasan fognak, szönek az asz-
szonyok, amiből sok gyűrt árulnak vásárokon.
 - 7-8. Thörségiünk hírsi, iparos nincs, csupán egy ref. kovács.
 9. Az elkülönítés hatását én nem tudom megállapítani.
 10. Az egyike a 70-es években kezdődik. (Babos Pál, Benedek János stb.) Eddig nem sok ház jutott idegen kézre, értem, hogy falubeli vette meg. De most már van néhány eladó, amire más vidéki katolikus családok alkudik. (Döme József és öreg Babos Pál.)
 - 11-12. Nem marad munkálatlanul föld. Felébe nem adják, legfeljebb idősebb házaspár, akik egykejüket vidékre adják. — Szivándorlás nem volt.
 13. —
 14. Elvándorlásról sem hallottam, kivéve ha az illető vőnek, vagy menyecskének ment el.
 - 15-16. Mivel anyakönyviünk 1889-től van, így csak attól az időtől vannak adataink. 1890-ben a lélekszám 339, ma 259.
 - 17-18. Faluban csupán 3 bevándorlott nagyon szegény család van. Összeházasodás egy volt, javunkra adva reverzálást. Népiünk nem hordja régi népviseletét, csak "parádéba".
 19. Az úrgyűlöletről nem tudok, de úrnapijairól annál többet. Szegasztó!!! Az utolsó szem búzáját is odavádja egyike lány „szegénykegyéért”

20. Az egyház erkölcsi hatása csupán az elkenyert és terén föltűnő. „A Samjókánk” - 20 éves - „Flejdi” anygalom, adja a lovaknak. - ugyancsak mondja az anyja. „A Józika is ki jön?” Gondoltam a 2 éves jüriről van szó. Nem a papa „Józikáról” szót az öregasszony.
21. Hogyan kezdtek? Erre kevesen tudnak megfelelni. A kényeztetés: Itt-ott fölütötte a fejét és lassan-lassan nagyobb hullámokat vevve, divattá lett. Ha valakit lopáson értenek, az sem volna megközelítőleg sem nagyobb szegény, mintha valaki a harmadik gyermekével terhes. Ez szándékoságból nem is történik, csak akaratlan kívül. (Pl. a menstruáció nem marad el és néhány hónapos magzatot már minis bátorsággal önkényesen elvetelni) Ha valaki aztán beleesik ebbe a „hibába” az aztán „malars göbe” stb. csúfolódással van illetve.
22. Mivel manipulálnak? Ez iránt kéinges volna érdeklődni. De nálunk van egy rézreges, elcsapott író, aki egy pohár borért értékerleket volna hajlandó erről írni. Az mindent tud, az már előbb hallott mindent, az tudja melyik férfinak ki a vezetője stb. stb. Tehát: a humort ismerik, de nagy fájdalom okozó, így ritkán fordul elő. Inkább valami papságot (?) alkalmazzák, azután citrussá lehámozva vészőjét és legáltalánosabb a kín. (Fekélyösíget nem vállaltam mondani) Ezt dr. Krausz siklósi orvos által szerrik. De ez is tekintélyt vesztette, mert a „Petik” menyegskéje is nyugodt volt a kura után és a kisfia $1\frac{1}{2}$ éves már. (nem használt)
- 24
25
26. Illik talán az egyik cigányasszony (Tárvári Dávidné) a néhány hetes magzatot „elkeni” Ennek folytán önámítás volna azt mondani, hogy „az egyke sünnőben”. 1900-tól 1930-ig 72 a fogzás.
26. A menyegske dolgozik, különleges megkímélést

nem észleltem.

27. Az anyaság gyakorlását nem tapasztaltam, amíg egy gyermekről van szó. Ellenkező esetéről már szóltam.
28. Gyermektelen házaspár 5 van. Sajnos, ezek között szerepelek én is. Nálunk tudom mi van rejlik, másoknál természetesen nem ismerem az okot.
29. A másodszor szülő nő helyzetét legnagyobb sajnálatomra nem ismerem, mert 4 évi itt létem óta még ilyen nem történt.
30. Störzli rokon összeházasodás nincs nálunk.
31. Néhány tuberkulotikus beteg van. Lőt himondostan luetikus beteg is tudok, mert az orvos bizonyos ügygel kapcsolatban nekem megmondta. De mennyi lehet ezek mellett?!
32. Hozzájárnak e a nők találka helyekre, ezt legfeljebb mende-mondákra építhetem. Előbb említett emberem több esetet ^{írt} ~~említett~~. (Mennyestekről) De szerencsétlenül esetet nem ismerem. (Értem, hogy nagyobb port vert volna) Lányok meg nincsenek, csupán kettő, így azokról sem szólhatok. (Az egyik pörbe volt a mostani csósszal, mert az azt beszélt, hogy szerelmi viszonyt folytatott vele. A csóss 45 éves nő, a lány 18 éves. Nem tudom az eredményt még.)
33. Népiünk ettől a baranyai büntől eltekintve nagyon jó. Tiszteletstudo, jóindulatú, templomos. Lélekszám 259, az 1933 évi orvosvizsgálók száma: 383. (Távozt még bővebb utv. nem is volt.)
34. Vannak komoly keresztények is. Egyik 58 éves presbiteremtől hordjuk a fejt. Eselidem több ízben említette, hogy "a János bácsi azt mondta rögtön meggyek." A lány néhány percet várt. T. i. a presbiter imádkozott. (Prizozay könyve van) A nép nagy elismeréssel emlékezik meg az ilyen családokról.
35. A fényűzés a ruházatkodás terén nyilvánul meg.

Divathódolata botrányos. Szinte verseny folyik az öltözködés terén. Felséggemmel sétáltunk a mezőn (2 éve) és a krumpliföldről kiabálunk egy lány. Megállunk; "Csak azért állítottam meg tisztelendő asszonyt, hogy hol varratta azt a ruháját, amit vasárnap viselt, mert én is szeretnék olyat csináltatni."

36. Nem hiszik el, hogy kipuoshat Baranya. Lehet, hogy ezt nem komolyan gondolja, csak szegényli hogy ő is a pusztítóhöz közel tartozik.

37. Nagyon sok írtakat nővel beszélgettem erről. Szinte bűnbánóan emlékeznek meg a régi felpörgésükről. "Tizenegy komaasszonyom volt, mindnek egy kéje volt, szegénylettem volna, ha nekem 2 van. De ma sajnálom, de már késő." (52 éves)

Szerintem nem annyira a menyasszony és férjén múlik a dolog, hanem a "születés" "isten öröke!" Azt mondja a napam, hogy mehetnek amerre látok!

38. Nem került ez a kérdés szóba. Egyébként tudja, hogy jó harapinak kell lenni, adót harapítás kötelesség fizetni.

39. Telepítésre alkalmas hely volna a gr. Bemjovszky-féle birtok.

40 (Lásd 39.)

41. Inkább a kath. térhódítás miatt volna szükség telepítésre. (református)

42. Népiünk földben szegény, állattenyésztése fejletlen.

43. (Lásd 16. kérdés)

44-45 Házasraim 62. Fikürülő jelenleg 3. (nincs utód)

46 A 62 házból legalább 35-40. Nagyobb számban kitérés volt, de mind visszatért.

"Pusztulunk vesztünk, mint eldött keve széthull nemzetiünk"

Angyalok égi szózata sem elég az egyke meggátolására. Radikális megoldás: Örökösdési törvény!

Vége.

Turony református egyházi közköze az 523.-1934. sz. egyezési felhívásom.

Általános helyreállítás.

Turony község Harangya m. Városi járásában a Tenkes hegy északi lejtőjén a Sikló-Pécsi országút mentén fekszik. Keletre a bouffogalás idején a helyi. Kezdetben királyi alatt már ősmagyar település lehetett, hiszen a templom, mely mai napig a református hívek használatában áll, már 1125. körül épülhetett. II. István magyar király idejében is pedig a Konstantin népszerűvel való kapcsolatok hatására a helyi görög katolikus hitvallású magyarok számára, mert a templom építését, stílusát mutat. Egy időben épülhetett a gyűdi-máram. kőth. templommal, melynek egy része építés stílusát az anyagi megerőltetés károsította. Turonyhoz. A községben keresztelvényes országút már a rómaiak idejében hadfelvonulási út volt. Ekkor Pécs-Buda között és más ilyen minden idők útjait átvezették. Elvezették a határjárás, a mohácsi vért, a Kurucz-Labancz világ dűlőit, a 48. században idők viszonyosságait. A dűlők ideje alatt a lakosok megerőltetés felhívottak a Tenkes hegy és a falut környező erdők sűrűjében, a kőszekadéris rajta helyein.

Itt feljegyzések a Mohácsi vért megelőző időről ismernek, ha voltak is: az inváziók ideje alatt megsemmisültek. Lakosai az új hithez már a református mozgalmak kezdése óta csatlakoztak, valószínűleg pappal együtt, hisz a templomnak birtokba és használatba vették. Valószínű, hogy kezdettől fogva katolikus őrállomás lehetett egyidejű. Az 1709-iki Rákóczi felkelés idején, az újjászervezés alatt a községet a rácok felgyűjték, a templom is leégett. A lakosok ekkor az országút mentén fekvő községet elhagyták, a Bócsa község felé eső völgy kávéba húzták meg, melynek ma is neve Turony a nevesített helyen 1730-ig, mely idő alatt a templom felújították, állították, mikor 1730-ban visszatértek előbbi lakóhelyükre, a templomot ismét felújították, a meglévő felújított a mai is meglévő kőbarral körülvették. A templom nyugati bejáróján elé 1827-ben víz, sugarat fordítottak.

1849. évi június 10-én a debreceni országgyűlés a Habsburg-ház elfoglalásának kimondása után általában felkelést rendelve el. Kossuth Dániel marócai praeorás farsang fővezérsége alatt mintegy 10000 főből álló felkelő sereg, baranyai felkelésnek táborba állítottak Turonyban is állást foglaltak a Siklósi váról Stokutya nevű kapitány vezetésére a Pécset felé vezető sorkatonaság, granitárok ellen. Az országút mentén a községbe vezető országút mellett a helyi erdőket az országútra vágták, hogy a felvonulást megkönnyítsék. Az élővizeket felállították, a felkelő sereg pedig a községtől északra fekvő „Elő-erdőben” helyezkedett el. A granitárok Csarnota felé kerültek meg az erdőt s vonultak be a községbe, az élővizeket - kik nembe vették - ledönték, köztük három hidvégi ládát. Agyúkat is látni, vele a felkelőkre türeltek, kik a harcot ellenükbe fel nem vették, hanem ellen állás nélkül a kárák-feljárás és csak néhány puszkával rendelkező felkelő sereg megfutamodott. A községi bírónak a fia, 18 éves lehetett - a mint a Turonytól lejött, a harangját felre veréssel figyelmeztetve a lakosokat a menekülésre - elfogták a harangját elvették rájuk veréssel a járók baksai vezériról, ki a falu kímélésére akarta őket kéri, őt elvették s a falu másik végén sorkatart adva rájuk kivégezték. - Bojórán a faluba, a hatalmas borsos fali uradalmi pinetát feltűsték, s agyúval jókedűben egy 225. alós bocor kordiba lőtték. Ezt a kordit én meg látni, a melyet az országút mellett az a helyen hagytak, ahol voltak. A paplort, ismét felgyújtották, ekkor elég az erdő is. Leégtek az általában az utasok a templomtól nyugatra. A gyűlés az új felújított fodor fodorok ellen felgyújtott agyút kiderítették, kisbágyat feltűsték, az anyagi felgyújtás merint bele is halt ebbe a munkába.

Aggodottak még 2. öreg földművesek. Jeltették a hegyi pincéket is, a kordok faudait beverték is a bort elfolytaták. Mint az 2. kézig állították itt, miközben, általában áriazással mellettek magukat mint az anyakönyv első lapján olvasható, - Jódor István feljegyzéséből, 1892. ben jött a Turonyb. az inácsiát átelt öreg emberek körében elterjedt nékem az eset lefolyását, köztük Kautogyryi István csarnokai lelkesen mint Hecsaun, - mejjével együtt. -

Révi let adatok. -

Turony község az 1873. évi feljegyzés szerint 78. - házakkal Várapel. -

Lakosai miniszteri református magyarok, 2. Varga nevű rom. Kath. vallású családoktól - lével, - és Meinholt Alajos nevű német kármesteri uradalmi orvosi családjaival. -

A község lakosainak száma 300. lélek körül van. - Ma is körülbelül ennyi a lakosok száma. - 1873. körül református lakosok főnöke 212, - gardák száma 76. - Ma lakosok főnöke 102. - Gardák száma 47. Református lelkész száma 156. - Rom. Kath. ok száma 112. - Közbizalom mint belső körülményekről szóló, egy kézikönyv nem alacsony jellegű lakos. -

A község birtok állománya 102. hold erdő, 226. hold legelő, 21½. urbéri felek, 186½. főtulajdonosok. / mint az 720. Kat. hold, melyből 620. hold tráta, a többi föld. - A Török hegy lejtőjén völgy terület, jó minőségű bort terem. - Köllője majt minden református gardának van, e mellett a környező felektől sokan vannak völgy birtokosok. - A börtörvény jövedelmese gardaig. - Az erdőn kívül a községtől észak-nyugatra Turonyhoz tartozó mint az 25. hold tráta, a multban is területen erdő, - melyet mostanában vett meg György János ürmögi birtokosoktól a pécsi Vékercsényi, és csatolta a községhez mellette föld, tulajdonát Képesi Ezerégy névvel, mely mint az 100. holdnyi. - A Török hegy erdősegeiből - mely mint az 1200. hold és egy titkos társasbirtokosok tulajdonát, - mint az 60. holdnyi a Turony területéhez tartozik. - A földreform alkalmából az uradalom leadott turonyi föld birtokosok mint az 30. holdnyi tráta és csere utján 5. házhelyet kis lakásokul. - A hárszám ma is annyi mint 50. tit 100. év előtt. - Az idők folyamán újonnan áll 4. házhely, legelő a hárs, de nem építettek föl újra. Ugyanennyi épült a földreform alkalmából, - melybe rom. Kath. vallású lakosok jöttek, iparosok. Bográz, borbély, utkapari, Kovács, mint az 10. felek. Meggyes, hogy 50. év előtt, lakos még már év előtt sem bocsátott ki a község egy házt, hogy annak számára új házhelyet álltak volna építettek volna hársat. A helyet ugyanaz, mint volt 50. tit 100. év előtt. - A hárszámek által itt ritka eset volt, ha volt is, Várapel, az bejött más hársok, vagy fűzhek mint vagy itt, vagy vidéken. Így egysíkították ki egymást az egyes családok. A Várapelnek újat állta a Községörök új elhagyatására, a járványos betegségeket. 1870. évtől 1900. - ig 297. halálesetből 147. volt a 10. éven alul elhaltak száma, különösen jelentős a török, Kanyaró és a Tiflteria, az hogy a ki megkezdte, az bele is halt. - 1900 - 1933-ig 157. halál esetét már csak 17. a 10. éven alul elhaltak száma: a reformátusoknál. -

A múlt században. Keves változattal és idők óta kevés változatos csodáig inga-
dozást mutat. - A lakosság megfigyelésére különírták az utolsó 80. és 85. évi
csik, - elöltözött a faluból 5. család, - mintegy 20. szaggal, 2. család Miskolcra
ment keresni, 3. család elköltözött, családok elköltöztek. - A világ-
háborúban elhalt 12. egyén, a többi családok kihaltak, utója nem maradt,
mert egy-egy családból a járványos betegségek elvették az örököst, az egy más utai
váltottak sorba, - a házak birtokot örökölték vagy megvették a földet. -
És a sor vége még az utolsó névvel álló 8. családdal. -

A belöltözött új lakosok végzettségük szerint, kik legfeljebb csak egy üres házba
szeltek megválni. - A hívek állomány 9/10. - és végre ma is református
gyülekei. Mindegyik lakos a faluban mindegyik még 2. bádai Miskolcra
mint bádai lakos a faluban, de csak is magyar értelem, magyarul beszélnek. -
Ugy az iskolások, mint a beöltözött munkás, mozgalmak, szakszervezetek.
Ismernek, páránál életükben sem mondhatók. Csak életükben, elterjedt
attól, hogy a gyermek itt születik. Neki 1. gyermek elég, legfeljebb 2. -
a 3-ik már ritka mint a fehér kő. - A papját - kinak családjában 7. -
gyermek közül 6. el, lecsúszta, de belőle is izigyi, magára nézve ezt
tartani a legnagyobb átoknak. - Az ipari pályát megvették, leveti,
vagy az egyet nem is a házi iparosnak. - Régi szokás, szokások ma
előké ismétlődnek, az öltözködés mint az urak, különösen a fiatal
nők. Mostanában aramban a kedvesen gazdag: viszonyok miatt
mindegyik az öltözködéshez, exifilozófos, divat majmolósok. Az
az gyűlölet általános vonás. - Kedélyhangulatok nyomán, lelkiük lehorgolt,
az élet robotasai, tudásában vannak az emberi sorokhoz, ölméleti
életükkel s fátalisan beleszűnnek végzettségükben. Már még maguk sem
tudják. - Nem hallják meg a megfőrt hűvös kőt s mióta a leromlott
gazdasági viszonyok miatt még az anyagi bajok is nyomják: mint kedvesen,
lehorgolt, buskomorebb lesz. Haragzik magára, haragzik mindenkire
Deben áll az Istennek. mert csak az önmagát bálozza és az anyagi világ-
furai értékek előtt. Pedig: "Mi kettővel valóink, ha az egy világot
megnyeri is, magát pedig elveszti és lelkében kárt tesz". - Jaj nekem
Korazin, Jaj nekem Bethsaida! De mászta inkább Jaj nekem
Kapernaum, - Baranya népe. Drágán emelték a papok alá vették, -
mert nem becsülták meg azokat az isteni erőket, melyek te benned vannak.
Oh Jára csak beteg leánya, hangosok a te nyomorúságot: Ki gyó-
gyít meg Aigát? - Hangzik felett Jeremiás profeta neve. Csak a doktorait
körül állják beteg apákkal s konzultálnak felett s tanácsot adnak
a teendőkre nézve, pedig az áll mellett ma is a Bethsai beteg sorsa: Akar-e meg-
gyógyulni? Kérdés felett. Mert erős akaratot nélkül nem lesz gyógyulás. Jaj nekem
neki. Vedd fel a te nyomorúságot és járj, járj az ő kőben és meggyógyul, derül mint
te, mint a te házat a nap.

Türozy

Isoltákos napom! A valószínű igazság az, hogy meg kell várni
nagy gondossággal és türelemmel, hogy jó jó, ritkán jár.
Nem az, jó isten, és minden más.
Nem jó lelkiismeret? Elég, csak be kell látni.

Készen áll a kitérőre, majd az önkéntesülte kimutatás ar 50. év elött, és a mostani
állapottól hátrahúzó és valószínűsít, jelleme a változás elött, - ehhez azonban
ide kell.

Türozy 1934 Május 24.

László Sándor
Türozy, László.

TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Kimutatás a születések és halálozásokról

Turony (f. baranyai c. m.) anyaejzharból 1900-1930-évekről.

Év.	Születések			Meghalt		
	f.	nő	Együtt	f.	nő	Együtt
1900 -	2	1	=	3	1	4 = 5
1 -	2	3	=	5	-	3 = 3
2	2	3	=	5	1	2 = 3
3	3	1		4	1	4 = 5
4	3	2		5	3	1 = 4
5	5	1		6	6	4 = 10
6	2	2		4	3	1 = 4
7	-	3		3	6	2 = 8
8	2	1		3	1	5 = 6
9	3	3		6	3	1 = 4
1910	1	1		2	3	1 = 4
1	-	1		1	3	4 = 7
2	1	3		4	3	3 = 6
3	2	3		5	-	2 = 2
4	1	-		1	3	2 = 5
5	2	1		3	-	2 = 2
6	-	-		-	3	1 = 6
7	-	-		-	1	4 = 5
8	-	1		1	2	4 = 6
9	1	-		1	-	1 = 1
1920	2	2		4	-	3 = 3
1	1	1		2	4	5 = 9
2	-	2		2	2	5 = 7
3	1	3		4	2	4 = 6
4	2	3		5	2	4 = 6
5	-	1		1	2	2 = 4
6	2	-		2	3	1 = 4
7	1	-		1	1	3 = 4
8	2	1		3	3	2 = 5
9	2	2		4	1	3 = 4
1930	-	4		4	5	2 = 7.
Összesen			45 49 =	94	68 85 =	153. -

Teljes 30. év alatt vülsz: 94. ~~100~~

" " " Meghelt: 153. -

Halálra: többlet: 59. -

A kimutatás kitétele:

Turony 1933 dec. 15.

Lutástan
ref. lelőn.

A vajdasági ref. egyház története.

^{ben}
1214. Fajnsló' Rónépet IV. Béla király Öbörge auborimán adományszta. Fajnsló' Rónépről az első hiteles adatot IV. Béla magyar királytól 1267-ig először keltetett okmányból olvashatjuk, melyben két testvér Péter és Pál Károly vármárával szabad jobbágyai felajánlása Borovai vármezejében jelző Waislow nevével földjüket, a nyugat felé nyílókat. IV. Béla leánya Margit sűrűsödése Templom épült az új birtokon, amelyet 1268-ban V. István IV. Béla fia új bel megerősített az apácák számára. 1300-ban III. Endre király nagy privilegiumot adott az apácák számára. 1354-ben Nagy Lajos király a keddi vásárnapot engedélyezte Fajnsló'nak. Fajnslóba és környékére a török hadakozás idején 3000 tatár telepedett le, akik a lakosságát minden vagyonuktól ki fosztották. Fajnsló nevében Rónépeben Húsvét és falu helyi elöljáró van egy nagy domb, amelyet tatár telepszésnek neveznek, a mai napig is, és a hely volt a tatárokat temetőjének helye, ahol harminc évszázad maradványait is találhatjuk.

Fajnsló' múltja elejéig el van felejtve, a történelmi kúria. Az első itt ott két fényes leírás van. A reformáció idején hírlón Mihály van megemlítve, mint Terítőlel. Az, aki volt lelkes nyert meg a reformáció egyházát. A vittenbergi egyetemen vérték királyi ifjúként kényszerítve. Baranyai János, Koppány István, Szegedi János, Harsányi István, Bopcsai András, Ormankői András segítették a kereszténység munkájában. Később István Mihály híres reformátor lelkész és Rónépeben az evangélikus falkáit. A török megállás alatt voltak nemzedék Fajnsló' lakosság, folytonos züllatás miatt volt. Azok mellett voltak a török is adókat a magyar királytól is. A török megnagyobbított helye volt, amit rebelták jontapattal a népét, amely a volt züllatás elöl, az erősebb menedéket, mert a ellenük belátnakait jelzőjött, és nem csak a szűk körökben maradtak. Még a Templomok is lebontották a török és beépítette várakba. A gyermekek is elvették adóba és ezáltal jammisak is maradtak. Minden portát (Nyom) fiktív adót. Kínosán jötték volt rájuk, vásári adó, Rócomi, útlelet utáni adó, hajtókat utáni minden jötték. A Magyar földet is állatból és terményből adókat a kinek.

A törököt kiűzők után nemzeti napot virradtat a be-
rangyai protestánsokra. I. Lipót király Radnagyt Mátyást
nevezte ki Péter püspöknek és főispánnak, aki előzőleg
módon ültette a ref. lelkiséket és tanítókat. 1731-ben
iff. Pápai János államellátó ref. püspök feljegyztette a
meglevő egyháziakat, és követte megemlékező kifizetését,
amely a M. Senioratus Superioris Barovicához tartozott.
1746-ban Pápai János (Textoris) János elfogadta a vajslói
predikátorokat, de nem soká maradtak békében.
Mert 1747-ján 2-án az alispán Berényi Krisztián püspök
püspök és több más főpapot jelenlétében fegyveres kato-
nák és hajdúk által erőszakkal elfoglalta a vajslói
ar templomát és a predikátort kiűzve a paplakról.
Ezt megelőzően Bogdásán is elűzték a református
templomát.

Állomány Andrej senior apr. 18-án Rét levelében 1747-ben
Tudatja a superintendensnek, hogy Berényi Krisztián
püspök (és több más főpap) a vajslói és bogdásai
egyháziakat plebaniákat rendelt. A predikátorok még
korábban tartózkodtak, de az apácák fejedelmé-
nek megfogadta jószágait józsa a vajslói predikátor
ellen kiadott rendeletében, elűzték a falutól és avel-
tását parancsolták. A parancsokat még mindig
végrehajtva és nem helyt állt a magyar hajdúk
teljesítik.

A vajslói és bogdásai templomokkal megperzsen
egyháziak embereket költöztet be és bevonja temp-
lomait minden emberre vért, elég hosszú ideig fűző-
dal minden embernek nélkül, végül Rétbeig el-
jött és harcoltak. A vajslói és bogdásai egyháziak
Bécsbe minden járó követei azt a válság megérte, hogy
megvisszavonták a rendeltetést költöztet a megyébe, de
azt mindenképp nem hajtották végre. Mindkét hely-
re plebanusok állították és az elvon a predikátorok
eddig adni nem fogták. A predikátorok kiszorultak
Cathelytől is, és ismét kiűzték magyarázban vég-
ül. Meddig maradtak itt is, nem tudni, mert a
bogdásai predikátor naponta hi van leve a püspök
főnöki aint, a birtok barátok javainak így itélték
Bemkovits pedig ráparancsolt a megyei vajslóira.

hogy mielőtt a vajmlóra ér, a predikans elidőztűljen a fa-
luba, külsőben érens jege haraggat.

1749-ben nekünk vajmlói ember haragát, beydászai nevezet-
be ment kéisbe oly célból, hogy templomunk és pap-
lart nem adatik vinná, legalább templom és pap-
nainak a más hely adanak mellet. Maguk nevezet-
lően, másokat kértel kélen utaravolót. A külsőket
júluis végen érte hára, hogyin magukkal a helyfarko-
nástól Baranya megyébe egy rendeletet, melyben
meghagyták a megyéket, hogy ezen egyháziak ne hi-
borgassa, s mások által kiborogtassanak egyet-
hárem öfelvételre törőbbi intérdeleny maradjá-
nak, az eddigi állapotban.

Pápai Tecton's János predikátor a vajmlói és hirtve
latalorot kénségyen panaszolá a 1764 okt 22-én kélt leve-
lőben, hogy a 1763-án októberben szeptemberben kaisz-
képben és felvételre adott instantia a miléppen
itelt instantiának a felvétel (Kis) Consilium
nem elöb hárem maj. 28-án olvasta elötmint
Kétes Köté Jure fönyolabro vinnak híptvári kiz-
telés jlebanus kéltin in egyes jlembetiben, ma-
saj hártban, és artan ében kédes élt kédesek:

Kédes: A vaislial instantiájul a az elevaratere-
deret? És ha az probilgát meg ypassáit? Felletint
erre így: kéltin is kélt instantiának kélt tudh éj-
ypassáit, ezen instantiának mint és felvétel
apostoli kirágné amanyint és consilium mint a
nemis vármegyének fittirgái. Kédes: Miléppen kélt-
tel kaiszloban a mi isteni fittirgát? Probitorral és,
vagy mesterrel? Fellet erre a legöröcbb 77 éstentő
jépfu, irasignat régi hitelés ispanya Károlyi György
Mieppen: Kélt vag hi éves ypermet voltam, mint és
atgáim és predikátorok semogát, a vaislial elho-
tár predikátorjokul és hogy kélt Komáromi János
volt in predikátor. An kélt is volt, de kérték nem
kizár. Kédes: Mit kért kélt a mi isteni fittirgát
kaiszloban? Fellet: kélti arc nem emelékül. Kédes:
An kélt templom mit kért égtetést, mely kélt fittirgát és mos-
tani templom kérti kihorítat és régi fittirgát?

F: An clôt Rôul senti se tuj'a. K.: Miror loodtal? F: Warvadi gzoŋ, erclôt Rethô hijân meppoen enten-
dôvel. K.: E mortan fenn illo Templon si enge-
delmeibâl épittetel. F: A mi nappatziind a toot
birtoribâ erên, meprevereteneu e anitân napp
keopeli csâizai, allori may, aronây hi âl'a idejêben
ey hi det templonot épitteteneu, mehet mi e
munt adig tain ayathunt, miy erclôt Rêvê enten-
dôvel Felicjes mortan is in alledô Rind amonyant
Reppelues ifenforma eny edelmeit hallatut: a por-
testantot remladoro' templonait meyerenthetit,
erloven mi is, munt masol, hi det s mâr clom-
lot, Rothaden fâj'u templonuntat, mivel hi-
lâmben elroth alt talpai mian nemlehetit ij.
Jatâlpadra s mivel meprolontunt nappetbra
is meprovitetut anon helgen, de erat amupiral
vale nappot, hoy muntân kezultunt, ejjen meytel-
tont. Kêvê: Hi Rethôjêvel épittetel? F: Mayün-
Rêvê. Kêvê: Miror épittetel a mortan fenn illo to-
tâl clôt templonot. F: 1743-ban rendit et 1745-
ben vegerit. K.: Miror e midéppen törtentâr
elvetel. F: Eren fâtel meyéputt templonun-
tât telunt clonteni ijelêw in Frajbân vice
ispân nunt; ali a villôni templonot is le-
vâjta, ali is clôben art végeste, hoy temp-
lonuntat maguntat elhânyatja. E vépre nâr
hiltet ey Râtonâtoel ifenforma cêntit: a vâtozbi
bris' erclôtjêvel jêjjen honân Peire. Nem erontetut,
meit Rêvê idôvel erclôt a crepli helyrêptchicletit
hasont' formân behâttâ e adig a Jozsâfot el
nem tocsâttâ, miy ijennan fâtel épittet templ-
lonuntat el nem hânytât. Mâs ednor hiltet ey
hâdnappet e dovas Rêtenâit, hoy meppoyvân biân-
tât chujpe Peire. Mi clonni, rôt meppoyvân is
nem enyethit. 3-nor hiltet 3 gyaloy hajdút, hoy
anol vigenet be val arit rontitunt. Mi erclut it,
munt a Rêtonâtoel e munt e munt aditunt,
de rendit meppoyvân et Rêvê nem hâjthit.

4-mer katariinlban levõ vanaigustja mellest levõ er-
tohen eljeitvõn a hajdõt magut at, leelledet, heq va-
latit an niten eljephananal is anutan lèt tarrainde
nerereit mellest eljeovain megletoitit is Peisre el-
vittet is hat magotij ott tartettat. Is idõ alatt
emlitet vice röpain iirunt is rijoit looppait is
ott moudotta: Seyeingel, ha alary atet, heq Templomus
tot meymar adjen, hiltjetet Peisre!

Meysleledtut is annint emberunt ayens Kirinij
vittet horta tudduuka e velt a parannolat a No.
vårucyire. „Anit elledit elledetui, spünjemet
mey? Märodnor e veyetitet templumunt fe-
let: Haggaret meq, de vetenet el tölunt? E veyre die

2 jannuari 1747 magneittõs ayn jussot is fõispan
Berengij kispandurunt emlitet Trajlanadain vice
ispan jiral. Piporis jneport is Tempõ'saintõ vice annis
jaguniatel joggvices katonatlat Templumunt
meynälletta is firt. Predikitorunt meymon-
dotta, heq a templumot elven. Kerdette predika-
torunt: Mi on venne el Templumunt?

areit meit No. vårucyire parannolatja ellen
ejittetet. „Jannu Peisre met nem engetvõn
nem on n, as n art k. alotta: Non veni dis-
gnitare, eyeingel kor, otel fejnetet is rindatet,
kontõist be an aytet. „Miten is met Peisre,
ne esleledje: s ne veyre el a meyeingelner mag
kõttijel ejittet templumunt, kettur is veltettij:

Nem haggan a chornel, nem haggan a chornel.
is veyre a magneittõs jlot levõ alladra hajtojiet tette-
võn, anon ey embert jellittet s an ivapallatõs kervette,
anon embertõs belildvõn, eyel an jto cros xärijel fejnetel
loverette is anutan a magut kõvetõllet templumunt
ba bement, ott fäbõl elait crinältatõs is miset
meltat. Is ey veyreittet templumunt jlot märodnor
veyher vittet, templumuntat tölunt elvettet. Enet
nem eljedre haraupuntat is parochialis häpuntat
is elvettet is päijusta plebanunt allitõs bele, noha ey
reuterlados sinesen fatiunlban smont is templum,
parochialis hä is haraup neltit vappunt, annit die

2 januári 1747-ben kapattunk, sőt még rosszab-
búl, mert köztünk minden halgató mellül plebeius
mellennél földjeit, réteket elszelaltá.

Tavaly tavamál predikátorunk számára a clóbbeni
kertés bevetéskül s ő lezzelme kirapáltatta, nyár-
ban réteket erlennianbul predikátorunk számára
megtanáltattuk s ő lezzelme folygýteté, behoodat-
ta; emel predikátorunk számára meyrántott szén
nautó földmúlát bevetéte. K.: Mostanában mi-
bél alarnal más templumot építene? F.: Fából és
sárból. K.: Merroát vagy minéenne nappáig ut
kirármal építene? F.: Tíz élnyi kossút és hársat és
nélenégút, vagy ha esal adron leme is, mint a cl-
vek nyolc és vétes, kossút, 3 és néles. K.: Ki költés-
gével alarjál építene? F.: Magunkólal. K.: Glány nemé
van vallásunkhoz való hajnlóban? F.: Tízendét en-
tentét meghalattál 243-an. Kisebb idejűel 185-en
vagyunk.

A vajnló refeyghu leprepíbb mültjára vet fényt
a 1817-iki gúspót láteyítas kirdésére - alsó felelet.

I. Ar. Ellenia.

Fajnló mater erlennia nemes karanya vármegye-
ben a felső tractusban birja a felsőes királyt magyar
indvari Ramara a religio fründusa sorában.

Mikor kezdőlet? Mitől fogva van említésre?

Micuda fátumai foltat? A leprepíbb emberel
említésre kerint, mióta enna helyen áll a
helység, mintegy 130 ententó; mindekor anyá erl-
lénis volt, sőt még ott is, ahol clóbb állat. Névre-
tes fátum: a hoz 1747-ik ententóten januári 2-ik
nappán a nemes vármegye által a templum (mely
1745-ben volt építve fából) - an egyen parochiával,
földmúl és egy Rinnig karanygal együtt elvete-
ten, melybe róma. Reth. pap horattatott be, mindeven-
által a predikátor (aki is volt kéhai kirtéletes Pápai
Tarais feinos) ki későbbben semmora lett is egyen ha-
láláig itten molyált, meymaradon. Attól fogva an
isteni kirtélete egy pajta molyált, s mint 1785-ik

intézkedés harang gyanánt egy feltételekkel rendelkezett. Kilián volt az emlékeztető fogva munkáinak kiadásáért felelős, amely 1796-ig értendőben maradt el. Szalai János 1784-ig értendőben hozott be legelőször.

A leltár néma mennyi? 949.

A templom torony műve épült? Micsoda materiális? Micsoda állapota van? A templom erős materiális, de a mennyiségét kétféle 1784 és 1785-ig értendőben épült, torony nélkül, tölgy fa színtel, el, mai márt. nor lefektetve, allalmozás állapota van.

Torony jelen bárányal erős materiális 1789, 1790 és 1791-ig értendőben építetett.

Mit lehet elértetni a presbiterialis gyüle, a cé-
zés vételeben előrel a vereség és egyenlőség
elő háttérrel a torony és isteni kiegészítés nem
gyakorlat? Kiegészítés most ismét? A veres-
ég és isteni kiegészítés nem gyakorlat előtérrel, a
megyítés. Külön lakó háttér nincs.

Más cézés vételeben előrel néve a elleni je-
nyítés gyakorlat a nincs, éppen a háttérrel,
vagy előre valamely betérlettel előrel-
térrel párosítva, a háttérrel által meg-
térlet. Az egyházi történet.

Az előnyök 1746 május elsején kezdődött,
melynek tábláján a következő feljegyzést találunk.

1746 N.T. Tectoris Pápai János in 1746-ig fogva

1772-ig viselték a két törzset és egyenlőség
seniorát.

1772-ben még életében N.T. Pápai után a fia J. Pápai

János in succedat és volt 1777-ig értendő 13 évi-ig.

1777-ben kezdődött J.T. Szalai Pál in, hi ismét.

amikor ismét ismét ismét 1787-ig.

1787-ig J.T. Szalai András in succedat J. Szalai után

és megilt is 1787-ig értendő 1804-ig értendő 1804-ig.

Mint a clotte való in, eleget és ma int

in dezerítés és 1804, melynek magán int

maradt veje N. Szalai in, in.

1804-ikben T. Ferencz Sámuel követte és volt egy
entendő és hányag. 1806-ikban T. F. Glecc Sámuel
is követte és volt is két entendő. 1808-ikban T. F.
Jabosy Mihály is állottatott és helyett 4
entendő. 1813-ban T. F. Deéz Benjámin is jött
be és helyett valamint két clotté volt két ba-
jor követt 4 entendő. 1817-ikben T. F. Szentgyörgyi
is helyett és két hányag és meghalt 1818 aug.

31-én.

Egy márt 1800-tól kezdődő anyakönyv tábláján
a köveiről jegyzést találtam. Pro Memoria.
A válsai érlelőnél a Rák gyűjtés után va-
lamely bizonytalan időpontban követték fel-
jegyzéstelli társat, amint a N. Fructus kö-
vetéseket voltak.

Komáromi János és mások voltak bizonytalan.

Fabóai 3 isten.

Narrati András

Rabosotaki

Erősi János

Földesi Mihály

Peri Sámuel

Váti János 3 isten.

Palotai György

Fővér Ferenc

Földfalusi György 3 isten

Csörke Sámuel

Feresmári Sámuel

Bodóczy György

Büskai András

Vessprémi Föld János

Pápai Föld János

Egyik felvételről szólva a Pápai Föld János
után itt helyett kellene nevel. A juti sorrendben.

Kellene voltat Bátor János Eplán 1818 aug

végén 1819 apr. 24-ig. Gál Sándor jött Kovács-
dáról 1819 apr. 25-én 8 nival két kellenetlen-

sej volt a gyűlésre eldávott 1822-ben Pál
Rák, helyébe pedig jött Páláról Nagy Ferenc 1822-ben

de mivel neki is sok rugótlane volt egyenlrel és
a gyülekezések s másokéban több rendbeliként is tet-
tet neki, elment 1825-ben Kálldre, utána pedig
jött Kálldrel Jeremiás Sámuel 1825-ben, ki
mai elébb 1804 és 1805-ben is volt lellipásztor. Hay ő
kedvelt lellipásztor volt a gyülekezetnek nemcsak
abból miatt ki, hogy 18 éves telttett itt egy húsvétkor,
három telttett abból is, hogy az időjében több rendbeli
épitkezés a jórend érdekében sok elmerül és hagnos
miseresek történt, az egyházunk egy ki egyházközség
pedig analjútalmastól eldöntött, hogy tanácsbírósá-
ga válassza ki.

1843-ban belovetkeres halála után Bogárdi Menő
Sándor jött meuterél 1844. apr. 24-én s mielőtt ő 1848 ta-
vanai firkolva Tivorek Heteny Daniel nagy harsányi
Ráplán válassza ki meg, ki is 1848 június 1-én hirtu-
lalt elgyalalta is verek men egyházi ügyeit 1885. apr. 7-én
belovetkeres haláláig. Utódaik meg válassza ki Batory
János nagy vázsi lellé, ki 28 éves nagyvázi rendes lellé-
redésé után kedvelt leveitét megvála tejtő Kyslóba
1886 május 3-án s nyugamason ki 9-én N. T. Dányi Gábor
nagyvázi lellé s egyházi ügyei tanácsbíróságtól hirtu-
latala nemegyszeren te állittatán hirtales
munkáidat Jtenteu verek bíralsam el eldönté,
meghalt 1919. apr. 22-én.

Bay Jeno hirtéji lellé gondolta a gyülekezetet 1920
febr. 22-től 1926. márc. 14-ig.

Talán Sándor volki hirtéjato lellé válassza ki meg
1925-ben és hirtalalt 1926. márc. 14-én gyaltta el és
szegél a mai napig.

Lejés lelléket veltat. Batory János lellé időjében:

- 1., Siles Sándor 18 éves theol. 1902 nov. 1-től 1903 május 20-ig.
- 2., Bernor Péter 18 éves Ráplán 1903 okt. 24-1904 nov. 3-ig.
- 3., Pizall János 18 éves theol. 1904 nov. 30-1905 máj. 27-ig.
- 4., Talán János I viggát telt Ráplán 1905 okt. 3-1906 júl. 3-ig.
- 5., Sándor István theol. 1906 júl. 3-1906 sept. 3-ig.
- 6., Sipos János 1906 okt. 3-1907 sept. 3-ig.
- 7., Szegedy János 1907 apr. 26-1907 nov. 1-ig.
- 8., Simon Esztermond 1907 nov. 1-től 1908 okt. 31-ig.
- 9., Rái Jeno 1908 okt. 31-1909 máj. végéig.
- 10., Csánsi János 1909 sept. 23-okt. 7-ig.

- 11., Simon Kriszta 1909 okt. 7 - 1910 márc. 12 - év.
- 12., Csánki János 1910 márc. 12 - 1911. ápr. 24 év.
- 13., K. Nagy János 1911. ápr. 29 - 1914. ápr. 24 év.
- 14., Bajor Bálint 1914. ápr. 24 - 1914. dec. 1 év.
- 15., Simon Kriszta 1914. dec. 1 - 1915 márc. 17 év.
- 16., Póór Mihály 1915 márc. 17 - 1920 febr. 22 év.

Tanító voltak.

- 1., Fáradi János 1814-ben jött Debrecenből.
- 2., Vince János milord jött, nemes felesége, meyer-halt 1820. aug. 6-án, ritanna hányor a betegség.
- 3., Simon János 1825 - 1829 év.
- 4., Pálfi János 1829 - 1832 év.
- 5., Gus János 1832 - 1836 év.
- 6., Bori László 1836 - 1838 máj. 30-án belővetérett halál.
- 7., Gus Márton 1838 - meddő nemes felesége.
- 8., Bizio Kriszta 1844 - 1848 év.
- 9., Kunetz Zsolt 1848 - 1853 év.
- 10., Ács János 1853 - 1855 év.
- 11., Földi Zsolt 1855 - 1859 év.
- 12., Kovács László 1860 - 1863 év.
- 13., Állami felügyeleti tanító Földi Zsolt.

Könyv-tanító voltak.

- 1., Csontos János 1871 - 1877 év.
- 2., Bartha ~~Berta~~ 1877 - 1893 máj. 16 év.
- 3., Bölsz Béla 1893 máj. 16 - 1905 okt. 6 év.
- 4., Glerpai Jure 1905 okt. 6 - 1914 aug. 1 év.
- 5., Póór Mihály s. l. l. h. tanító volt 1914 aug. 1 - 1915 okt. 17 év, Glerpai Jure-t helyettesítette, kiteremtett Rákóczi-negyedben a világhírnév alatt és ott volt 18 sept. 15 év a harcok. Felügyeleti tanító voltak.

- 6., Póór Mihály h. tanító 1915 okt. 17 - 1918 sept. 5 év.
 - 7., Glerpai Jure 1918 sept. 5 - 1928 sept. 1 év.
 - 8., Takács László lelkes tanító 1928 okt. 31 - 1928 dec. 12 év.
 - 9., Bölsz Géza 1928 dec. 12 - 1933 nov. 25-én belővetérett halál.
 - 10., Károly Péter h. tanító tanít 1933 nov. 25 - a mai napig.
- Régi reptelések voltak.

Károly László 1837 máj. 25-én jött. Kelecsényi Mihály 1842-ben, Szentgyörgyi János 1843-ban. Belvárosi János 1898-ban munkásságát lelkesen megerősítette.

Kerestés ebb építkezéssel és javítással.

- 1., 1818-ban a vizslói hegyen egy 16. nélfő vétetű háddal, hor-
dóval a lelleni náma 1300 mar eretkésű vältő forin-
telt, a ma mai nincsen meg, nem is találni nyomat mi-
nő adótól el.
- 2., 1825-ben a templom lepadlóztatott a niantalán leíról
egy nélfő vétetű terület tartó lenittetett, mely ma is meg van.
- 3., a lellenlathatartó kert alsó rétege, mely vizillásos vol-
ta miat hányavcheletlen volt, 700 kocsi föld hordatott a
lelleni nádra is agyag földdel vastagon meghordatott.
- 4., 1827-ben jelté gnytóból két kőpados terület kőpült a hivel
adótól, de eret már elreppoleit tal.
- 5., 1829-ben a cinteriumból a belső ajtó és a kőzfal kő-
vetett, hogy tipasott hely legyen a templomban.
- 6., 1830-ban a lelleni nádvaron új ólak állittattal eretfa-
ból, eret ma mai nincsenel meg.
- 7., 1835-ben a törvénybe írva állittatott Rósiyer Mátyás
peini lakatos mester által 350 forintot, miler a egy há-
adott 200 forintot, egyet adótól 414 forintot, többi a
város peinstár ából jektetett, jó karban tartásárol is a
város gondoskodit.
- 8., 1846-ban kőpült a amony adótól egy 182 fűt 472
váltó peinstár kőpült mezzim helyen kőpült terület a
niantalán.
- 9., a templomtól a eretpala vétetű 609 váltó forint
kőthéggel.
- 10., 1855-ben a lellenlathat két kis nobával meptoldatott, a
egyit a lelleni hivatalos nobája, a márit a kőplán noba.
- 11., 1859-ben a törvény kőto kődoggal jektetett a egyen
törvény és templom kijavittatott és min eneltetett.
Er kőpült emeren 1100 kőpő forintba.
- 12., 1863-ban a kőpült nádvaron jektá és is kőllő sebi-
her kőpöltova a lelleni nádvaron jektó sebi és kőpült
étal épittetett. kőpült a eretkésű kőto vältő-
telt és a eretkésű kőplán nobával alalittatott.
- 13., 1867-ben a kőpült lakái egy nobával meptoldatott, egyen-
telt egy kőpült épittetett, a egyen kőto kijavittatott és a
nádvarra egy kőpült állittatott.
- 14., 1873-ban a lelleni nádvaron új jektá és is kőllő épült.

A jelenlegi kőpült is kőllő a kőpült épittetett 1893-ban.
Ugyanetben a eret javittatott a egyházi templomát
a organát állittatott bcle, tovább a törvényörít mejjavít-
tatta, mely minő ilatódra 3000 forintot velt kőpült

hangja van 3794 P-eitelben. 1929-ben a lellesplakát
eleje újra építetett, a határoline átalarattatott, kijavítá-
tott. Mijaptól, ablakok, új padlózat kapott. A templom
si inola tetőzete, belsője, falai kijavíttak, tanító-lakó
csarnok újra padlóztatott, egy új ajtó készült, a hang-
kabel fürdőnoba rekonstruált. A lellenai és templom köré
új kövözet készült. A lellenai és tanító-lakó a pajta pő-
tálló kijavíttak. Az építés és javítás 21.092 P-be került.
Az építést vállalták Nagy Zoltán helyi építő-mester és
Kelleinyi István vajnai építész vállalkozó. Az egyházi
a Kiskőrösön Orm. Földhitelintézetétől 3200 dolláros
építési kölcsönt vett fel 35 évi törlesztésre. 3500 P-t pedig
a Vajnai Orm. Kőszobrász Hírléveztől. A lellenai lakó
két új szoba és egy veranda készült az egyházi és a taní-
tók lakó új kábel tőltetést 691 P-ért. Az új lellenai la-
kó a villany berendezést 567 P-ért. 1931-ben egy ha-
monium vették.

Feltérés.

1863-ban az aradensis promóció helyett rendszeres ál-
lami tanítói rendszerezést. 1870-ben pedig a
jelelőre ismét Rónay úr lett a tanítónak, mely al-
lakommal átadott kármátára a Rónay név a ta-
nító-lakó és tanterem minden bútorai és felszerelésé-
vel és az építkezési költségek a rajta levő gyűjtésűk épít-
kezéssel, így a jelelőre tanítói illetékei is az illetékel
mellé, hogy a Rónay tanítói az általa kifizetett minden
közösségben és jó karban tartani és az eladott
kérdés, hogy minden jelelőre alakra ismét vinné
ti mindent illetékel az eladott ismét vinné
kifizetése, amit meg is tett 1915-öt 17 évi.

Köszönet.

Az egyházi tagjai a következő köszöneteket vették: 1886-ban
darga hordást kifizetése 137.80 fr. ért. 1888-ban
tengeri nedv, hordást Borsosján gúntán 30 és fél hold
tengeri földön 97.50 P-ért. 1891-ben Rarishordást Pei
villány, vajti jelle vették vinné 828 frt-ért.
1892-ben Rarishordást 791.52 frt-ért. 1893-ban Rarish-
ordást 756.60 frt-ért.

Prisgőthőgyásai.

1817 jún 12-én a Magyar meyer egyháziak Báthory
Gábor főbíróval és mintendens parti lellenai N. Tint.
Kádas Gyula egyes és Tint. Raró dajó prorenior
társaságban.

Kínései vannak a Kónyeben, 6 család, úgy mondják-
tal be jóvel elvett. Római káth. vallásúak, egy két-
holdas mezei emberrel, akik székelyek nem igen ille-
tek földművelni, annál inkább. Nem székely-
tanulnak magyarul. Mitől idejüket, egyenesen kö-
vetelték a plebanustól, hogy neimet nyeljen és fartsan
mestert önével, amit ő megtanadott. Kényes, Kai-
tós, Kidor, Kán, Kénelballadnyról jött be a neimet, egy-
két család vinnak ment, akik itt tényleg mentek. Ko-
vaidat nem etették és elnyitultak. 29 neimet van
székely a Kónyeben. 1 máj háza is volt Kájnán. Fél
művelit a földet. Horgalmasan dolgozik. Szoros
munka, rostul. Földművelőt, akik itt vannak. Fél
nem végre hár ipari munkát.

Az egy 1825-ben kezdett Kájnán, a művelési néma:
1801-1825-ig 870 és 8 halva műveltek; 1826-185-ig 695 és
11 halva műveltek; 1851-1875-ig 596 és 15 halva műveltek;
1876-1894-ig 321 és 24 halva műveltek 1895-1900-ig
50 és 11 halva műveltek. A Kájnán miatt 257 lelket
vennek 50-ca kivételével tényleg korábbi tényleg
ges elvett, Kájnán. Munkálatlanul nem maradt, és
mestert vagy felsőbb adja, vagy tényleg. A földet székely
székely, akik még jó munkabíró, és székelye-
dől jól dolgozik. A család és iparosok tényleg
Kájnán. A legöregebb káth. ember állt az 1800-
-1850-es években csak 6 római káth. család volt Kájnán,
16.22 lelket, most pedig a legöregebb népművelés állat-
munka 960 a római káth. lelket néma. Fél 16.940 lelket
jött be, akik közül sokan háza és földet vettek és székely-
ház és földet. A bennük még jó munkabíró. Horg-
almas emberrel. Az iparosok nemek tényleg elvett.
Kájnán tényleg tényleg tényleg. Székely a nagy
székely történet. Öné háza volt az őt tényleg, de
csak ritka esetben. A nagy és nővére régi mestere
még Kájnán. A régi tényleg tényleg elvett. A nagy
székely tényleg csak Kájnán tényleg tényleg, de
a legörege még Kájnán se, hanem nagy és cipő-
gátnak. Székely, hogy nem jött, és még vinnak székely-
munka. A régi még nyel és elvett. Az székely-
történet is elvett és az székely tényleg tényleg
székely munkabíró. Annak a helyi vinnak tényleg
munka föld tényleg máj csak akkor tényleg, hogy vinnak
vinnak, amit elvett tényleg; tényleg tényleg, hogy tényleg
székely munkabíró, vinnak és tényleg tényleg.

fiatal hajtarát és jupaes kát, ekkor orvosi meret,
amit a patikába vevnek itt ott. Ha vallják a meny-
sétet mitől baj van azt mondják maguk esitalját, de
amint a helybeli baba menyje övön anyanyol és
joglallommal vele, mely visbe jürönül a fiatal anyanyo-
kat és megrend. Volt egy baba hajtarán mai meghalt,
aki rengeteg mappát elkapott, mint müttyát
a faluban, de is volt érte történet. Kezelt helyen
a menyje parancsol a háiban. A menyjelet rovi-
nyát, vernegyet, alig tudat dolgosni, belőti
a sejtet, azt mondják jaja jaja, pedig abotus volt,
esal titkolja. Az anyanyó és nem tisztelt, a maios-
nos mitő anyanyó a jaja jaja, az anyanyó birta-
sára, rőt nem egy eseten el araját zavarai a haj-
tar. A 3 nő, 4 nő mitő anyanyó malacs jebertel
nevezik. 26 mető anyanyó van. A gyermektelen há-
sól 32-en vannak, akik tőrt övön ember is vannak.
Körmök nem há aradnak tőne. Tüdőbajok és lues-
ben nevelők vannak. A nemű letegyelet a borbély
nyel. Találk. helyen nem járunk. A piaccon telat-
romat a fiatal leányok és leányok is ott társalog-
nak. Famaal kemény leányok, akiket jaja a halós
fajadellere és rom erőtore. Benélnek rőt, hogy ki-
mögthetnek. A leányok meret meg van a jaja
mögthet. Harafisag területeben a jaja jaja ha-
zafiat, de a borbélyok elem lelohangtani ipzelen
a haspini erőt. A fiatalokat birtatam és azt mond-
ják, mi nem lezint egyre!

El vannak teredve a gaudaszi nyomant helyet
amit, rőt gauda el van alvára. A leány telepitese
allalmas, mert rőt há niesen áll. A vallás alap
van nagy birt^{van} mellek, amely allalmas voluati on-
taira, nem ar egy, esal egy rene.

Allalmasok rene és gyermekek (anyanyó) tannelése
a vité allalmas. Van olyan jaja gauda, hogy 150 db. disznó
birtal. A teljelen vaggutalacsalat 16. Egyet őt holdas
esalát van 58. Olyan há, amikét birtal a ref oncor-
laidó rőt neltul van 62. Egyet há 49 van. Nagybirt-
térés volt ar elunt 150 és alatt 1882 töl - 1933 ig 91
lelet firt ki a ref egy hártal birtam és rene narenimol és
rom kát. nal. Há nain van Hajtarán 305.

Más fontosabb adatok ar egyet esalát rőt esal ar orvost

hírnai al adu; nem mivsen nyilatkozhat. a telep rejt-
rét, mert őt titoktartás kötelezi, az azt mondja, hogy
a háborúkat kellene erősen jellemezni és kiigazítani
az egyetmőket. Egyéb leírás az ördögöt és törvény rejtőket
ne merőleg véleményem szerint az egyetmő, mert ha
meghívják, hogy az egyetmő és a titok egy kis rejtővőlti,
a többi oda aduál. a többi gyermekek szünetel, megmin-
ne az egyetmő. Az állam is a nőtlen pörvénny, vőlet
ei nemvőlet kárhordozója az egyetmő illetia nemvőlet-
re. Akkor nemvőlet már meg az állam is állam-
vőlet, mielő megvőlet. Háború az egyetmő felmen-
tőket, ahol több vőlet a háború egy családok, nem háború
felmenőket egy sem. A háború egyetmő családok, embe-
ret háború jőlet drága bűlet mellett, megvőlet őt
a jőletvőlet. Háború ref. magyarországi és a telep-
ei nemvőlet meg, mert nemvőlet és mielő az
mő családai is egy megvőlet. A jőlet, mely
őri ref. vőlet vőlet roim. kati. kőbe és vőlet embe-
kőbe kerül. A háború az is elvőlet vőlet-
adatok vőlet az őri telepítés, mielő nem vőlet, hogy
megvőlet a jőletvőlet magyarországi.

Hajnó 1934 márc. 25.

László László
ref. leírja.

FELSŐBUDAI REFORMÁTUS
E. KERES.
KÖZL.: 102/MD7 22
664m.

Vajszló

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

segéllyel és 5.000 pengő kölcsöntéses államkölcsönrel. Sajnos, a rossz gazdasági viszonyok következtében a részleteket nem tudjuk fizetni, mivel a kivett egyházi adók nagyobb része nem folyik be az egyházi pénztárba.

Zalátán istenies nap látni. De a világháborni itt is éreztette orkölcsromboló hatását. Még a régi orvosság sápi viselkedést is követelték és csupán farsangi maskarának használják. A férfiak nagyobb része elment a templontól. Az úrvacsorával sem élnek így, mint régen. — A háborni utáni évtizedben nagy megrázkódtatás ment át a gyülekezet. Főlegesen elhagyták hívei az egyházi adófizetés miatt. Másnap íves volt a templom s így látszott, hogy a zalátai ref. egyház nagy fog szűnni. De Isten megmutatta hatalmát s az eltávoztak 1-2 kivétellel mostanra mind visszatértek és minden téren az örvendős járulás mutatkozik.

Az 1863-ban keletkezett mazarinismus sem tud tovább terjedkedni. Kb. 20 egyénből álló közösségük van, kik csaknem valamennyien idős ösvégasszonyok.

Minden eszközt megpróbáltunk a lelkek megmentésére szolgálni.

2, Németek még mindenek Zalátán. Előőrseik Zalátától 10 km.-re. Fajszőlő irtak el.

3, A gazdasági és birtokviszonyok általában kielégítőek. Főlegeny vagyontalan nincs. Az által földbirtok 8 k. hold. Minősége I. és II. oszt. szántó, 1/4 része rét és kaszáló. A reformátusok kezén van körben 800 k. hold. Gabona kevés kívül eladósra, inkább állattenyésztéssel foglalkoznak. A lakosság anyagi helyzete nagyon megerősít, hogy a horvátországi vásárokat nem látogathatja és hogy a határon nem léphet át. Emiatt a zalátaiaknak el kellett adniuk a szlatinai szőlőjüket. Nemes gyümölcs kevés terem, de a városok távolsága miatt azt sem lehet értékesíteni.

4, Sellye a piacunk. Gabonát, állatot ott értékesítik, a gyümölcsöt nem lehet értékesíteni. Mindent olcsóbban lehet eladni, mint városok közelében.

5, Földhiány és éhség nincs. Fél gázdálkodnak. A nép szorgalmas. A szerezni akarás megegy minden emberben.

6, Félén szőnek. Saját készíteni alvóruhát hordanak, az idősebb nők pedig bikliát is. Gyáros kevés van, most

Megérkeztek és azok is inkább beáramlottak. Megelégítették
szükség. A ref. fiatalok közül senki nem ment ipari pá-
lyára. Yukább rendőrség és villamoskálauzok mentek
el Budapestre. 8, 9 ipari pályától az a véleményük, hogy
csak annak való, akinek földje nincs. Kémet iparos nincs.
9, Az egyiket a kalataiak Teljeren a birtok viszonyokkal
10, Azt mondják, hogy nem akarnak napozni
magyarországon. 11, Azt mondják, hogy nem akarnak napozni
magyarországon.

10, Az egyik a polgári házasság bevezetésével kezdődik
Kalátán. 11, Az és birtok még nem került idegen kézre.
12, Munkálatlanul nem marad föld, mivel a szomszédos
országokai horvátok minden feles és hasznos munkát,
továbbá aratást elvállaltak. 13, Feles földet csak öreg adnak ki.

13, A világháború előtt négyen kimentek Amerikába,
de haza jöttek: Kétten egy év múlva, Kétten 1933-ban.
14, Elvándorlás Budapestre történt. Rendőrség, villamoskálauzok
és házmesterek mentek el családi okok miatt. 15, A beérkezés
csökkent, inkább csak a családok hullámszáma ide-oda.

16, 17, A lakosság régi és mostani száma lényeges változást
nem mutat, mivel annyival a reformátusok száma
apadt, a rom. k. - k száma annyival növekedett.

18, 19, A népi műveltség a szűk maradt meg, melyet
nemcsak a művészi tökélyre emeltek. A régi viselkedést le-
vetették és mindenben a mai szokásokat magukénak.
Az iskolát szemben szeretik és hiányoznak nekik, de mun-
kájukat nem sokra becsülik és mindezt anyagi oldal-
ról ítélnek meg. A népi nyelv el. (Pl.: „látott”, „hallott”,
„élték-káltak”, „vették” = letta, kávé stb.)

20, Az egyházban — mint mindenben — egyenlő
utánkövetők. 21, Az öreg, főleg öreg asszonyok kezdtek zu-
golódni a sok gyermek miatt. 22, Isten veszik rá a fiatal
asszonyok egy részét az „anyasimálásra”. 23, Mással csinos
asszonyok egy részét az „anyasimálásra”. 24, Pákozi Ferenc
később asszony most is a birtokán. 25, Pákozi Ferenc
később asszony most is a birtokán. 26, A gyerekek
de nincs háziasszony. 27, A gyerekek pusztulás az iskolá-
ban látszik meg legjobban. Legtöbb esetben szülői
amikor egy 1. oszt. ref. iskolában nem lesz. Családi élet, no-
vander, iskolai élet az egyházban meglehetősen.

26, A munkások dolgozik házi munkát és a mező-
is. 27, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 28, Egy ker-
esztény is. 29, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 30, Egy ker-
esztény is. 31, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 32, Egy ker-
esztény is. 33, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 34, Egy ker-
esztény is. 35, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 36, Egy ker-
esztény is. 37, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 38, Egy ker-
esztény is. 39, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 40, Egy ker-
esztény is. 41, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 42, Egy ker-
esztény is. 43, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 44, Egy ker-
esztény is. 45, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 46, Egy ker-
esztény is. 47, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 48, Egy ker-
esztény is. 49, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 50, Egy ker-
esztény is. 51, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 52, Egy ker-
esztény is. 53, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 54, Egy ker-
esztény is. 55, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 56, Egy ker-
esztény is. 57, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 58, Egy ker-
esztény is. 59, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 60, Egy ker-
esztény is. 61, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 62, Egy ker-
esztény is. 63, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 64, Egy ker-
esztény is. 65, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 66, Egy ker-
esztény is. 67, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 68, Egy ker-
esztény is. 69, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 70, Egy ker-
esztény is. 71, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 72, Egy ker-
esztény is. 73, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 74, Egy ker-
esztény is. 75, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 76, Egy ker-
esztény is. 77, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 78, Egy ker-
esztény is. 79, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 80, Egy ker-
esztény is. 81, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 82, Egy ker-
esztény is. 83, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 84, Egy ker-
esztény is. 85, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 86, Egy ker-
esztény is. 87, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 88, Egy ker-
esztény is. 89, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 90, Egy ker-
esztény is. 91, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 92, Egy ker-
esztény is. 93, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 94, Egy ker-
esztény is. 95, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 96, Egy ker-
esztény is. 97, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 98, Egy ker-
esztény is. 99, A több gyermekes anyákat megpróbálják. 100, Egy ker-
esztény is.

29, Mádor asszonyok miatt 4 gyermekükben katasztrófa van, pedig ők valamennyien szeretnénk gyermekket, de nem lehet.
30, Szepesség nincs. 31, Az egészségi viszonyok megfelelőek. Ibc, lúsz nincs. 32, Zsinyok, menyességek találatos helyeken nem járnak. 33, A vallásos élet a nőknél jó, a férfiaknál nem kifejező. 34, Vannak jó példák mutatni, kemény életű kevésségek, akiket eleinte megbotlottak, amiket Templomban mindig eljártak, de most már diákok is jártak. 35, A fényezés ragályos betegségek és sok nyomorúságuk az oka. Van olyan, aki inkább nem eszik, csak hogy ruhát vehessen. A kétségbeesés miatt is többen öngyilkosok és öngyilkosok.

36, Mostani tudatában vannak annak, hogy fogynak, mivel a kivétel mellett sokat hangosztatja. 37, Mindegyik ártatlannak érzi és mondja magát ebben. 38, A háziállatok nagyon szeretik és büszkék magyarságukra. Zajtukat nagyon szeretik és büszkék magyarságukra.
39, Telepítésre nem alkalmas hely, mivel körül van vére. 40, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 41, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 42, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 43, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 44, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 45, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 46, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 47, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 48, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 49, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 50, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 51, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 52, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 53, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 54, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 55, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 56, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 57, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 58, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 59, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 60, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 61, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 62, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 63, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 64, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 65, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 66, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 67, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 68, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 69, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 70, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 71, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 72, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 73, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 74, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 75, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 76, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 77, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 78, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 79, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 80, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 81, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 82, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 83, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 84, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 85, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 86, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 87, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 88, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 89, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 90, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 91, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 92, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 93, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 94, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 95, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 96, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 97, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 98, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 99, A képtelenség és nagy nagyságokkal. 100, A képtelenség és nagy nagyságokkal.

Maradtam tisztelősen jelenteni mellett

Zaláta, 1934. évi március hó 23-án

László Horváth János
ref. lelkész.

Va'rkony, Székelyudvarhely: Ms 4593/253.

1833 — 21

1843 — 16

1853 — 26

1863 — 20

1873 — 17

1883 — 12

1893 — 9

1903 — 13

1913 — 10

1923 — 11

1925 — 7

1927 — 4

1929 — 9

1931 — 2

1933 — 4